لغة البشتو

إدارة أوقاف

...لح عبدالعزيز الراجحي

د مسلمانې ښځې خاصو احکامو ته يوه پاملرنه

ليکنه

ډاکټر/ صالح بن فوزان الفوزان

Aghalibrary.com

ژباړنه

عبد النافع زلال

طبع على نفقة

إدارة أوقاف صالح عبدالعزيز الراجحي

غفر الله له ولوالديه ولذريته ولجميع المسلمين

يهدى ولا يباع

د مسلمانې ښځې خاصو احکامو ته یوه پاملرنه

لیکنه

ډاکټر/ صالح بن فوزان الفوزان

ژباړنه

عبد النافع زُلال

یهدی ولا یباع

Download From; Aghalibrary.com

ح) وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد، ١٤٢٤هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

الفوزان ، صالح بن فوزان

تنبيهات على احكام تخص المؤمنات. /صالح بن فوزان الفوزان

.- الرياض، ١٤٢٤هـ.

٢٠٨ ص ، ١٢ × ١٧ سم

ردمك : ٢-٤٤١-٢٩-٩٩٦٠

(النص باللغة البشتو)

١- المرأة في الإسلام ٢- العبادات (فقه إسلامي) أ- العنوان

ديوي ٢١٩,١ ١٤٢٤/٥٩١٧

رقم الإيداع : ١٤٢٤/٥٩١٧

ردمك : ٢-٤٤١-٢٩-٩٩٦٠

الطبعة الأولى

١٤٢٤هـ

Download From; Aghalibrary.com

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

الحمد لله الذي قدر فهدى، وخلق الزوجين الذكر والأنثى، من نطفة إذا تمنى، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الحمد في الآخرة والأولى، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله عُرج به إلى السماء فرأى من آيات ربه الكبرى، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه أولي المناقب والنهى، وسلم تسليماً كثيراً مؤبداً.

أما بعد:

لدې کبله چې ښځه په اسلام کې لوړ مقام لري، او زياتې دندې ورپه غاړه دي، او پيغمبر ﷺ به ښځو ته خاصې لارښوونې کولې، او ددوی په باره کې دعرفات په خطبه کې هم توصيه کړېده، نو دا ددې خبرې ښکارندوی*[1] ده چې دښځو

(۱) دکومې کلمې خوا کې چې دستوري (*) نښه ده، نومړې کلمه د کتاب په اخير کې دمرادفو کلماتو په لست کې راغلې ده، نو دنومړې کلمې ددوهمې لهجې يا معنی لپاره دې لست ته مراجعه وشي.(ژباړن)

Download From; Aghalibrary.com

مسلماني ښځي ته په خاص ډول خطر متوجه دی، تر څو يې عزت پايمال شي، او له خپل اصلي حيثيت او مرتبې نه را پريوځي، نو ځکه پکار ده چي نوموړي خطر ته دمسلماني ښځي پام راوګرځول شي، او دنجات لاره ورته په ګوته شي.

او زه هيله لرم چي دا کتاب به ددې لاري لپاره يوه نښه او علامه وي، چي د(مسلماني ښځي) دخاصو احکامو يادښت پکښي شويدی.

او دا کتاب يو ناڅيزه عمل، او متواضع هڅه ده،او هيله ده چي لوی الله ﷻ به هغه (دبنده) دتوان په اندازه ګټور وګرځوي، او دا پدې لاره کي لومړی قدم دی، او هيله ده چي نور لوی او هر اړخيزه قدمونه به هم پدې لاره کي واخيستل شي، تر څو دا کار خپل دکمال درجې ته ورسيږي.

او هغه څه چي ما پدې بيړنی لحظه کي وړاندي کړي دي هغه په لاندي ډول دي:

لومړی فصل: عمومي احکام.

دوهم فصل: دښځي دجسمي زينت مربوط احکام.

دريم فصل: دحيض او استحاضت او نفاس مربوط احکام.

څلورم فصل: دلباس او حجاب (پردې) مربوط احکام.

پنځم فصل: دښځي دلمانځه مربوط احکام.

شپږم فصل: دښځي دجنازې دلمانځه مربوط احکام.

اووم فصل: دښځي دروژې نيولو مربوط احکام.

اتم فصل: دښځي دحج کولو مربوط احکام.

نهم فصل: دګډ ژوند او دهغه پای ته رسولو مربوط احکام.

لسم فصل: دښځو دعزت او عفت ساتلو مربوط احکام.

مؤلف

لومړی فصل: عمومي احکام

۱-داسلام نه مخکي دوره کي دښځي مقام:

داسلام نه وړاندي دوري څخه مراد دجاهليت هغه زمانه ده کومه چي په خاص ډول عربو او په عام ډول ټولو انسانانو پکي ژوند کاوه، په کومه کي چي انسانان له پيغمبرانو او دهدايت او ښيګڼي له لارو نه بي برخي وه، نو لکه څنګه چي په حديث کي راغلي- الله ددوی حال ته وکتل، او پرته له ځينو اهل کتاب نه، پر نورو ټولو عربو او عجمو يي خپل غضب نازل کړ.

او ښځي پدې وخت کي خصوصاً په عربي ټولنه کي- په يو مشکل او سخت وضعيت کي ژوند کاوه، ځکه چي دهغوی به ښځينه اولاد نه خوښيدل، او ځينو به هغه ژوندی ښخوله تر څو تر خاورو لاندي مړه شي، او ځينو نورو (چي به پريښودله) نو په ژوند کي به يې خواره او ذليله ساتله، لکه څنګه چي الله تعالى فرمايي: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالأُنثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ۞ يَتَوَارَى مِنَ الْقَوْمِ مِن سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَى هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلاَ سَاء مَا يَحْكُمُونَ﴾ [د النحل سورت: ۵۸-۵۹ آيتونه].

ترجمه: او کله چي لدوی نه یوه ته دلور زیری ورکړ شي نو مخ یي تور واوړي او له غوسې نه ډك شي، له خپل قوم او خلکو نه پټیږي د هغه بد زیري په خاطر، (نه پوهیږي چي) آیا دا (لور) په سپکوالي له ځان سره وساتي، او که یي ژوندۍ په خاورو کي ښخه کړي، نو دا ډیره بده فیصله ده کومه چي دوی یي (دالله ﷻ په باره کي) کوي.

او فرمایي: ﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ * بِأَيِّ ذَنبٍ قُتِلَتْ﴾ [د التکویر سورت: ۸-۹ آیتونه].

ترجمه: او کله چي له هغي لور نه چي په ژوندون ښخ شوې وه پوښتنه وشي، (چي) په کومه ګناه ښخه شوې وه.

الموءوده: هغه انجلۍ* ته وایي کومه چي ژوندۍ په خاورو کي ښخه شي تر څو هلته مړه شي.

او چي کله (به ښځه) له ښځیدلو نه بچ شوه، نو ډیر دخوارۍ او سپکوالي ډك ژوند به یې وو، چي له خپلوانو نه به یې څوك مړ شو، نو دا به یې د میراث نه محرومه وه، که څومره زیات مال به یې هم وو، او که څومره به دا غریبه او مسکینه هم وه؛ ځکه هغوی به میراث یواځي نارینه* وو ته ورکاوه، نه ښځو ته، بلکه ښځه به له خپل خاوند نه دده دنورو اموالو په شان په

میراث پاتي کیده، او ډیر زیات شمیر ښځو به دیوه خاوند سره ژوند کاوه، ځکه چي هغوی به بیله کوم حد او اندازې نه ښځي کولي، بیله دي چي دهغو مشکلاتو او ظلم اوتیري په باره کي فکر وکړي کوم چي به ددوی ښځو ته په همدې خاطر رسیدلو.

۲-دښځي مقام په اسلام کي:

کله چي اسلام راغی نو دا ټول ظلمونه یې له ښځي نه لري کړل، او دهغې انساني کرامت او اعتبار یې بیا راژوندی کړ، الله ﷻ فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَى﴾ [د الحجرات سورت: ۱۳ آیت].

ترجمه: اې خلکو ما تاسو له نر او ښځي نه پیدا کړي یاست.

نو پدې آیت کي الله ﷻ فرمایلي دي: چي ښځه دانساني ارزښت* په لحاظ له نارینه سره شریکه ده، لکه څنګه چي دعمل په ثواب او عذاب کي له هغه سره شریکه ده، ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُواْ يَعْمَلُونَ﴾ [د النحل سورت: ۹۷ آیت].

ترجمه: د نر او ښځي نه چي څوك نیك عمل وکړي په

داسي حال کي چي مؤمن وي، نو هغه ته به (په دنیا کي) مونږ ښه ژوند ورکړو، او (په آخرت کي به) خامخا ددوی دنیکو عملونو اجرونه او ثوابونه ورکړو.

او فرمایي: ﴿لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ﴾ [د الاحزاب: ٧٣ آیت].

ترجمه: ددې لپاره چي الله منافقو نرو او ښځو ته، او مشرکو نرو او ښځو ته عذاب ورکړي.

او الله ﷻ لدې نه منعه کړیده چي ښځه دمیړه په موروثه مال کي وشمیرل شي، الله ﷻ فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَرِثُواْ النِّسَاء كَرْهًا﴾ [د النساء سورت: ١٩ آیت].

ترجمه: اې مؤمنانو تاسو ته روا ندي چي ښځي په زور سره دمیراث په توګه* واخلئ.

نو اسلام ښځي ته دهغې دشخصیت استقلال ورکړ، او دا یي دمیراث اخیستلو مستحقه وبلله، نه دا چي بل څوك یي دمیراث په توګه واخلي، او وهغې ته یي دخپلو خپلوانو په میراث کي حق ورکړ، الله ﷻ فرمایي: ﴿لِّلرِّجَالِ نَصيِبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاء نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ

وَالأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا﴾ [د النساء سورت: ۷ آيت].

ترجمه: دنارينه وو لپاره په هغه مال کي چي مور او پلار او (نورو) خپلوانو (ميراث) پري ايښى وي حق دى، او دښځو لپاره په هغه مال کي چي مور او پلار او (نورو) خپلوانو (ميراث) پري ايښى وي حق دى، که دا (مال) لږ وي او که ډير، (دا دالله ﷻ له طرف نه) فرض شوې او ټاکل شوې حصه ده.

او فرمايي: ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلاَدِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الأُنثَيَيْنِ فَإِن كُنَّ نِسَاء فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِن كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ﴾ [د النساء سورت: ۱۱ آيت].

ترجمه: الله ﷻ تاسو ته ستاسو داولادونو په باره کي وصيت (امر) کوي چي دنر برخه (په ميراث کي) ددوو ښځو په اندازه ده، او که چيري ښځي له دوو نه زياتي وې، نو هغوی لره د موروثه مال له درو حصو نه دوې حصې دي، او که يوه ښځه وه نو دهغي حق (دموروثه مال څخه) نيمه حصه ده.

او نور داسي آيتونه چي دمور، لور، خور، او ميرمني په حيث دښځي دميراث اخيستلو په باره کي راغلي دي.

او دګډ ژوند په حصه کي الله ﷻ زيات نه زيات دځلورو

ښځو کول روا کړيدي، هغه هم پدې شرط چي دښځو په مينځ کي عدالت وکولای شي، او له دوی سره يي نيك ژوند او ښه سلوك واجب کړی دی، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [د النساء سورت: ۱۹ آيت].

ترجمه: او خپلو ښځو سره په نيکۍ ژوند او سلوك وکړئ.

او مهر يې دښځي حق وګرځاوه، او امر يې وکړ چي هغه په پوره ډول خپله ښځي ته ورکړ شي، خو که هغې په خپله خوښه (چا ته) وروبخښه (نو بيا يي اخيستل روا دي)، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾ [د النساء سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او ښځو ته دهغوی مهرونه په خوشحالۍ سره ورکړئ، او که چيري دوی په ښه زړه تاسو ته (له خپل مهرنه) څه در کړل، نو بيا يي په خوند او حلاله سره وخورئ.

او الله ﷻ ښځي ته دخپل خاوند په کور کي دواکدارۍ، امر کولو، منعه کولو، او پر خپل اولاد باندي دتسلط لرلو حق ورکړی دی، پيغمبر ﷺ فرمايي: «الْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسؤولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا» (بخاري).

ترجمه: ښځه دخپل خاوند په کور کي پالونکې ده، او دخپل لاس لاندي کسانو څخه مسئوله ده.

او پر خاوند يي دهغې خوراك او پوشاك دعادت سره سم فرض کړيدي.

٣-داسلام دښمنان او دهغوی لاس پوڅي غواړی چي په اوس عصر کي له ښځي نه دهغي کرامت او حقوق واخلي:

داسلام دښمنان -چي په حقيقت کي دکفارو او منافقينو په شمول ټول دانسانيت دښمنان دي او کوم کسان چي په زړونو کي يې (دکفر او نفاق) مرض ځای نيولی دی- لدې نه ډير په غوسه* دي چي ښځه په اسلام کي دکرامت، عزت او حفاظت خاونده ده؛ ځکه داسلام دښمنان يعني کفار او منافقين غواړي چي ښځه دتخريب او ورانۍ وسيله او دام جوړ کړي چي په هغه سره دکمزوري ايمان او حيواني شهوت خاوندان ښکار کړي، تر څو له هغې نه خپل دسرکښه شهوت مقصد پوره کړي، لکه څنګه چي الله ﷻ فرمايي: ﴿وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَن تَمِيلُواْ مَيْلاً عَظِيمًا﴾ [د النساء سورت: ٢٧ آيت].

ترجمه: او هغه کسان چي دخپلو شهوتونو متابعت کوي غواړي چي تاسو (له دين څخه) په لويه پيمانه انحراف وکړئ (او

بې لارې شي.

او کوم مسلمانان چې په زړونو کې يې دنفاق مرض دی غواړي چې ښځه دشهوت او شيطاني غرايزو دخاوندانو لپاره يو ارزانه سودا وي، چې دوی يې د خپلو سترګو په وړاندې په ښکلي منظر سره ښکاره وګوري، او يا دا چې له هغې نه بله بده او بې حيا استفاده وکړي؛ نو ځکه خو دوی کوشش کوي چې هغه له خپل کور نه بهر* راوباسي تر څو له نارينه وو سره څنګ په څنګ کار وکړي، او يا دنرسي په شکل په روغتون کې دنارينه وو خدمت وکړي، او يا په الوتکه کې ميلمه پاله وي، او يا (دنر او ښځو) ګډ مکتب او مدرسه کې متعلمه يا معلمه وي، او يا په ستيج باندې اداکاره وي، او يا سندر غاړه وي، او يا په مختلفو نشراتي وسايلو کې په بې حيا او شهوت انګيزه آواز سره نطاقي وکړي.

بربنډو او بداخلاقو مجلو دبربنډو او بې حيا نجونو عکسونه* دخپلو مجلو درواجولو او خرڅولو وسيله ګرځولې ده، او ځينې تاجران او دکارخانو خاوندان هم لدې عکسونو نه دخپلو مالونو درواجولو کار اخلي، او داسې عکسونه* په خپلو توليداتو او مالونو باندې نښلوي، چې دداسې بې ځايه او

غلطو کارونو او تدبيرونو په وجه ښځه په کور کي له خپلي اساسي وظيفي نه ليري شوي ده، او په نتيجه کي يې خاوندان مجبوره شوي چي دخپلو اولادونو دتربيي او دکورونو دکارونو دتنظيم لپاره پردۍ خادمې* ونيسي، چي دا کار دډيرو فتنو او لويو ورانکاريو سبب ګرځيدلی دی.

۴- مونږ له کور نه بهر دښځي دکار کولو مخالف نه يو که چيري دلاندنيو شرايطو سره برابر وي:

ا- کله چي ښځه کار ته ضرورت ولري، او يا ټولنه ددې کار ته داسي اړتيا ولري چي په نارينه وو کي څوك هغه کار نشي کولای.

ب- ښځه به دا کار به هله کوي چي دکور کار يې سرته رسولی وي، کوم چي ددې اساسي وظيفه ده.

ج- دا کار به دښځو په ساحه کي وي، لکه ښځو ته ښوونه کول، دهغوی معالجه کول، او يا دنرسي په حيث دهغوی خدمت کول، او دسړو څخه به جدا او بيل وي.

د- همدارنګه ښځي ته روا دي، بلکه فرض دي چي د دين احکام زده کړي، او يا يې دضرورت په وخت نورو ته وښايي، خو ښوونه به يې دښځو په مينځ کي وي، او همدارنګه کولای

شي چي (دیني) درسونو ته په مسجد او یا بل ځای کي حاضره شي، په شرط ددې چي مستوره او پټه به وي، او له نارینه وو څخه بیله وي، لکه څنګه چي داسلام په شروع کي به ښځو زده کړه کول او مسجدونو ته به تللې.

دوهم فصل

دښځي جسمي زينت پوري مربوط احکام

۱- [د فطري سنتونو[۱] احکام]:

پر ښځي لازمه ده چي هغه فطري سنتونه چي پدې پوري مخصوص دي پر ځای کړي، لکه: دنوکونو اخيستل او دهغو پاك ساتل؛ ځکه دنوکونو اخيستل دعلماوو په اتفاق سره سنت دي، او له هغو فطري سنتونو څخه دي چي په حديث کي راغلي دي، او دنوکونو په اخيستلو کي پاکي او ښکلا ده، چي په اوږدو پريښودلو سره بد (او ناولي) ښکاري، او له څناورو سره مشابهت لري، او دهغو لاندي خيري او ناپاکي يو ځای کيږي، چي دهغې دنني ته (دغسل او اودس په وخت کي) داوبو رسيدلو مخه نيسي.

خو ځيني ښځي دکفارو دتقليد او د سنتو څخه دبيخبرۍ په وجه نوکون اوږدوي.

(۱) فطري سنتونه لکه: نوکونه اخيستل، دبغلونو او مثاني دپاسه ويښتانو لري کول، او داسي نور. (ژباړن)

او همدارنګه دښځي لپاره دبغلونو او ذ نامه څخه لاندي ویښتان لري کول سنت دي، لکه څنګه چي په حدیث کي راغلي دي، ځکه پدې کي (دبدن) ښایست دی، او بهتره داده چي هره اونۍ* دا کار وکړي، او له څلویښتو ورځو نه زیات پاته نه شي.

۲- دښځي دسر او وریځو دویښتانو، او نکریزو، او دویښتانو درنګولو احکام:

الف- ښځه باید دخپل سر ویښتان اوږده کړي، او بیله ضرورته خریيل یي حرام دي.

دسعودي مفتي مرحوم شیخ محمد بن ابراهیم آل الشیخ وایي: او دښځو دویښتانو خریيل ناروا دي، او دلیل یي هغه حدیث دي کوم چي نسائي له علي *رضی الله عنه* نه، او بزار په خپل مسند کي له عثمان *رضی الله عنه* نه، او ابن جریر په خپل سند له عکرمه *رضی الله عنه* نه روایت کړی چي وایي: «پیغمبر ﷺ لدې نه منع کړې چي ښځه خپل ویښتان وخریيي»، او کله چي پیغمبر ﷺ د کوم شي په باره کي منعه وکړي، نو هغه به حرام وي تر هغه پوري چي دهغه دروا والي دلیل نه وي ثابت شوی.

ملا علي قاري د مشکات په شرح (مـــرقاة المفاتیح) کي

وايي: دراوي دا قول چي «ښځه يي دويښتانو خرييولو څخه منع کړي ده»؛ دهغه وجه داده چي دښځي لپاره کوڅۍ په ښايست او ظاهري شکل کي دنارينه د ږيري په شان ده... (مجموع فتاوى الشيخ محمد بن ابراهيم ۴۹/۲).

اما دسر دويښتانو لنډول، که چيري دښايست لپاره نه وي، او دضرورت په وجه وي، نو کله چي ساتل يي ورته گران وي، او يا ډير زيات اوږده شي، نو دضرورت په اندازه لنډول يي روا دي، لکه څنگه چي د پيغمبر ﷺ ځينو ښځو دهغه د وفات نه وروسته دا کار کړيدی، ځکه چي هغوی دپيغمبر ﷺ د وفات نه وروسته زينت پري ايښی وو، او دويښتانو اوږدولو ته يي ضرورت او حاجت نه وو.

خو که چيري دويښتانو د لنډولو څخه دښځي مقصد دکافرو او فاسقو ښځو، او له نارينه وو سره مشابهت وي، نو دا بي شکه حرام دي؛ ځکه دکفارو سره له مشابهت نه په عامه توگه، او دنارينه وو سره دښځي له مشابهت نه (په خاصه توگه) منعه راغلي ده، او که يي مقصد ښکلا او زينت وي، نو داسي ښکاري چي دا هم ناروا دي.

زمونږ شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په

کي رواج جوړ شوی چي ښځه خپل ويښتان د بيخونو سره نژدې لنډه وي، نو دا دانګريزانو طريقه ده، او د مسلمانو ښځو او مخکي له اسلام نه دعربو ښځو دطريقې څخه مخالفه ده، او دا دهغو انحرافاتو* څخه دي، چي دعامو خلکو په ديـنداري او اخلاقو کي راپيدا شويدي، او بيا ددې حديث په جواب چي دپيغمبر ﷺ ښځو به خپل ويښتان دومره لنډول چي دسر د پاسه به راغونډه شول داسي وايي: چي دپيغمبر ﷺ ښځو دهغه له وفات نه وروسته خپل ويښتان لنډ کړل، ځکه چي د هغوی ښايست او ډول ته حاجت او ضرورت نه وو، هغوی يواځي دهغه په ژوند کي ځان ښايسته کاوه، او دهغوی له ټولو نه زياته ښکلا دهغوی په ويښتانو کي وه، اما دهغه له وفات نه وروسته دهغوی لپاره يو خاص حکم دی، چي په دنيا کي يوه ښځه هم ورسره په هغه کي برابره نده، او هغه دا چي له واده کولو څخه دهميشه لپاره دهغوی اميد قطع دی، نو هغوی دپيغمبر ﷺ سره دواده کولو په وجه تر مرګه پوري دهغو طلاق شوو ښځو په شان دي کومي چي په عدت[1] کي وي، او الله ﷻ فرمايي:

(۱) عدت هغه ټاکلي شرعي مودي ته وايي چي ښځه يې له طلاق نه وروسته تيروي.(ژباړن)

﴿وَمَا كَانَ لَكُمْ أَن تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَن تَنكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِن بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِندَ اللَّهِ عَظِيمًا﴾ [د الاحزاب سورت: ۵۳ آيت].

ترجمه: او تاسو لره نه ده روا چي دالله پيغمبر ته ضرر او تکليف ورسوئ، او تاسو ته روا نه ده چي دده ښځي (ازواج مطهرات) دهغه دوفات څخه وروسته په نکاح کړئ، بيشکه دا دالله په نزد ډيره لويه (ګناه) ده.

او له نارينه وو سره دواده کولو څخه نا اميدي دښايست دځيني شيانو دروا والي سبب وي، کوم چي بيله دې سبب نه روا نه وي(۱).

نو پر ښځي باندي لازمه ده چي دخپل سر ويښتان وساتي، او سمبال يې کړي، چوټي* يې کړي، او ورته روا نه دي چي هغه دسر دپاسه دځټ لخوا نه راغونډ کړي.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: لکه څنګه چي ځيني بد

---

(۱) اضواء البيان ۵۹۸/۵-۶۰۱، او ښځي ته روا نه دي چي پدې کار کي دميړه اطاعت وکړي، څکه دالله ﷻ په مخالفت کي دمخلوق اطاعت روا نه دی.

کاره ښځې خپل ويښتان يو چوټي* جوړ کړي او د اوږو په مينځ کې يې ځوړند کړي (مجموع الفتاوى ۱۴۵/۲۲).

او شيخ محمد بن ابراهيم دسعودي مفتي رحمت الله عليه وايي: او دا چې ځينې مسلماني ښځې پدې زمانه کې خپل ويښتان دکفارو په شان له يوې خوا نه را ټول کړي او دخټ لخوا يې راغونډ کړي، او يا يې دسر دپاسه راغونډ کړي، نو دا کار روا ندى، ځکه چې پدې کې دکفارو دښځو سره مشابهت دى، او له ابو هريره رضي الله عنه څخه په يو اوږد حديث کې روايت دى چې وايي: پيغمبر ﷺ فرمايي: «صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلاَتٌ مَائِلاَتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لاَ يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلاَ يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا» (مسلم روايت کړى دى).

ترجمه: په دوزخ کې دوې ډلې دي چې ما (هيڅ) ندي ليدلي: يو هغه قوم دى چې دغوا دلکۍ په شان شلاخې (قمچينې) ورسره وي او خلك* په وهي، او (بله ډله) هغه پټې برينډې، کږې وږې، ښځې دي چې سرونه يې داوښونو دکاږه بوکونو* په شان وي، (دا دوې ډلې به) جنت ته نه ځي، او نه به

دجنت بوی ورته رسيږي، او بې شکه چي (دجنت) بوی له دومره دومره مسافې څخه احساسيږي.

او ځيني علماوو د «مائلات مميلات» تفسير داسي کړی دی چي دوی خپل ويښته پداسي کاږه (بد شکل) ږمنځوي*، کوم چي بدکاري ښځې يې ږمنځوي*، او دا ږمنځول* دکفارو دښځو او دهغو مسلمانو ښځو په شان دی کوم چي ددوی تقليد او پيروي کوي[1].

لکه څنګه چي مسلمانه ښځه دويښتانو له خرييلو، او بې ضرورته لنډولو نه منع ده، همدارنګه په ويښتانو پوري دنورو ويښتانو تړلو نه هم منع ده، لکه څنګه چي په بخاري او مسلم کي روايت دی: «لَعَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الواصِلةَ والمُسْتَوصِلةَ».

ترجمه: پيغمبر ﷺ پر ويښتانو تړونکې، او ويښتانو اخيستونکې دواړو باندي لعنت ويلی دی.

(الواصله): هغه ښځې ته وايي چي خپل ويښتان دبلي ښځي له ويښتانو سره ونښلوي، او (المستوصله): هغي ښځي

---

(۱) مجموع فتاوی الشيخ ۴۷/۲، او همدارنګه الايضاح والتبيين دشيخ حمود التويجري تاليف ۸۵ صفحه دي وکتل شي.

ته وايي چې دبلې ښځې ويښتان له خپلو ويښتانو سره ننښلول غواړي، او دا کار ځکه حرام دی چې پدې کې جعل کاري (ډوکه بازي) ده، او په اوسني وخت کې دمصنوعي سر اغوستل هم له همدې ناروا کار (جعلي ويښتانو تړلو) له جملې څخه دي، بخاري او مسلم او نورو دحديث کتابونو روايت کوي چې معاويه رضي الله عنه چې کله ومدينې ته راغی نو خطبه يې ووېل، او يوه غنچه ويښتان يې راوويستل او ويې ويل: ستاسو ښځو ته څه پيښه ده چې په خپلو سرونو کې داسې ويښتان ږدي، ما دپيغمبر ﷺ څخه اوريدلي دي چې وايي: «مَا مِنْ امرأةٍ تجعلُ في رأسِها شَعْراً مِن شَعْرِ غيرِها إلا كانَ زُوراً».

ترجمه: هيڅ يوه ښځه په خپل سر کې دبل چا ويښتان نه ايږدي، مګر داچې دا کار به جعل کاري او ساخته کاري وي.

او مصنوعي ويښته هغه دي چې د سر دويښتو په شان جوړ شوي وي، او په سر اغوستل يې جعل کاري (ډوکه بازي) ګڼل کيږي.

ب- مسلماني ښځې ته روا ندي چې دوريځو ويښتان ټول او يا يو څه واخلي او يا يې کم کړي، او يا داسې مواد استعمال کړي چې ويښتان ټول او يا لږ ليري کوي، ځکه دا هغه ناروا

كـار دی چي پيغمبر ﷺ دهغه پر كونكي لعنت ويلی دی، او پيغمبر ﷺ پر هغي ښځي چي دبل چا دوريځو ويښتان دښايست په مقصد اخلي، او پر هغي ښځي باندي چي بل څوك يې دوريځو ويښتان اخلي لعنت ويلی دی، او دا كار دخدای ﷻ دخلقت او جوړښت بدلول دي په كوم چي شيطان قسم كړي چي انسان به په هغه سره ګماري، لكه څنګه چي الله ﷻ له هغه نه حكايت كوي: ﴿وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللّٰهِ﴾ [د النساء سورت: ۱۱۹آيت].

ترجمه: (شيطان وايي) او زه به حتماً دوی پدي وګمارم چي دخدای ﷻ خلقت او جوړښت بدل كړي.

او په صحيح حديث كي له ابن مسعود رضی الله عنه نه روايت دی چي وايي: «لَعَنَ اللّٰهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقَ اللّٰهِ ﷻ».

ترجمه: الله ﷻ پر هغو ښځو چي بل چا ته شنه خالونه وهي او هغه چي خپل ځان ته شنه خالونه وهي، او پر هغو ښځو چي دبل چا ورځي اخلي، او هغه چي خپلي ورځي اخلي، او پر هغو ښځو چي دغاښونو مينځونه دښايست لپاره پراخوي، او دالله

ﷻ جوړښت بدلوي، لعنت ويلی دی.

او بيا ابن مسعود وويل: آيا پر هغه چا چې پيغمبر ﷺ لعنت ويلی دی لعنت ونه وايم، او هغه دالله ﷻ په كتاب كې هم راغلی دی، يعني دا قول دالله ﷻ: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا﴾ [د الحشر سورت: ۷ آيت].

ترجمه: او هغه څه چې پيغمبر ﷺ تاسو ته دركړي دي هغه واخلئ (عمل پرې وكړئ)، او له كومو شيانو نه چې يې منعه كړي ياست ډډه وكړئ[1].

او پدې خطرناك افت چې لويه ګناه ده نن ورځ ډيرې ښځې اخته شوي دي، تر دې پورې چې دورځو اخيستل (دښځو په نظر) د ورځني ضرورياتو څخه شميرل كيږي.

او ښځې ته روا نده چې پدې كار كې دخپل خاوند دغوښتني اطاعت وكړي؛ ځكه چې دا ګناه ده.

ج- مسلماني ښځې ته حرام دي چې خپل غاښونه وتوږي تر څو تر منځ يې وړې وړې مسافې پيدا كړي چې ښكلا يې

---

(۱) دا قول ابن كثير په خپل تفسير ۳۵۹/۲ ددار الاندلس په چاپ كې ذكر كړی دی.

زياتـه شـي، خو کـه چيري غاښونـه بـد شـکله وي، او دهغـه لـه مينځه تلو لـپاره عمليات تـه ضرورت وي، او يـا چنجن وي او اصلاح او جوړولـو ته ضرورت ولري، نو بيا څه پروا نشته، ځکه دا تـداوي او دبدشـکلۍ دلـيري کولـو حکـم لـري، او دا کـار بـه دمتخصصي ډاکټري په لاس تر سره کيږي.

د- ښځـي تـه حـرام دي چـي پـه خـپل بـدن کـي شـنه خالونـه ووهـي، ځکـه پيغمـبر ﷺ پر هغي ښځي چي بل چا ته او پر هغي ښځـي چـي خـپل ځـان تـه خالونـه وهـي، لعنـت ويلـى دى، او (الواشـمه) هغـي ښځي ته ويل کيږي چي دبل چا لاس او يا مخ په ستنو وهـي، او بـيا دا ځاى په رانجو او يـا رنګ سره ډك کړي، او (المستوشـمه) هغي ښځي ته ويل کيږي چي د بل چا په ذريعه پـه خپل جسـم کـي خالونـه وهي، او دا کار حرام او ناروا دى، او دغتهو ګناهونو څخه شميرل کـيږي، ځکه پيغمبر ﷺ پر هغه چا چي خـپله دا کـار کوي، او يا يي بل څوك په کوي، دواړو باندي لعنت ويلى دى، او لعنت بـيله لويـي ګناه څخه په بل څه باندي نه وي.

هـ- دښځـو لـپاره دنکريـزو کـول، او دويښـتانو رنګـول، او دګانو* استعمالولو حکم:

۱- نکريـزي کـول: امـام نـووي وايـي: دلاسـو او پښـو پـه

نکریزو سره کول دواده شوي ښځي لپاره مستحب دي، ځکه پدې باره کي مشهور احاديث راغلي دي.. (المجموع ۳۲۴/۱)، او امام نووي هغه حديث ته اشاره کوي چي ابو داود روايت کړی دی: «چي يوې ښځي له عايشي *عنها رضي الله* څخه دنکريزو په باره کي پوښتنه وکړه، هغې وويل: څه باك نشته، لکن زه يي بد ګڼم، ځکه زما ګران پيغمبر ﷺ دهغه بوی بد ګاڼه»، او دا حديث نسائي هم روايت کړی دی، او له عايشې *رضي الله عنها* څخه همدارنګه روايت دی چي وايي: «يوې ښځي چي ليك يي په لاس کي وو -دپردې د شا نه- پيغمبر ﷺ ته اشاره وکړه، نو پيغمبر ﷺ يې لاس ونيو او ويي ويل: چي نه پوهيږم چي دا دسړي لاس دی، او که دښځي لاس؟ هغې وويل: دښځي لاس دی، نو پيغمبر ﷺ ورته وويل: که ته ښځه وای نو نوکونه به دي بدل کړي وای، يعني په نکريزو به دي رنګ کړی وای.

ليکن نوکان دي پداسي شي نه رنګوي چي دپوښ په شکل پرې پاتي شي[1] او په اوداسه کي (نوکانو ته داوبو درسيدلو مخه ونيسي.

---

(۱) لکه دنوکانو خاص رنګ چي (رنګ ناخون) ورته وايي.

۲- اما دښځې لپاره دسر دوېښتانو رنګول: که چيرې وېښتان يې سپين وي نو د تور رنګ څخه پرته بل رنګ دي ورکړي، ځکه له تور رنګ څخه پيغمبر ﷺ عامه منع کړېده.

امام نووي په رياض الصالحين (ص۳۲۶) کې دنارينه وو او ښځو لپاره دتور رنګ داستعمال دممنوع والي په باره کې يو باب ذکر کړی دی، او په (المجموع) کې وايي: دتور رنګ داستعمال په ممانعت کې دنارينه او ښځې په مينځ کې څه توپير نشته، او دا زمونږ مذهب دی.. (المجموع ۳۲۴/۱).

او دښځې لپاره دسر وېښتان رنګول چې له تور رنګ نه بل رنګ ته واوړي، زما په نظر روا ندي؛ ځکه چې هغه ته څه ضرورت نشته، او توروالی دوېښتانو لپاره ښکلا ده، او بدرنګوالی ندی چې تغير ته حاجت ولري، او همدارنګه په هغه کې دکافرو دښځو سره مشابهت هم دی.

۳- دعلماوو په اتفاق سره ښځې ته روا دي چې دمعمول سره سم دسرو زرو او سپينو زرو ګانه* استعمال کړي، ليکن هغې ته روا نه دي چې خپل ګانه پردو يا غير

محرم[۱] نارينه وو ته ښکاره کړي، بلکه له هغوی نه به يي پټوي، خصوصاً د کور نه دوتلو، او دنارينه وو سره مخامخ کيدلو په حالت کي؛ ځکه دا دفتني سبب ګرځي، او ښځه لدي څخه منع شويده چي دپښو دزيوراتو (لکه پايزيبونو) آواز چي تر جامو لاندي (ګانه دي)[۲]، نارينه وو ته واوروي، نو دښکاره ګانه به څرنګه (پردو نارينه وو ته ښودل روا وي)؟.

---

(۱) غير محرم هغه چاته ويل کيږي چي دښځي نکاح ورسره روا وي.

(۲) الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ﴾ (النور: ۳۱ آيت)، ترجمه: او نه دي وهي پښې خپلي (په ځمکه) تر څو هغه زينت يې معلوم شي چي دوی يي پټوي.

دریم فصل

دحیض، استحاضې، او نفاس احکام

اول: حیض:

۱- دحیض تعریف:

حیض په لغت کې بهیدلو ته وایي، او په شریعت کې هغه وینې ته وایي چې دښځې درَحِم له بیخ نه پرته له کوم مرض او یا زخم نه په یو معلوم وخت کې ووځي، او دا دخدای ﷻ له جانبه دښځو لپاره یو طبیعي شی دی، چې خدای ﷻ په رَحم کې دحمل په موده کې دماشوم دتغذیې لپاره هغه پیدا کړیدی، چې وروسته له ولادت نه په شودو بدلیږي، نو کله چې ښځه حامله نه وي، او ماشوم ته شودې نه ورکوي، نو دا وینه بې مصرفه پاته شي، نو په یوه معین وخت کې راوځي، چې هغه ته دښځې میاشتنی عادت وایي.

۲- دحیض سن او عمر:

هغه عمر چې ښځې ته پکښې حیض راځي هغه لږ تر لږه نهه (۹) کاله تر پنځوسو (۵۰) کلونو پورې وي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَاللاَّئِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ

فَعِدَّتُهُنَّ ثَلاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللاَّئِي لَمْ يَحِضْنَ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: ستاسو هغه ښځي چي له حیض نه نااميده وي، که په شك کي شوی، نو عدت[1] يي دري مياشتي دی، او دهغو ښځو عدت چي حيض يي نه وي راغلی (دري مياشتي دی).

نو نا اميده ښځي هغه دي: کومي چي پنځوسو (۵۰) کلو ته رسیدلي وي، او هغه ښځي چي حيض يي نه وي راغلی هغه دي: چي له نهو (۹) کلو نه وړې وي.

۳- دحائضې ښځي احکام:

الف- دحیض په حالت کي دهغې سره مجامعت کول (یوځای کیدل) ناروا دي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُواْ النِّسَاء فِي الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىَ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۲ آيت].

ترجمه: او له تا نه دحیض په باره کي پوښتنه کوي، ورته ووايه چي هغه يوه پليتي ده، او په حيض کي له ښځو نه ليري

---

(۱) عدت هغه موده ته وايي چي له طلاق نه وروسته يي بايد ښځه په کور کي تير کړي.(ژباړن)

اوسئ، او مه ورته نژدې کيږئ تر هغه پوري چي پاکي شي، چي کله پاکي شي، نو بيا له هغي خوا نه ورته راشئ (مجامعت ورسره وکړئ) چي الله تاسو ته امر کړی دی، بيشکه چي الله توبه ايستونکي او ډير پاك کسان خوښوي.

او دا حراموالی (ناروا والی) تر هغه وخته پوري دی چي دحيض وينه بنده شي، او ښځه تري غسل وکړي او پاکه شي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىَ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّهُ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۲ آيت].

ترجمه: او هغوی (يعني خپلو ښځو) ته مه نژدې کيږئ تر څو پاکي شي، چي کله پاکي شي، نو بيا له هغي خوا څخه ورته راشئ (مجامعت ورسره وکړی) چي الله تاسو ته امر کړی دی.

او دحائضي ښځي خاوند ته روا دي چي بيله يو ځای کيدو څخه په بله هره طريقه چي وي خوند واخلي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «اِصْنَعُوا كلَّ شَيءٍ إلاّ النّكاح»[۱].

ترجمه: (له حائضي ښځي سره) بيله جماع (يو ځای کيدو)

---

(۱) مسلم روايت کړی دی.

ځنځه نور هر څه وکړئ.

ب- حائضه ښځه به دحيض په موده کي لمونځ او روژه پريږدي، او کول يي ورته حرام دي صحيح ندي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ؟» (بخاري او مسلم روايت کړيدی).

ترجمه: آيا داسي نده چي کله ښځي ته حيض راشي نو نه لمونځ کوي او نه روژه نيسي؟

او چي کله له حيض نه پاکه شي، نو بيا به دروژې قضايي راوړي، او دلمانځه به نه راوړي، عائشه رضي الله عنها وايي: «كُنَّا نَحِيضُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَكُنَّا نُؤمَرُ بِقَضَاءِ الصَّومِ وَلاَ نُؤمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلاَةِ»(بخاري او مسلم روايت کړيدی).

ترجمه: مونږ به دپيغمبر ﷺ په زمانه کي حيض ليده، نو بيا به دروژې په قضايي راته امر کيده، او دلمانځه په قضايي به را ته امر نه کيده.

او -الله ﷻ ښه پوهيږي- چي فرق دادی، چي لمونځ څو واره* تکراريږي، نو دتکليف او د سختی په خاطر يي قضايي فرض نده، او روژه داسي نده.

ج- حائضي ته حرام دي چي قرآن کريم بيله کوم حايل

(پوښ يا پردي) څخه مسه كړي، الله ﷻ فرمايي: ﴿لا يَمَسُّهُ إِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ﴾ [د الواقعه سورت: ۷۹ آيت].

ترجمه: (قرآن كريم) به بيله پاكانو نه بل څوك نه مسه كوي.

او په هغه ليك كي چي پيغمبر ﷺ وعمرو بن حزم ته ليكلى وو راغلي دي: «لاَ يَمَسَّ الْمُصْحَفَ إلاّ طَاهِرٌ» (نسائي او نورو روايت كړيدى).

ترجمه: قرآن كريم به څوك نه مسه كوي مګر دا چي پاك وي.

اما دحايضې دقرآن كريم تلاوت بيله دي چي هغه مسه كړي، دعلماوو په مينځ كي پدي كي اختلاف دى، نو داحتياط له كبله دي پرته له ضرورت نه دقرآن كريم تلاوت ونكړي، مثلاً كه چيري (دقرآن) له هيريدلو نه وډار شي، (نو بيا يي تلاوت كول پروا نلري)، والله اعلم.

د- حائضې ښځي ته په كعبه باندي طواف كول حرام دي، نظر پدي قول دپيغمبر ﷺ وعائشي ته كله چي يي حيض راغى: «افْعَلي مَا يَفعَلُ الحاجُّ، غيرَ ألاّ تَطُوفي بالبيتِ حَتى تَطْهُري» (بخاري او مسلم روايت كړى دى).

ترجمه: هغه څه وكړه چي حاجي يي كوي، مګر په كعبه به

طواف نه کوي تر هغه پوري چي پاکه شي.

هـ- حائضې ته په مسجد کي پاته کيدل حرام دي، نظر پدي قـول دپيغمبر ﷺ: «إِنِّي لا أُحِلُّ المَسْجدَ لحائضٍ ولاَ لِجُنُبٍ» (ابو داود روايت کړی دی).

تـرجمه: زه دحائضـې او جُنُب لـپاره پـه مسـجد (کـي پاتـه کيدل) روا نه بولم.

او دپيغمبر ﷺ دا قـول: «إنّ المَسْـجدَ لا يَحِلُّ لحائض ولا جُنُبٍ» (ابن ماجه روايت کړی دی).

تـرجمه: پـه مسـجد کي (پاتـه کيدل) دحائضې او جنب لپاره روا ندي.

او حائضې تـه روا دي چي پـه مسجد کي تيره شي بيله پاته کيدو څخـه، نظر پدې حديث دعائشـې رضي الله عنها چي وايـي: قـال رسـول الله ﷺ: «نَاوِلِـيني الخَمْـرَةَ مِنَ المَسجدِ» فَقُلتُ: إني حَائضٌ، فَقَالَ: «إنّ حَيْضَتَكِ لَيْسَتْ بِيَدِكِ»[1].

تـرجمه: پيغمـبر ﷺ ورتـه وويـل: لـه مسـجد نـه مـا تـه وړه

---

(۱) پـه المنـتقى ۱/ ۱۴۰ کـي راغلـي دي: چـي دا حديـث مسـلم، تـرمذي، نسائي، ابو داود، او ابن ماجه روايت کړی دی.

پوزې راکړه، نو ما ورته ووېل: چې زه حائضه يم، وېې وېل: چې ستا حيض ستا په لاس کې ندی.

او پروا نلري چې حائضه شرعي اذکار لکه کلمه، تکبير، تسبيح، او دوعاوي، او يا سهارني او مابنامني ذکرونه او وردونه، او دبيده کيدو او ويښيدو ذکرونه ووايي، او همدارنګه پروا نلري چې علمي کتابونه لکه تفسير، حديث، او فقه ووايي.

مسأله: د «صُفره» او «کُدره» حکم:

صُفره: هغه شي ته وايي چې دزَوي او نَو په شان وي او رنګ يي ژړ وي.

کُدره: هغه شي ته وايي چې رنګ يي دخړو او خيرَنو اوبو په شان وي.

نو کله چې له ښځي نه دحيض په وخت کې ژړي او يا خړي اوبه ووځي، نو هغه حيض ګڼل کيږي، او دحيض حکم لري، او که دحيض له وخت نه بغير په بل وخت کې ووځي نو هغه عادي اوبه دي او څه خاص حکم نلري، او ښځه پاکه بلله کيږي، نظر پدې قول د أُم عطيه رضي الله عنها چې وايي: مونږ کدره او صفره دحيض له پاکوالي نه وروسته په هيڅ شي نه شميرلو، دا حديث ابو داود روايت کړی دی، او د بخاري په روايت کې د «بعد

الطهر» لفظ ندی راغلی، او دا دمحدثينو په نظر دمرفوع حديث[(۱)] حکم لري؛ ځکه چي دا د پيغمبر ﷺ لخوا نه تقرير[(۲)] بلل کيږي، او (ددې روايت) مقابله معنا داده چي صفره او کدره دپاکيدلو نه مخکي دحيض حکم لري.

بله مسأله:

سوال: ښځه دحيض ختميدل په څه پيژني؟

جواب: دويني په دريدلو سره يي پيژني، او دهغه دوې نښي* او علامې دي:

اوله علامه: له حيض نه وروسته دسپينو اوبو[(۳)] راتلل، چي دګچو په شان به سپيني وي، او کله بيله سپين رنګ څخه بل رنګ وي، ځکه چي رنګ يي دښځو دمختلفو احوالو په اساس بيل او مختلف وي.

دوهمه علامه: وچوالی: او هغه دادی چي په خپل فرج

---

(۱) مرفوع حديث هغه ته ويل کيږي چي له پيغمبر ﷺ څخه مستقيماً روايت شوی وي.

(۲) تقرير دې ته ويل کيږي چي دپيغمبر ﷺ په وړاندي يو کار وشي، او يا يو څه وويل شي، او هغه نه منع نکړي.

(۳) چي هغه ته په عربي کي (القَصة البيضاء) وايي.

(شرمګاه) کې یوه ټوټه، یا پنبه (مالوچ) ننه باسي، او بیا وګوري چې هیڅ شی پرې نه وي، نه وینه، نه ژړې اوبه، او نه خړې اوبه.

۴- هغه څه چې ښځې ته دحيض نه وروسته لازم دي:

له حيض نه وروسته لازمه ده چې ښځه غسل وکړي، او هغه دا چې خپل ټول بدن په اوبو سره دپاکوالي په نيت ووينځي؛ نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ: «فإذا أقْبلتْ حيضتُكِ فدَعِي الصَلاةَ، وإذا أدْبرَتْ فاغْتَسِلي وَصَلّي»[1].

ترجمه: کله چې دي حيض راشي، نو لمونځ پريږده، او کله چې دي حيض لاړ شي، نو غسل وکړه، او لمونځ وکړه.

او دغسل ترتيب دادی: چې دجنابت دليري والي او يا دلمانځه يا دهغې په شان د بل شي لپاره دپاکوالي نيت وکړي، او بيا دي بسم الله ووايي، او بيا دي اوبه پر ټول بدن توی کړي، او دويښتانو بيخونه دي لامده کړي، که چوټي* وي خلاصول يې لازم ندي، يواځې دي اوبه پرې واچوي، او که چيرې سدر[2]

---

(۱) بخاري روايت کړيدی.

(۲) سدر يا (بيره) يو طبيعي بوټی دی چې دکاليو او نورو شيانو دپاکوالي =

او یا نور پاکونکي مواد[1] له اوبو سره استعمال کړي نو ښه به وي، او مستحبه ده چي یو څه پنبه واخلي چي په مشك یا بل څه سره خوشبویه وي، او په خپل فرج[2] کي دي دغسل نه وروسته کښېږدي، ځکه چي پیغمبر ﷺ اسماء رضی الله عنها ته پدې سره امر کړی وو (مسلم روایت کړی دی).

یوه مهمه پاملرنه:

کله چي حائضه او یا نفاس لرونکي ښځه له لمر لویدلو نه مخکي پاکه شي، نو دنومړي ورځي دماسپښین او مازدیګر لمونځونه پري لازم دي، او که د لمر ختو نه مخکي پاکه شي، نو دنومړي شپې دماښام او ماسختن لمونځونه پري لازم دي؛ ځکه چي دعذر په صورت کي ددوهم لمانځه وخت داول لمانځه لپاره هم وخت بلل کیږي.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمت الله علیه وایي: او لدې کبله اکثره علماء لکه مالك، شافعي او احمد رحمت الله علیهم-

---

پخاطر له اوبو سره استعمالیږي.(ژباړن)

(۱) لکه صابون او داسي نور.(ژباړن)

(۲) فرج دښځي شرمګاه او غلیظه عورت ته وایي.(ژباړن)

پدې نظر وو چي کله حائضه دورځي په آخره کي پاکه شي، نو د ماسپښين او مازديګر لمونځونه به دواړه کوي، او که دشپې په اخره کي پاکه شي، نو دماښام او ماسختن لمونځونه به دواړه کوي، لکه څنګه چي له عبد الرحمن بن عوف او ابو هريره او ابن عباس ﷺ څخه روايت شوي دي؛ ځکه چي دعذر په حالت کي د دواړو لمونځونو وخت مشترك وي، او که چيري دورځي په آخر کي پاکه شي نو د ماسپښين وخت پاتي وي، نو هغه به له مازديګر نه مخکي کوي، او که دشپې په آخره کي پاکه شي، نو دعذر په صورت کي دماښام وخت پاتي دی، نو دماسختن نه مخکي به يي کوي (مجموع الفتاوی ۲۲/۴۳۴).

او که چيري پرې ديو لمانځه وخت داخل شي او بيا حيض او يا نفاس ورته راشي مخکي لدې نه چي لمونځ وکړي، نو راجحه قول دادی: چي دهغه لمونځ قضايي پرې لازمه نده، کوم چي اول وخت يي پري داخل شوی وو، او له لمانځه څخه مخکي ورته حيض او يا نفاس راغلی وو.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه پدې مسأله کي وايي: او ددليل په لحاظ دابو حنيفه او مالك مذهب ظاهره دی، او هغه دا چي حائضې باندي هيڅ شی لازم ندي؛ ځکه قضاء په نوي امر لازميږي، او دلته دقضايي راوړلو لپاره کوم

امر نشته، او ځکه چي هغې دا لمونځ په جائزه طریقه سره وروسته کړی دی، نو دا ملامته نده، اما څوك چي له لمانځه نه ویده شي، او یا یي هیر شي، که څه هم دهغوی تقصیر نشته، خو کوم لمونځ چي دوی یي کوي هغه قضایي ندی، بلکه ددوی په حق کي دلمانځه وخت هغه دی چي کله دوی راویښ شي او یا وریه یاد شي (مجموع الفتاوی **۳۳۵/۲۳**).

دوهم: استحاضه:

۱ - داستحاضې احکام:

استحاضه: هغه ویني ته وایي چي بې وخته له یو رګ نه - چي (عاذل) ورته وایي- را ووځي، او دمستحاضې[(۱)] حالت پیژندل ګران دی، پدې چي دحیض وینه داستحاضې له ویني سره مشابهت لري.

نو که چیري له هغې نه په دوامداره یا غالب وخت وینه راتلله، نو آیا کومه وینه دحیض ده، او کومه داستحاضې ده چي دهغه په وجه لمونځ او روژه نه پریښودل کیږي؟، ځکه استحاضه دپاکو ښځو حکم لري، نو دهغې په خاطر د

---

(۱) مستحاضه هغه ښځي ته ویل کیږي چي داستحاضې په حالت کي وي، او بیان یي په راتلونکي کرښو کي کیږي.(ژباړن)

استحاضې درې حالته دي:

اول حالت:

که ښځه مخکي لدې نه چي استحاضه ورته راشي، يو معين او معلوم عادت ولري، چي له استحاضې نه مخکي به مثلاً پنځه (۵) او يا اته (۸) ورځي دمياشتي په اوله او يا مينځ کي حيض ورته راتلی، نو دې ته دخپل حيض ورځي معلومي وي، نو دا ښځه به دخپل تاکلي عادت په اندازه حيض ګڼي، او لمونځ او روژه به پريږدي، او دهغي لپاره دا دحيض د احکامو اعتبار لري، او چي کله يي دعادت ورځي ختمي شوې، غسل به کوي، او لمونځ به کوي، او باقي راتلونکې وينه استحاضه ګڼل کيږي، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ أُم حبيبه ته: «امْكُثِي قَدْرَ مَا كَانَتْ تَحْبِسُكِ حَيْضَتُكِ ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي» (مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: ستا دحيض دورځو په اندازه کښينه او انتظار وکړه، او بيا غسل وکړه، او لمونځ وکړه، او نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ وفاطمه بنت ابي حبيش ته: «إِنَّمَا ذَلِكِ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلَتْ حَيْضَتُكِ فَدَعِي الصَّلاَةَ» (بخاري او مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: دا (استحاضه) ديو رګ (وينه) ده، او حيض ندی، نو کله چي دي حيض راغی، نو لمونځ پريږده.

دوهم حالت:

که چيري هغې کوم معلوم او معين عادت نه درلود، خو وينه يي معلومداره وه، يعني ځيني د هغي به دحيض صفت لرلو، يعني توره به وه، او يا به ټينګه (ګاټه) وه، او يا به يي بوی درلود، او نوره (باقي) وينه به دحيض دويني په شان نه وه، يعني سره به وه، او يا به يي بوی نه درلود، او يا به ټينګه (ګاټه) نه وه، نو پداسي حالت کي هغه وينه چي دحيض دويني صفات پکښې وي هغه حيض دی، په هغه کي به لمونځ او روژه پريږدي، او ماسوا لدينه نوره وينه داستحاضې وينه ده، دحيض دويني په آخر کي به غسل کوي، او لمونځ به کوي، روژه به نيسي، او دا دپاکي ښځي حکم لري، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ وفاطمه بنت ابي حبيش ته: «إِذَا كَانَ دَمُ الْحَيْضَةِ فَإِنَّهُ أَسْوَدُ يُعْرَفُ فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأَمْسِكِي عَنْ الصَّلاَةِ فَإِذَا كَانَ الآخَرُ فَتَوَضَّئِي وَصَلِّي» (ابوداود او نسائي روايت کړی دی، او ابن حبان او حاکم هغه صحيح حديث ګڼلی دی).

ترجمه: که چيري حيض وي، نو دهغه (وينه) تور رنګې وي

پیژندلې شي، نو لمونځ مه کوه، او که چیري بل څه وو، نو اودس وکړه او لمونځ وکړه.

نو پدې حدیث کي دا (خبره) واضحه ده چي مستحاضه به دويني صفت او حالت ته ګوري، او په هغه سره به دحیض او استحاضې په مینځ کي فرق کوي.

دريم حالت:

که چیري ښځي نا معلومه عادت درلود، او ورته معلوم نه وو، او ويني څه خاص صفت او حالت نه درلود چي په هغه سره دحیض او استحاضې تمیز وکړي، نو دا به دحیض اکثره او غالبه موده یعني شپږ (۶)، یا اووه (۷) ورځي له هري میاشتي نه حیض ګڼي، ځکه دا داکثرو ښځو دحیض موده ده، نظر پدې قول د پیغمبر ﷺ وحمنه بنت جحش ته: «إِنَّمَا هِيَ رَكْضَةٌ مِنْ الشَّيْطَانِ فَتَحَيَّضِي سِتَّةَ أَيَّامٍ أَوْ سَبْعَةَ أَيَّامٍ، ثُمَّ اغْتَسِلِي فَإِذَا اسْتَنْقَأْتِ فَصَلِّي أَرْبَعَةً وَعِشْرِينَ لَيْلَةً أَوْ ثَلاثَةً وَعِشْرِينَ لَيْلَةً وَأَيَّامَهَا وَصُومِي وَصَلِّي فَإِنَّ ذَلِكِ يُجْزِئُكِ وَكَذَلِكِ فَافْعَلِي كَمَا تَحِيضُ النِّسَاءُ» (بخاري، مسلم، ترمذي، نسائي، او ابو داود روایت کړي دی، او ترمذي هغه صحیح حدیث ګڼلی دی).

ترجمه: دا (استحاضه) دشیطان لخوا یو حرکت دی، نو ته

شـپږ او يـا اووه ورځـي حـيض وګڼـه، او بـيا غسـل وکـړه، او چـي کلـه پاکـه شـوې، نـو څلورويشـت (۲۴) او يـا درويشـت (۲۳) ورځـي لمونـځ وکـړه، او روژه ونيســه، دا سـتا لـپاره روا ده، او همدارنګه عمل وکړه لکه څنګه چي يې نوري ښځي په حيض کي کوي.

او دمخکنيو خبرو خلاصه داده: چي عادت لرونکې ښځه به خپل عـادت ګوري، او کومه چي وينه يي خاص اوصاف لري هغـه بـه پـه هماغـه اوصـافو عمـل کـوي، او کومه چي دا دواړه نه لـري، نـو هغـه بـه شـپږ او يـا اووه ورځـي حيض ګڼي، او پدې سره دهغـه دريـو واړو روايـتونو پـه مينـځ کي جمع او توافق راځي چي د پيغمبر ﷺ نه دمستحاضې په باره کي راغلي دي.

شـيخ الاسـلام ابـن تيمـيه رحمـت الله علـيه وايـي: او کومـي علامـې چـي علمـاوو پدې بـاره کـي ذکـر کـړي دي، هغـه شـپږ علامـې دي: يـا بـه عـادت وي، او عـادت لـه ټولـو نه قوي علامه ده، ځکه چي دلته اصل دحيض حالت دی، نه بل څه.

او يـا بـه تمـيز[1] وي، ځکـه چـي تـوره، ټـټـه (ټينګه) او بـد

---

(۱) د تميز څخه مقصد دادی چي دښځي وينه خاص اوصاف او مشخصات ولري، لکه مخکي چي دهغه بيان وشو.(ژباړن)

بويه وينه کي دحيض احتمال له سري ويني نه زيات دی.

او يا داکثرو ښځو عادت ته اعتبار ورکول دي؛ ځکه چي اصل دادی چي يو فرد بايد داکثريت په حکم پوري وتړل شي، او دا درې علامي په احاديثو او قياس سره ثابته دي.

او بيا يي نوري پاتي علامې ذکر کړې، او په آخر کي وايي: او په ټولو کي راجح او حق قول دادی: چي هغه علامو ته اعتبار ورکړل شي کومي چي په احاديثو کي راغلي دي، او پرته لدې نه نور علائم لغو شي.

۲- پر مستحاضې باندي دپاکوالي حکم کولو په صورت کي لازمي احکام:

الف: کله چي يي دحيض معيني ورځي پای ته ورسيږي نو غسل پري لازميږي لکه څنګه چي يي مخکي بيان وشو.

ب: هر لمانځه ته به خپل فرج پريمينځي، او په هغه کي به پنبه او يا دهغه په شان بل شی ايږدي چي وينه بنده کړي، او هغه به په يو څه وتړي چي ونه لويږي، او بيا به دهر لمانځه دوخت دداخليدلو سره اودس کوي، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ دمستحاضې په باره کي: «تَدَعُ الصَّلاَةَ أَيَّامَ أَقْرَائِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ وَتَتَوَضَّـأُ عِنْدَ كُلِّ صَلاَةٍ» (ابو داود، ابن ماجه او ترمذي روايت

کړی دی، او ترمذي دهغه په باره کي وايي: دا حديث حسن دی).

ترجمه: دخپل حيض په ورځو کي به لمونځ پرېږدي، او بيا به غسل کوي، او دهر لمانځه لپاره به اودس کوي.

او فرمايي: «أَنْعَتُ لَكِ الكُرْسَفَ تَحْشِينَ بِهِ المَكَانَ».

ترجمه: له ځان لپاره پنبه وغواړه او په دا ځای[1] کي کښېږده.

او کېدلای شي چي اوس دپنبي په ځای هغه خاص طبي نيکرونه* استعمال شي چي دهمدې غرض لپاره جوړ شوي دي.

دريم: نفاس:

الف: دنفاس تعريف او موده:

نفاس: هغه وينه ده چي دولادت په وخت کي او وروسته له هغه ځخه له رَحِم نه راځي، او دا هغه باقي وينه ده چي په رَحِم کي دحمل په وخت کي پاته وه، نو چي کله ولادت وشي دا وينه لږه لږه راوځي، او کومه وينه چي له ولادت نه لږ مخکي ښکاره شي او دولادت نښي پکښې وي نو هغه هم دنفاس وينه ده، او

---

(۱) يعني فرج. (ژباړن)

ځيني فقهاوو هغه له ولادت نه مخکې په دوو او يا دريو ورځو مقيده کړې ده، خو غالبه داده چې نفاس له ولادت سره يو ځای وي.

او په زيږيدلي ماشوم بايد انساني خلقت ظاهره وي، او کمه موده چې په هغه کي دماشوم انساني خلقت واضحه کيږي (۸۱) ورځي ده، او ډيره موده دري مياشتي ده، نو که چير لدې مدې (۸۱ ورځو) نه مخکې ماشوم وشي (نقصان وکړي)، او له هغه سره وينه راشي، نو هغه ته دي توجه نه کوي او دهغه لپاره به لمونځ او روژه نه پريږدي، ځکه چي دا فاسده وينه ده، او داستحاضې حکم لري.

زياته موده دنفاس غالباً (۴۰) ورځي ده، چي له ولادت سره او يا دوي دري ورځي له هغه نه مخکي شروع کيږي، لکه څنګه چي يې مخکي ذکر وشو، نظر پدې حديث دام سلمه رضي الله عنها چي وايي: «كَانَتْ النُّفَسَاءُ تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذي روايت کړی دی).

ترجمه: زچه (نفاسداره ښځه) به د پيغمبر ﷺ په زمانه کي څلويښت ورځي کښيناستله.

او علماوو پدې باندي اتفاق هم کړی دی، لکه څنګه چي

ترمذي او نورو هغه نقل کړی دی.

او که چيري له ځلوينښتو ورځو نه مخکي پاکه شي او وينه يي ودريږي، نو غسل به کوي او لمونځونه به کوي، دنفاس دکمي مودې معينه اندازه نشته، ځکه چي دهغه تعين ندی راغلی، او که چيري ځلوينښت ورځي پوره شوي او وينه يي بنده نه شوه، که يي دحيض ورځي وي، نو حيض ګڼل کيږي، او که يي دحيض ورځي نه وې، او وينه جاري وه نو دا استحاضه ده، او عبادت (لمونځ، روژه او نور) به له (۴۰) ورځو نه وروسته نه پريږدي، او که چيري وينه له (۴۰) ورځو نه واوړي خو دوام ونکړي، نو پدي کي دعلماوو اختلاف دی.

ب: دنفاس متعلق احکام:

نفاس په لاندني احکامو کي د حيض حکم لري:

۱- په ځلوينښتي کي ښځي سره جماع کول حرام دي، لکه څنګه چي له حائضې سره جماع حرامه ده، او بيله جماع څخه نور خوند اخيستل (له دواړو سره) روا دي.

۲- په ځلوينښتي کي ښځي ته دحائضې په شان روژه نيول او لمونځ کول، او دکعبې طواف حرام دی.

۳- په نفاس لرونکي ښځي دحائضې په شان دقرانکريم مسه کول او دهغه تلاوت حرام دي، مګر که د هيريدلو ويره

ورسره وي.

۴- په نفاس لرونکي ښځي د حائضې په شان د فرضې روژې قضايي راوړل فرض دي.

۵- په نفاس لرونکي ښځي باندي د نفاس نه وروسته غسل کول فرض دي، لکه څنګه چي پر حائضې فرض دي.

ددې مسائلو دلائل په لاندي ډول دي:

۱) له ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دی: «كَانَتْ النُّفَسَاءُ تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذي روايت کړی دی).

ترجمه: زچه (نفاس داره ښځه) د پيغمبر ﷺ په وخت کي څلويښت ورځي کښيناستله.

مجد ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «زه وايم: د حديث معنا داده: پدې باندي ورته امر کيدی چي تر څلويښتو ورځو پوري کښيني، تر څو حديث دروغ ونه ګڼل شي، ځکه چي ممکنه نده ديوه عصر ټولي ښځي په نفاس او حيض کي يو شانتي عادت ولري (المنتقى ۱/۱۸۴۹)

۲) له ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دی چي وايي: «كَانَتْ الْمَرْأَةُ مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ ﷺ تَقْعُدُ فِي النِّفَاسِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً لاَ يَأْمُرُهَا

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَضَاءِ صَلاَةِ النِّفَاسِ» (ابو داود روايت کړی دی)

ترجمه: د پيغمبر ﷺ له ښځو نه به يوه په نفاس کي ځلوېښت شپي کښيناستله، او پيغمبر ﷺ به ورته د ځلوېښتي دلمونځ دقضايي امر نه کولو.

مسأله:

که زچه (نفاس لرونکي) ښځي وينه له ځلوېښتو ورځو نه مخکي بنده شي، او غسل وکړي، او لمونځ وکړي او روژه ونيسي، او بيا په ځلوېښتو ورځو کي دننه وينه راشي، نو صحيح داده چي دا نفاس ګڼل کيږي کښيني به، او کومه روژه يي چي دپاکی په ورځو کي نيولي ده هغه صحيح ده، قضايي پري نشته[1].

(١) پدې باره کي دي دمحمد بن ابراهيم دفتاوی مجموعه ٢/١٠٢، او دشيخ عبد العزيز بن باز فتاوی ١/٤٤، د(مجلة الدعوة) چاپ، او دابن قاسم حاشيه پر زاد المستقنع باندي ١/٤٠٥، او رسالة الدماء الطبيعية للنساء دشيخ محمد صالح العثيمين تاليف ٥٥-٥٦ صفحه، او (الفتاوی السعدية) ١٣٧ صفحه وکتل شي.

او محمد بن ابراهيم په خپله فتاوی کي وايي: او دروژي قضايي دي =

بله مسأله:

شيخ عبد الرحمن بن سعدي رحمت الله عليه وايي: «له وړاندي خبرو نه دا ظاهره شوه چي دنفاس دويني سبب ولادت دی، او داستحاضې وينه هغه عارضي وينه ده چي دمرض په وجه وي، او دحيض وينه اصلي وينه ده، والله اعلم (إرشاد أولي الأبصار والألباب ۲۴)

دګوليو خوړل:

څه باك نشته که ښځه دحيض دمنع کولو ګولی وخوري که هغه د هغې صحت ته تاوان او ضرر ونلري، نو کله چي ګولی وخوري او حيض يي رانشي، نو بيا لمونځ کول، روژه نيول، او د کعبې شريفي طواف کول، دا ټول دنورو پاکو ښځو په شان ورته روا دي او صحت لري.

=

راوړي، او دلمانځه قضايي دي نه راوړي، او دا يو مجمله خبره ده، ځکه ددي بيان يي ندی کړی چي دکومه روژې قضايي لازمه ده، ايا هغه روژه چي دنفاس په وخت کي دپاکی په ورځو کي نيولې ده، او که هغه چي دويني دراګرځيدلو وروسته يي پرې ايښې ده؟ او شايد دهغه مقصد به دا دوهمه خبره وي.

داولاد نقصانولو حکم:

اي مسلماني خوري، کوم شی چي الله ﷻ ستا په رحم کي پيدا کړی دی، ته يي پر هغه امانتداره ګرځولې يې، نو هغه به نه پټموې، الله ﷻ وايي: ﴿وَلاَ يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ﴾ [د البقرة سورت: ۲۲۸ آيت].

ترجمه: دوی (ښځو) ته روا نه دي هغه څه پټ کړي هغه څه چي الله ﷻ ددوی په رَحِمونو کي پيدا کړي دي، که دوی په الله او داخرت په ورځ باندي ايمان لري.

او په مختلفو وسيلو سره دهغه (اولاد) په نقصانولو (غورځولو) او له هغه نه دخلاصون کوښښ ونکړې، ځکه الله ﷻ تاته په رمضان کي دروژې خوړل روا کړي دي، کله چي تاته يي نيول دحمل په وخت کي سخت وي، او يا حمل (ماشوم) ته ضرر رسوي.

او کوم عملياتونه چي نن ورځ دنقصانولو لپاره مينځ ته راغلي دي حرام دي، او که چيري په ماشوم کي روح پوکل شوی وي، او دنقصانولو په وجه مړ شي، نودا دانسان په ناحقه سره

وژل دي، او په هغه سره دقتل تول احکام ثابتيږي، لکه ديَت[(١)] ورکول چي اندازه يې خاص تفصيل لري، او دځيني علماوو په نزد کفاره اداء کول، چي هغه ديوه مؤمن مريي آزادول دي، او که يې قدرت او وسه نه وه (او يا يې ونه موند)، ددوو مياشتو پر له پسي روژه نيول دي، او ځيني علماوو دا عمل (يعني نقصانول) په کوچني ډول دژوندی نجلی* دښخولو په شان بولي، محمد بن ابراهيم رحمت الله عليه وايي: «دحمل (دمور په نس کي ماشوم) دنقصانولو کوشش کول ناروا دي، تر هغه پوري چي مرګ يې يقيني نه وي ثابت شوی، او که چيري په يقيني توګه مړ وي نو بيا يې نقصانول جائز دي»[(٢)].

او د(هيئة کبار العلماء) دشوری (١۴٠) نمبر فيصله په ٢٠ /١۴٠٧/۶هـ تاريخ پدې هکله داسي ده:

١- دحمل نقصانول په مختلفو مراحلو کي پرته له يو شرعي عذر څخه روا ندي، او هغه هم په يوه محدوده اندازه

---

(١) ديَت هغه عوض (پيسې او نور څه) دی چي قالل يې د مړي په بدل کي د مړي خپلوانو (اولياوو) ته ورکوي.(ژباړن)

(٢) مجموع فتاوی الشيخ محمد بن ابراهيم ١۵١/١١.

سره.

۲- كه حمل دجوړښت په اوله مرحله (دڅلويښت ورځو په موده) كي وي، او نقصانول يي پدې موده كي ددې ويري څخه وي چي تربيه كول به يي ورته ګران وي، او يا به يي دژوند او تعليم احتياجات پوره نكړاى شي، او يا يي دآينده ژوند څخه په ويره كي وي، او يا موجوده اولادونه دځان لپاره كافي وبولي، نو پدې صورت كي نقصانول جائز ندي.

۳- كه حمل د(عَلَقِې)([1]) او (مُضغِې)([2]) په مرحله كي وي، نو نقصانول يي روا ندي، مګر كه يوه طبي معتبره كميټه دحمل پاتي والى دمور دصحت لپاره خطر وبولي، كه چيري دحمل په پاتي كيدو كي دمور دمينځه تلو او هلاكت ويره وي، او وروسته لدې چي ټول ممكنه وسائل ددې خطر دمينځه وړلو نه عاجز شي، نو بيا يي نقصانول روا دي.

۴- ددريمي مرحلې او څلورو مياشتو پوره كيدو نه وروسته يي هم نقصانول ندي روا، مګر كه دمعتبرو او

---

(۱) عَلَقَه: دويني ټوټي ته وايي، او حمل په دوهمه څلويښتو ورځو كي دويني ديوي ټوټې په شان وي.

(۲) مُضغَه: دغوښو ټوټې ته وايي، او حمل په دريمه څلويښتو ورځو كي دغوښي ديو ټوټي په شان ګرځي.

متخصصو ډاکټرانو يوه مجموعه دا فيصله وکړي چي دحمل پاتي کيدل په خيته (نس) کي دمور دهلاکت سبب گرځي، او ټول ممکنه وسائل دهغې دژوند په ژغورلو کي ناکامه شي، نو بيا يي نقصانول روا دي، او نقصانول يي پدې وجه دلته روا دي، چي پدې کي ددوو ضررونو تر منځ له ټولو څخه دلوی او ستر ضرر مخنيوی کيږي، او ددوو مصلحتونو نه لوی او ستر مصلحت ترلاسه کيږي.

او شوری پداسي حال کي چي نومړي حکم صادروي، دالله ﷻ څخه دويري او تقوی توصيه کوي، او دا چي په نومړي مسأله کي بايد له احتياط نه کار واخيستل شي، او الله توفيق ورکونکی دی، وصلی الله علی نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

او د(الدمـــاء الطبيعية للنساء) په رساله کي شيخ محمد بن عثيمين داسي وايي: که يي چيري له نقصانولو نه مقصد دماشوم له مينځه وړل وي، او دا په ماشوم کي له روح پوکولو نه وروسته وي، نو بيشکه دا کار حرام دی، ځکه دا دانسان په ناحقه وژل دي، او دمعصوم انسان وژل په قرآن او حديث او اجماع سره حرام دي[1].

او امام ابن جوزي د(احکام النساء) په کتاب کي وايي:

(۱) دنومړي رسالي ۶۰ صفحه دي وکتل شي.

پدې چې دنکاح څخه مقصد داولاد راوړل دي، او له هر مني (١) څخه اولاد نه کيږي، نو کله چې اولاد وشي، نو اصلي مقصد تر سره شي، نو دهغه نقصانول دنکاح داصلي حکمت او مقصد مخالفت دی، خو که دا دحمل په اوله مرحله کې له روح پوکلو نه مخکې وي، نو ډيره لويه ګناه ده، ځکه چې حمل لدې نه وروسته دکمال درجې او دخلقت پوره کيدلو ته درسيدلو په لور روان وي، ليکن ګناه يې له هغه حالت نه کمه ده کله چې په هغه کې روح پوه شي او ژوندی شي، نو که ښځه دژوندي ماشوم نقصان وکړي، دا به داسې وي لکه چې مومن انسان يې وژلی وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ ۝ بِأَيِّ ذَنبٍ قُتِلَتْ﴾ [د التکوير سورت: ٨-٩ آيتونه] (٢).

نو اې مسلماني خوري له الله ﷻ نه وويريږه، او دهيڅ غرض اومقصد لپاره ددې ناوړه جرم اقدام ونکړې، او په دې ناوړه او ګمراه کونکې تبليغاتو، او ناروا رواجونو باندې چې عقل او دين يې نه مني- ونه غوليږې.

---

(١) (مني) هغه اوبه دي، چې له نارينه څخه دجماع په وخت کې وځي.(ژباړن)

(٢) احکام النساء ص١٠٨-١٠٩.

څلورم فصل

دجامو او حجاب احکام

اول: دمسلماني ښځي دشرعي جامو (لباس) کيفيت:

۱- دمسلماني ښځي جامې بايد لويي او پراخه وي او ټول جسم يې له نا محرمه نارينه وو نه پټ کړی وي، او خپلو محرمو کسانو ته بايد له معمول سره سم پرته له مخ، ورغويو، او پښو نه بل هيڅ ځای ښکاره نکړي.

۲- جامې بايد مستوري وي چي دهغي د لاندي څه ښکاره نشي، نو داسي نازك نه وي چي دهغي لاندي دپوست رنګ ځني ښکاره شي.

۳- جامې بايد داسي تنګي نه وي چي داعضاوو حجم او اندازه وښايي، په صحيح مسلم کي له پيغمبر ﷺ نه روايت دی چي فرمايي: «صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلاَتٌ مَائِلاَتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لاَ يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلاَ يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا»

(مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: په دوږخ کي دوې ډلي دي چي ما (هيڅ) ندي ليدلي: يو هغه قوم دی چي دغوا دلکۍ په شان شلاخي (قمچيني) ورسره وي او خلك* پرې وهي، او (بله ډله) هغه پټي بربنډي، کږې وږې، ښځي دي چي سرونه به يي داوښونو دکاږه بوکونو* په شان وي، جنت ته به نه ځي، او نه به يې بوی ورته رسيږي، او بيشکه چي (دجنت) بوی له دومره دومره مسافي نه احساسيږي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «او د پيغمبر ﷺ ددې قول (کاسيات عاريات) تفسير يي داسي کړی دی: چي ښځه داسي جامې واغوندي چي بدن يي نه پټوي، نو دې خو جامې اغوستي وي، خو په حقيقت کي بربنډه وي، مثلاً داسي نرۍ (نازکي) جامې واغوندي چي دپوست رنګ او کيفيت معلوموي، او يا داسي تنګي جامې واغوندي چي دجسم مختلفي حصي او اندامونه لکه کوناټي، ليچي او نور ځايونه وښايي.

دښځي لپاره مناسبي جامې هغه دي چي دا پټوي، او داسي پنډي او لويي وي چي جسم يي نه ښکاره کوي، او نه يي داندامونه حجم او اندازه ښايي (مجموع الفتاوی ۲۲/۱۴۶)

۴- ښځه بايد په خپلو جامو کي له نارينه وو سره مشابهت ونلري، ځکه پيغمبر ﷺ پر هغه ښځو باندي لعنت ويلى دى چي خپلي جامې د نارينه وو په شان جوړوي، او دښځي مشابهت له نارينه وو سره په جامو کي دادى: چي داسي جامې واغوندي چي هغه دنوعيت او اوصافو په لحاظ دهري ټولني درسم ورواج سره سم خاص د نارينه وو لپاره وي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «دنارينه وو (سړو) او ښځو دجامو تر مينځ فرق پدې اساس دى چي کوم لباس دنارينه وو لپاره مناسب وي، او کوم دښځو لپاره مناسب وي، نو (نارينه او ښځي هر يو) دهماغه (مناسبو) جامو په اغوستلو سره مامور دي، ښځو ته په پرده (حجاب) او له برېنډوالي نه په ځان ساتلو امر شوى دى، نو ځکه ورته په آذان او لبيك ويلو کي دآواز پورته کولو، او صفا ومروا ته دختلو، او په احرام کي لکه دسړي په شان دجامو دايستلو اجازه نده ورکړه شوې، لکه څنګه چي نارينه وو ته امر شوى دى چي جامې په احرام کي وباسي، او سر لوڅ کړي، او هغه عادي جامې چي داندامونو په اندازه جوړي شوي وي وانه غوندي، نو قميص، پرتوګ، خولۍ، او موزي بايد وانه غوندي... اما ښځه له جامو اغوستو نه نده منعه شوې، ځکه چي هغې ته ځان پټول او سَتر

کـول لازم دي، او دهغـه مخالفـت ورتـه روا نـدی، ليکن د نقاب، او لاسکلو* اغوسـتو څخه منعه شوې ده، ځکه دا هغه لباس دی چـي اندامونـو بـاندي جوړ شـوی دی او ضـرورت ورتـه نشته، او بـيا يـي دا خبره کړې ده چي خپل مخ به له نارينه وو څخه پرته له نقـاب څخـه پـه کـوم بل شی پټوي... او په آخر کي وايي: «نو کله چـي دا خـبره روښـانـه شوه چي دنارينه وو او ښځو دلباس تر منځ بـايد داسـي فـرق وي چي پـه هغـه سره دښځـو او نارينه وو توپير وشـي، او داچي دښځـو جامې بـايد داسـي وي چـي پـه هغـه سره دښځـي دستَر او پردې (حجاب) مقصد تر سره شي، نو پدي باب او دې مسـاله کـي اسـاس او اصـل پـه ښه توګه په ګوته کيږي، نو دا خـبره روښـانـه شـوه چـي کـه کومـي جـامې او لـباس چـي زياتره دنارينه لخوا اغوستل کيده، نـو د هغـه له اغوسـتو څخـه ښځه مـنعه ده..، او بـيا وايـي: او چـي کلـه پـه کـوم لـباس کـي سـتر لـږ وي، او هـم پکـي له نارينـه وو سره مشـابهت وي، نـو دهغـه څخه ددې دوو سـببونو پـه وجـه مـنعه شـويده، والله اعلـم (مجمـوع الفتاوی ١٤٨/٢٣-١٥٥، ١٤٩)

٥- دښځـي جـامې بـايد دومـره ښايسـتـه نه وي چي دکور نه دوتلـو پـه وخـت کـي دخلکو توجه جلب کړي، تر څو له هغو ښځو نه ونه ګڼل شي کومي چي خپل زينت بل چا ته ښکاره کوي.

دوهم: دپردې (حجاب) معنا، دلائل، او فايدې:

دپردې (حجاب) معنا: پرده دې ته ويل کيږي چي ښځه خپل بدن دهغهو نارينه وو نه پټ کړي چي محرم يي نه وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ﴾ [د النور سورت: ٣١ آيت].

ترجمه: او ندي ښکاره کوي (باطني) زينت خپل، مګر هغه چي ترينه ښکاري، او په خپلو ټکريو دي خپل ځانونه پټ کړي، او ندي ښکاره کوي خپل ښايست مګر خپلو ميړونو ته، يا خپلو پلرونو ته، يا دميړونو پلرونو ته، يا خپلو ځامنو ته، يا دميړونو ځامنو ته، يا خپلو ورونو ته، او فرمايي: ﴿وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِن وَرَاء حِجَابٍ﴾ [د الاحزاب سورت: ٥٣ آيت].

ترجمه: او کله چي لدوی (دپيغمبر ﷺ دازواجو مطهراتو) څخه څه وغواړئ، نو دپردې تر شا يي وغواړئ، او مراد له (حجاب) نه په آيت کي هغه شی دی چي ښځه پټوي، لکه

ديوال، يا دروازه، يا جامې، او آيت که څه هم د پيغمبر ﷺ دښځو په باره کي راغلی دی، خو حکم يې ټولو مسلمانو ښځو ته عام دی، ځکه چي دهغه علت او وجه يي داسي بيان کړيده: ﴿ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ﴾ [دالاحزاب سورت: ۵۳ آيت].

ترجمه: دا (يعني دپردې تر شا دښځو څخه څه غوښتل) ستاسو دزړونو او ددوی دزړونو لپاره لا پاك ساتونکی دی.

او دا يو عام علت دی، نو دعلت عاموالی دحکم دعاموالی دليل دی، او الله جل جلاله فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاء الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ﴾ [دالاحزاب سورت: ۵۹ آيت].

ترجمه: اې پيغمبره خپلو ښځو او لوڼو او دمومنانو ښځو ته ووايه چي پر خپلو ځانونو (بدنونو) باندي دخپلو ټکريو* (پلونه) واچوي (خواره کړي).

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: جلباب: هغه لوی ټکري (څادر) ته وايي، چي ابن مسعود رضی الله عنه يي (رداء) بولي، او عام خلك يي (ازار) بولي، چي دښځي سر او ټول بدن پټوي ، او ابو عبيده او نور علماء وايي: چي (ازار) هغه دی چي ښځه يي پر سر باندي اچوي او بيله سترګو بل څه يي نه

ښکاري، او (نقاب) هم له همدې جملې څخه دی (مجموع فتاوی شيخ الاسلام ۲۲/ ۱۱۰-۱۱۱)

له هغه دلائلو نه چې په سنتو کې له نا محرمو نه دښځې دمخ دپټولو په باره کې راغلي دي، دعائشې رضي الله عنها دا حديث دی چې وايي: «كَانَ الرُّكْبَانُ يَمُرُّونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْرِمَاتٌ فَإِذَا حَاذَوْا بِنَا سَدَلَتْ إِحْدَانَا جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهُ» (احمد، ابو داود، او ابن ماجه روايت کړی دی)

ترجمه: کله چې مونږ له پيغمبر ﷺ سره په احرام کې وو، او سپاره خلك زمونږ له خوا نه تيريدل، نو کله چې به مونږ ته رانژدې شول، نو له مونږ نه به هري يوې خپل څادر د سر د پاس نه پر مخ باندې را خپور (ځوړند) کړ، او کله چې به (له هغوی نه) تير شوو نو مخ به مو لوڅ کړ.

او له نا محرمو نه دښځې دمخ پټولو د واجبوالي په باره کې په قرآن او حديث کې ډير دلائل راغلي دي، او اې مسلمانې خورې زه پدې باره کې تا دې کتابونو ته دمراجعې لپاره حواله کوم: (حجاب المرأة ولباسها في الصلاة) دشيخ الاسلام ابن تيميه تأليف، او(حکم السفور والحجاب) دسماحة الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز تأليف، (الصارم المشهور على المفتونين بالسفور) دشيخ حمود بن عبد الله التويجري تأليف، او (رسالة الحجاب)

دشيخ محمد بن صالح العثيمين تأليف، او پدې رسالو کي پوره او کافي معلومات پدي هکله شته.

او مسلماني خوري تا ته دي معلومه وي چي کومو علماوو چي تا ته دمخ لوڅول روا بللي دي، سره لدې چي دهغوی قول مرجوح او ضعيف دی، خو بيا هم يي ددې روا والی لپاره دا قيد ذکر کړی دی، چي بايد (مخ لوڅول) دفتنې اوشر سبب جوړ نشي، او که فتنه تري پيښيږي نو بيا يي پټول واجب دي، او فتنه او شر ليري ندي، خصوصاً پدې زمانه کي چي دينداري او حيا په نارينه وو او ښځو کي کمه شوې ده، او فتنه ګر ډير شوي دي، او ښځي رنګارنګ دښکلا وسائل استعمالوي، او پدي کي ډيري فنکاره (ماهره) هم دي، چي پدي سره فتنې او شر پيدا کيږي، نو اې مسلماني خوري لدې ټولو شيانو نه پرهيز وکړه، او داسي حجاب واغونده چي دالله ﷻ په توفيق سره دي له فتنې او شر نه وساتي، او هيڅ يو معتبر عالم نه پخوا او نه په اوس زمانه کي دې ښځو ته هغه کارونه روا کړي چي دوی يې نن کوي، او ځيني مسلماني ښځي دپردې (حجاب) او ستر په باره کي له نفاق څخه کار اخلي، چي کله په با پرده ټولنه کي وي، سَتر کوي، او چي کله په آزاده او بي ستره ټولنه کي وي، نو بيا سَتر نه کوي، او ځيني په عامو ځايونو کي سَتر کوي، خو چي کله يو دوکان او يا شفاخاني ته لاړي

شي، او يا له کوم زرګر سره او يا دښځينه جامو له خياط (درزي) سره خبري کوي، نو مخ او لېچي داسي ورته لوڅي کړي، لکه چي د خپل خاوند او يا محرم سره وي، نو هغه ښځي چي دا کارونه کوي د الله ﷻ څخه دي وويرېږي.

او مونږ ځيني ښځي ليدلي چي په هوايي جهاز کي له خارج نه راځي، نو هلته حجاب او سَتر وکړي چي کله له هوايي جهاز نه ددې هيواد په يو هوائي ډګر کي کوزي شي، نو (ددوی ددغه کار څخه) داسي ښکاري چي (ددوی په نظر) حجاب او سَتر يواځي يو عادت او رواج وي، او يو شرعي حکم نه وي.

اې مسلماني خوري، بيشکه ستر او حجاب تا دمريض زړونو خاوندانو او انساني سپيو له زهرجنه کتلو څخه ژغوري، او له تا څخه (دخلکو) حيواني طمعي او اميدونه ليري کوي، نو هميشه دحجاب او پردې ساتنه وکړه، او هغه مغرضانه تبليغاتو ته تن مه ورکوه چي د سَتر او حجاب غندنه کوي، او يا يي بې ارزښته بولي، بيشکه هغوی ستا لپاره شر غواړي، لکه څنګه چي الله ﷻ فرمايي: ﴿وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَن تَمِيلُواْ مَيْلاً عَظِيمًا﴾ [د النساء سورت: ۲۷ آيت].

ترجمه: او هغه کسان چي دشهوتونو پيروي کوي، غواړي چي تاسو (له حق څخه) په لويه بې لاري سره منحرف شئ.

پنځم فصل

دښځي دلمانځه احکام:

اي مسلماني خوري لمونځونه په خپل وخت کي دټولو شرطونو، ارکانو، او واجباتو سره اداء کړه، الله ﷻ امهات المومنين[1] ته فرمايي: ﴿وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ [د الاحزاب سورت: ۳۳ آيت].

ترجمه: او لمونځ اداء کړی، او زکات ورکړی، او دالله او دهغه درسول اطاعت وکړی.

دا ټولو مسلمانو ښځو ته عام امر دی، نو لمونځ داسلام دارکانو نه دوهم رکن دی، او داسلام ستنه ده، پريښول يي کفر او له اسلام نه وتل دي، څوك چي لمونځ نه کوي نر وي او که ښځه، هغه نه دين لري او نه اسلام، او له خپل وخت نه دلمانځه ځنډول بيله کوم شرعي عذر نه، په حقيقت کي دهغه ضايع

(۱) يعني دمومنانو ميندي، او دا د پيغمبر ﷺ دازواجو مطهراتو لقب دی.(ژباړن)

کول دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿فَخَلَفَ مِن بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلاَةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا * إِلاَّ مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُوْلَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلاَ يُظْلَمُونَ شَيْئًا﴾ [دمريم سورت: ۵۹-۶۰ آيتونه].

ترجمه: نو لدوی نه وروسته داسي څوك راغلل چي لمونځ يي ضايع کړ، او دشهوتونو متابعت يي وکړ، نو دوی به ژر بد عاقبت وګوري، مګر هغه کسان چي توبه وباسي، او ايمان راوړي، او نيك عمل وکړي، نو دا کسان به جنت ته ځي، او په هيڅ شي کي به پرې ظلم او تيری نه کيږي.

او حافظ ابن کثير په خپل تفسير کي له يو شمير علماوو نه نقل کړی دی چي دلمانځه ضايع کولو نه مراد: دهغه دوختونو ضايع کول دي، چي لمونځ دخپل وخت له وتلو نه وروسته اداء شي، او د بد عاقبت څخه مراد: زيان او خساره ده، او بل تفسير يي دادی: چي هغه په دوزخ کي يوه کنده ده.

دښځي دلمانځه ځانګړي احکام دي، چي په لاندي ډول بيانيږي:

۱- دښځي لپاره اذان او اقامت نشته، ځکه چي داذان لپاره اواز پورته کول لازم دي، او دښځي لپاره اواز پورته کول

روا نـدي، نـو دښځـي اذان او اقامـت صـحيح نـدی، د(المغنـي) مولف وايي: «پدي کي موږ (دعلماوو) اختلاف ندی ليدلی»[1].

۲- دښځـي له مـخ نـه بغـير نـور ټـول بـدن يي په لمانځه کي عـورت دی، او دورغويـو او پښـو پـه بـاره کـي چـي عورت دي او کـه نـه، دعلمـاوو اختـلاف دی، او دا حکـم پـه هغـه صـورت کـي دی، چـي بـيله خـپل محـرم شخـه يـي بـل څـوك پـه لمانځـه کي نه ګـوري، کـه چيري نـا محـرم سړي ليدلـه نو دټول جسم پټول پرې لازم دي، لکـه ځنګه چي له لمانځه نه دباندي دنارينه وو نه ستر پرې لازم دی، نـو پـه لمانځـه کي به ضرور سر، غاړه، او نور بدن حتـی دپښـو (قدمونـو) مخونـه به پټوي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «لا يَقْبَلُ اللهُ صَلاَةَ حَائِضٍ إلاّ بِخِمَارٍ» [بخاري، مسلم، ابو داود، ترمذي، او نسائي روايت کړی دی]

تـرجمه: الله ﷻ دهغه ښځي چي حيض يي راغلی وي (بلوغ تـه رسـيدلې وي) لمونـځ نه قبلوي، مګر په ځادر (پوړني) کي، او (خمار) هغه ځادر دی چي سر او غاړه پټوي.

او له ام سلمه رضی الله عنها نـه روايـت دی چي له پيغمبر ﷺ

---

(۱) المغني ۶۸/۲.

نه يي پوښتنه وکړه چي ايا ښځه په اوږده کميس او پوړني کي لمونځ کولای شي چي پرتوګ يي نه وي اغوستی؟ پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: «إِذَا كَانَ الدِّرْعُ سَابِغاً يُغَطِّي ظُهُورَ قَدَمَيْهَا»[1].

ترجمه: که چيري کميس دومره اوږد وي چي دپښو سرونه پټ کړي (نو کولای شي)[2].

دا دوه حديثونه پدې دلالت کوي چي په لمانځه کي دسر او غاړي پټول حتمي دي، لکه څنګه چي دعايشې رضي الله عنها په حديث کي راغلي دي، او همدارنګه دنور بدن او حتی دپښو سرونه پټول هم حتمي دي، لکه څنګه چي دام سلمه په حديث کي راغلي دي، او دمخ لوڅول يي په هغه صورت کي روا دي چي بيګانه (نا محرمه) څوك يي نهويني، او پدې باندي دعلماوو اجماع شوې ده.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: که ښځه يوازي لمونځ وکړي، نو دپوړني اچول ورته لازمي ده، او دلمانځه څخه بهر په

---

(۱) ابو داود روايت کړی دی، او دحديث امامانو دا حديث: (صحيح موقوف) حديث بللی دی.

(۲) يعني پدې صورت کي لمونځ کولای شي.(ژباړن)

خپل کور کي دسر لوڅول ورته روا دي، نو زينت کول (کالي اغوستل) په لمانځه کي دالله ﷻ حق دی، نو هيچ چا ته روا ندي چي په کعبې لوڅ طواف وکړي، که څه هم يوازي په شپه کي وي، او يا لوڅ لمونځ وکړي، که څه هم يوازي وي»، او بيا وايي: «نو په لمانځه کي دعورت حکم (دلمانځه نه بهر) د نظر د عورت پوري تړلی ندی، نه طَرداً او نه عَکساً»[(۱)] [(۲)].

په (المغني) کي راغلي دي: اما دازادي ښځي دټول بدن پټول په لمانځه فرض دي، او که يي کوم ځای ښکاره شي نو لمونځ يي صحيح ندی، مګر که چيري لږ وي، او دا دمالك،

(۱) «طرداً» پدي مساله کي دا معنا لري: چي دکومو اندامونو پټول چي په لمانځه کي فرض دي، حتمي نده چي دهغه پټول له لمانځه نه بهر هم فرض وي.
او «عکساً» دا معنا لري: چي دکومو اندامونو پټول چي په لمانځه کي فرض دي، له لمانځه نه بهر يي لوڅول حتمي ندي.
خلاصه دا چي دلمانځه دننه او له لمانځه نه بهر دعورت په حکم کي څه طردي او عکسي تعلق او تلازم نشته، بلکه په هر حالت کي عورت ځانګړی حکم لري، په لمانځه کي دننه ځانته حکم لري، او له هغه نه بهر ځانته حکم لري.(ژباړن)

(۲) مجموع الفتاوی ۲۲/۱۱۳-۱۱۴.

اوزاعي، او شافعي رحمت الله عليهم قول دی[۱].

۳- په (المغني) کې راغلي دي: چې ښځه به په رکوع او سجده کې خپل ځان (او اندامونه) سره راټول کړي، او سره ليرې کوي به يې نه، او چارزانو به کښيني، او يا به دواړې پښې غوړوي او ښی خوا ته به يې باسي، او پدې ناسته کې ستر زيات دی، نو ځکه خو دا ناسته له هغې نه بهتره دی چې ښې پښه دګوتو پر سرونو ودروي، او کيڼه پښه تر هغه لاندې کړي او دواړې ښي خوا ته وباسي، او يا ښی پښه دګوتو پر سرونو ودروي، او پر چپه پښه کښيني[۲].

او نووي رحمت الله عليه وايي: شافعي رحمت الله عليه په (مختصر) کې وايي: دنارينه وو او ښځو تر مينځ دلمانځه په اعمالو کې کوم فرق نشته، خو ښځې ته مستحب دي چې خپل بدن يو له بل سره را ټول کړي، او په سجده کې خپل نس له خپلو ورنونو سره داسي ونښلوي چې ښه پټه شي، او زه بهتره

---

(۱) المغني ۳۲۸/۲.

(۲) المغني ۲۵۸/۲.

ګنم چي دا کار په رکوع او ټول لمانځه کي وکړي[(١)].

۴- په جماعت سره دښځو لپاره لمونځ کول دعلماوو په مينځ کي اختلافي مسأله ده، بعضي يي روا کوي او بعضي يي منع کوي، خو داکثره علماوو په نظر منع ندی، ځکه پيغمبر ﷺ وام ورقه ته امر وکړی چي دخپل کور کسانو ته جمع ورکړي[(٢)]، او دبعضو په نظر مستحب ندی، او دبعضو په نظر مکروه دی، او دبعضو په نظر په نفلو کي جائز دی، نه په فرضو کي، او اميد دی چي مستحب والی يي راجح وي، او پدې مساله کي دزيات معلومات لپاره دي و(المغني ٢٠٣/٢) او (المجموع ٨۴/۴-٨۵) دنووي تاليف ته مراجعه وشي.

او ښځه کولای شي چي قراءت په لوړ اواز (جهر) سره ووايي، که چيري نا محرمه نارينه وو يي اواز نه اوريده.

۵- وښځو ته روا دي چي په مسجد کي دنارينه وو سره دجماعت لپاره له کوره ووځي، خو دهغوی لمونځ په خپل کور کي بهتر دی، مسلم رحمت الله عليه په خپل کتاب (صحيح

(١) المجموع ۴۵۵/٣.

(٢) ابو داود روايت کړی دی، او ابن خزيمه هغه صحيح بللی دی.

مسلم) کي له پيغمبر ﷺ څخه روايت کوي چي هغه فرمايي:
«لا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللهِ مَسَاجِدَ اللهِ».

ترجمه: د الله ﷻ مينځي[1] له مسجدونو څخه مه منعه کوی.

او ﷺ فرمايي: «لا تَمْنَعُوا النِّسَاءَ أَنْ يَخْرُجْنَ إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَبُيُوتُهُنَّ خَيْرٌ لَهُنَّ»[2].

ترجمه: ښځي لدې نه منعه کوی چي مسجدونو ته ولاړي شي، او (په) کورونو (پاته کيدل) ددوی لپاره بهتره دي.

نو ښځو ته په کورونو کي پاته کيدل، او په کورونو کي لمونځ کول يي دستر دخوندي والي په وجه بهتر دي.

او که چيري مسجد ته دلمانځه لپاره لاړه شي، نو دا لاندني آداب به ضرور مراعاتوي:

الف- بايد په کاليو او کامل حجاب سره پټه وي، عائشه رضی الله عنها وايي: ښځو به دپيغمبر ﷺ سره لمونځ کاوه، او بيا به خپلو کورونو ته تللې پداسي حال کي چي په خپلو کاليو به

---

(۱) له مينځو نه مراد دلته عامي ښځي دي. (ژباړن)

(۲) احمد او ابو داود روايت کړی دی.

داسي پټې وې چې دتيارې له وجهې به نه پېژندل کيدلې[١].

ب- کله چې له کوره وځي نو عطر او خوشبويي به نه استعمالوي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «لا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللهِ مَسَاجِدَ اللهِ، وَلْيَخْرُجْنَ تَفلات»[٢].

ترجمه: ښځې لدې نه مه منعه کوی چې مسجدونو ته ولاړې شي، او دخوشبويي د استعمال نه بغير به له کوره وځي، او (تفلات) يعني: چې خوشويي يي نه وي استعمال کړې.

له ابو هريره ﷺ نه روايت دی چې وايي پيغمبر ﷺ ويلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ أَصَابَتْ بُخُوراً فَلا تَشْهَدَنَّ مَعَنَا الْعِشَاءَ الآخِرَةَ»[٣].

ترجمه: هرې ښځې چې خوشبويي وهلې وي زمونږ سره دې دماسختن لمانځه ته نه حاضريږي.

او مسلم دابن مسعود رضی الله عنه ښځې زينب نه روايت

---

(١) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(٢) احمد او ابو داود روايت کړی دی.

(٣) احمد ، مسلم، ابو داود او نسائي روايت کړی دی.

کړی چي پيغمبر ﷺ مونږ ته وويل: «إِذَا شَهِدَتْ إِحْدَاكُنَّ الْمَسْجِدَ فَلا تَمَسَّ طِيباً»[(١)].

ترجمه: کله چي له تاسو نه يوه مسجد ته حاضره شي نو خوشبويي او عطر دي نه وهي.

امام شوکاني په (نيل الاوطار) کي وايي: پدې حديث سره دا ثابته شوه دښځو وتل مسجدونو ته په هغه صورت کي روا دي چي په هغه کي فتنه او فساد، او يا دهغه مينځ ته راوړونکي سبب لکه خوشبويي او داسي نور څه نه وي.

او همدارنګه وايي: او له نورو احاديثو نه دا ثابته شوه چي نارينه به ښځو ته هله ومسجد ته دوتلو اجازه ورکوي، چي په وتلو کي يي دفتني جوړيدلو اسباب نوي، لکه خوشبويي، او يا ګاڼه، او يا نور زينت او سينګار[(٢)].

ج- د کور نه به په ښکلي کاليو او سينګار کي نه وځي، ام المؤمنين عائشه رضي الله عنها وايي: که چيري پيغمبرﷺ هغه څه چي مونږ ليدلي دي ليدلي واى، نو ښځي به يي له مسجد نه

---

(١) مسلم روايت کړی دی.

(٢) نيل الاوطار ٣/ ١٤٠-١٤١.

منع کړي وای، لکه څنګه چې بني اسرائيلو خپلې ښځې منع کړي دي[(۱)].

امام شوکاني په نيل الاوطار کې دعائشې رضی الله عنها ددغه قول (که چيرې پيغمبر ﷺ هغه څه چې مونږ ليدلي دي ليدلي وای) په شرح کې وايي: يعنې دا ښکلې کالي، او خوشبويي، او سينګار، او بې ستره وتلو ته دهغې اشاره ده، ځکه چې دپيغمبر ﷺ په وخت کې ښځې په لويو او پراخو او پنډو او ډبلو کاليو کې له کور نه وتلې.

امام ابن الجوزي رحمت الله عليه وايي: ښځې ته ښايي چې د کور وتلو څخه ډډه وکړي څومره چې ورته ممکنه وي، که خپله له نورو نه سالمه پاتې شي، نو نور به له هغې نه سالم نه وي پاتې، نو که چيرې ووتلو ته مجبوره شي، نو دخپل خاوند په اجازه به په يو خوار (غريب) شکل کې وځي، او په خالي ليارو به ځي، او په عامو بازارونو او سړکونو کې به نه ځي، او کوښښ به کوي چې اواز يې څوك وانه وري، او دلياري په غاړه

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

کي به ځي، نه دلياري په مينځ کي(۱).

د- که چيري ښځه يوازي وي، نو دنارينه وو شاته به يوازي په صف کي دريږي، انس رضی الله عنه وايي: کله چي پيغمبر ﷺ دوی ته لمونځ ورکړ: نو زه او يو يتيم هلك يي شا ته ودريدو، او يوه بوډی ښځه زمونږ شا ته ودريدله(۲).

او هغه په بل روايت کي وايي: ما او يو يتيم زمونږ په کور کي په پيغمبر ﷺ پسي لمونځ وکړ، او زما مور (ام سليم) مو شا ته ولاړه وه(۳).

او که چيري ښځي له يوې نه زياتي وي، نو بيا به ديو صف او څو صفونو په شکل دنارينه وو شا ته دريږي؛ څکه چي پيغمبر ﷺ نارينه دهلکانو نه وړاندي درول، او ښځي به يي دهلکانو شا ته درولي(٤).

له ابو هريره رضی الله عنه نه روايت دي چي وايي پيغمبر ﷺ

---

(۱) احكام النساء ۳۹.

(۲) بخاري، مسلم، ابو داود، ترمذي، او نسائي روايت کړی دی.

(۳) بخاري روايت کړی دی.

(٤) احمد روايت کړی دی.

ويلي: «خَيْرُ صُفُوفُ الرِّجَالِ أَوَّلُهَا، وَشَرُّهَا آخِرُهَا، وَخَيْرُ صُفُوفُ النِّسَاءِ آخِرُهَا، وَشَرُّهَا أَوَّلُهَا»[(۱)].

ترجمه: دنارينه وو له ډولو نه ښه او بهتره صف اول صف دى، او له ډولو نه بد ترين صف آخــر صف دى، او دښځو له ډولو نه ښه او بهتره صف آخر صف دى، او له ډولو نه بدتر يي اول صف دى.

نو دا دوه حديثونه پدي دلالت کوي چي ښځي به دنارينه وو شا ته صف جوړوي، او چي کله په نارينه ووي پسي لمونځ کوي، نو ځانته ځانته به لمونځ نه کوي، که فرض لمونځ وي او که تراويح وي.

هـ- کـه امام په لمانځه کي سهوه شي، نو ښځه به ددوو لاسونو دورغوو په وهلو سره (چکچکو) هغه ته فتحه او خبر ورکوي؛ ځکه پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِذَا نَــابَكُمْ فِي الصَّلاة شَيْءٌ فَلْيُسَبِّحْ الرِّجَالُ، وَلْيُصَفِّقْ النِّسَاءُ»[(۲)].

ترجمه: که په لمانځه کي درته څه پيښ شي، نو نارينه به

(۱) مسلم، ابو داود، ترمذي، نسائي، او ابن ماجه روايت کړی دی.

(۲) احمد روايت کړی دی.

تسبيح وايي[1]، او ښځي به چكچكي وهي.

او دا دښځو لپاره په لمانځه كي دلاسونو وهلو (ټكولو) اجازه ده، چي كله يو څه پيښ شي، او دامام سهوه له همدې جملي څخه ده؛ او دا ځكه چي دښځي په اواز كي دنارينه وو لپاره فتنه ده، نو له همدي وجهي په لاسونو وهلو امر ورته شوى دى، او خبري به نه كوي.

و- كله چي امام سلام وگرځوي نو ښځي به سمدستي له مسجد نه وځي، او نارينه به ناست وي؛ تر څو چي له ښځو نه څوك ونه ويني، ام سلمه رضي الله عنها روايت كوي وايي: كله چي به ښځو له فرض لمونځ نه سلام وگرځاوه، نو به پاڅيدلي، او پيغمبر ﷺ او كومو كسانو چي ورسره لمونځ كړى وو هغوى به تر كوم وخت پوري چي به الله غوښتل ناست به وو، او كله چي به پيغمبر ﷺ پاڅيد نو نور خلك به هم پاڅيدل.

زهري وايي: زمونږ په نظر -والله اعلم- هغه ددي لپاره چي

---

(١) يعني په تسبيح (سبحان الله) ويلو سره دي امام ته فتحه او خبر وركړي، چي خطا شوى دى، او ښځه به دلاسونو په وهلو سره امام ته فتحه او خبر وركوي. (ژباړن)

کومي ښځي وتَلي تولي ختمي شي[(۱)].

امام شوکاني وايي: په نومړي حديث کي دا خبره ثابته شوه چي امام ته ښايي دمقتديانو دحالت مراعت وکړي، او له هغه کار نه ډډه وکړي چي له هغه نه کوم ناروا کار مينځ ته راځي، او دتهمت له ځايونو نه ځان خوندي وساتي، او دا خبره ثابته شوه چي په لياروکي دښځو او نارينه وو اختلاط او ګډوالی مکروه او ناروا دی، څه دا چي په کورونو کي وي[(۲)].

امام نووي رحمت الله عليه وايي: دښځو او نارينه وو دجماعت په لمانځه کي لاندي توپيرونه شته:

اول: جماعت لمونځ دښځو لپاره هومره مؤکد او ټينګ سنت ندي، کوم چي دنارينه وو لپاره دی.

دوهم: دښځو امام به دهغوی په مينځ کي دريږي.

دريم: يوه ښځه به دنارينه شا ته دريږي، نه څنګ ته يي، په خلاف دنارينه.

---

(۱) بخاري روايت کړی دی، (الشرح الکبير علی المقنع) ۴۲۲/۱ دي وکتل شي.

(۲) نيل الاوطار ۳۲۶/۲.

ځلورم: کـه يـي دنارينـه وو سره دځو صفونو په شکل لمونځ کاوه، نو اخير صف له اول صف نه غوره او بهتره دی[۱].

او لـه تيرو خبرو نه دا معلومه شوه، چي دنارينه وو او ښځو په مينځ اختلاط او يوځای والی حرام او ناروا دی.

ز- داختر لمانځه ته دښځو وتل:

عن أم عطية رضي الله عنها قالت: «أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُخْرِجَهُنَّ فِي الْفِطْرِ وَالأَضْحَى: الْعَوَاتِقَ وَالْحُيَّضَ وَذَوَاتِ الْخُدُورِ فَأَمَّا الْحُيَّضُ فَيَعْتَزِلْنَ الصَّلاَةَ –وفي لفظ: الْمُصَلَّى– وَيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ»[۲].

تـرجمه: لـه ام عطـيه رضي الله عنها نـه روايـت دی چي وايـي: پيغمبر ﷺ مونږ ته امر وکړ چي هغوی (يعني) پيغلي نجوني، او ځوانـانـي دپـردي ښځـي، او حائضـي ښځـي پـه کوچنـي اخـتر او لـوی اخـتر کـي (وعـيد ګـاه تـه) وباسـو، او حائضـي ښځـي بـه دلمانځـه ځخـه ډډه کـوي، -او پـه بـل روايـت کـي وايـي: دلمانځه ځـای نـه بـه ډډه کـوي- خـو دخـير او دمسـلمانانو ددوعـا لـپاره بـه

(۱) المجموع ۳/۴۵۵.

(۲) جماعت روايت کړی دی.

حاضريږي.

شوکاني وايي: دا حديث او ددې په څير نور احاديث پدې خبره دلالت کوي چي په اخترونو کي وعيد ګاه ته دښځو وتل روا دي، که پيغله وي، که واده کړي، که ځوانه وي، حيضداره وي، او که بوډۍ، تر څو چي په عدت[1] کي نه وي، او يا يي په بهر وتلو کي فتنه او فساد نه وي، او يا څه عذر ونلري[2].

او شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: چي ومسلمانو ښځو ته دا خبره وشوه چي دجُمعي او دجماعت لمانځه نه يي په کورونو کي لمونځ بهتره دی، خو داختر لمونځ داسي ندی، ځکه هغوی ته يي امر کړی دی چي داختر لمانځه ته ولاړي شي، او شايد -والله اعلم- چي اسباب به يي داوي:

اول: اختر په کال کي يوازي دوه ځله دی، نو په هغه کي دجمعي او دجماعت دلمانځه خلاف دښځو حاضريدل روا شول.

دويم: داختر لمونځ بدل (قائم مقام) نلري، خو دجمعي او

---

(۱) عدت هغه شرعي مودې ته وايي چي ښځه يي بايد له طلاق نه وروسته په کور کي تيره کړي. (ژباړن)

(۲) نيل الاوطار ۳/۳۰۶.

جماعت لمونځ داسې ندی، ځکه په کور کې دښځې دغرمې (ظهر) لمونځ دجمعې دلمانځه په عوض کې دی.

دريم: داختر لمونځ دښتې او صحرا ته دالله دذکر لپاره وتل دي، نو هغه له بعضي اړخونو نه له حج سره مشابهت لري، نو ځکه خو لوی اختر دحج په وخت کې دی، تر څو دحاجيانو سره سمون (موافقت) راشي[1].

او شافعيانو (شافعي مذهبيانو) دښځو وتل اختر لمانځه ته پدې شرط روا بولي چې ښايست ونلري.

امام نووي وايي: شافعي او اصحابو (دمذهب ستر عالمانو) ويلي دي: هغو ښځو ته چې ښايست (ښکلا) نلري داختر لمانځه ته تلل روا دي، اما دښايسته (ډولناکو) ښځو تلل مکروه دي، او بيا وايي: او که چيري ښځې وځي نو بهتره ده چې په زړو کاليو کې ووزي، او داسې کالي به نه اغوندي (نه اچوي) چې دوی ته دچا پام راواړوي، او بهتره ده چې په اوبو سره بدن پاك کړي، او خوشبوئي وهل ورته مکروه دي، او دا ټول دهغو زړو ښځو لپاره دی چې دچا اشتها (شهوت) ورته نه

---

(١) مجموع الفتاوى ۶/۴۵٨-۴۵٩.

کيږي، اما ځواني او ښايست لرونکي ښځي او کومي چي دچا اشتها (شهوت) ورته پيدا کيږي، هغوی لپاره داختر لمانځه ته تلل مکروه دي، ځکه چي پدې کي ددوی لپاره او دنورو لپاره دفتنې او فساد ويره شته. که چيري وويل شي چي دا د(ام عطيه) دمخکني حديث سره مخالف دی، نو په جواب کي وايو: په بخاري او مسلم کي دعائشي رضي الله عنها نه روايت دی وايي: که چيري پيغمبر ﷺ کوم کارونه چي ښځي يي کوي ليدلي وای، نو هغوی به يي (له وتلو) نه منع کړي وای، لکه څنګه چي دبني اسرائيلو ښځي منع شوي وې، او پدې چي فتنې او دشر اسباب پدې زمانو کي ډير زيات دي، چي داسلام په اوله زمانه کي داسي نه وه، والله اعلم[(١)].

زه وايم: او زمونږ په زمانه کي له تولو نه زيات دي.

او امام ابن الجوزي وايي: زه وايم: مونږ مخکي ددي خبري بيان وکړ چي دښځو وتل روا دي، ليکن که دوی دفتنې سبب جوړ شي او يا دوی ته فتنه پيښه شي نو له وتلو نه يي منع کول بهتره دي، ځکه داسلام داولي زماني ښځي داسي نه وې کومي

(١) المجموع ١٣/٥.

چې دنن زماني ښځې دي، او همدا رنګه نارينه (هم داوس زماني دنارينه وو په شان نه وو)[(۱)]، يعني هغوی دغتمي تقوی خاوندان وو.

نو مسلماني خوري! ته لدا رنګه اقوالو نه پوهيږې چې داختر لمانځه ته دې وتل شرعاً روا دي، خو پدي شرط چې دا وتل به په اخلاقو او پرده کې وي او دالله ﷻ درضا لپاره به وي، او ددي لپاره چې دمسلمانانو په دوعا کې برخه واخلي او داسلام دشعائرو[(۲)] اظهار وشي، او ددي لپاره نه چې خپل ښايست او ښکلا ښکاره کړې او ځان دفتني سره مخامخ کړې، نو دې ټکي ته زياته توجه پکار ده.

---

(۱) احکام النساء ص۳۸.

(۲) داسلام شعائر: لکه دجماعت لمونځ، داختر لمونځ، حج او داسې نور کوم چې داسلام ددين ظاهري علائم ګڼل کيږي. (ژباړن)

شپږم فصل

دښځو دجنازې احکام:

الله ﷻ په هر انسان مرګ مقرر کړی دی، او يوازي الله ﷻ دبقاء او پايښت خاوند دی، هغه فرمايي: ﴿وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالإكْرَامِ﴾ [دالرحمن سورت: ۲۷ آيت].

ترجمه: او باقي به وي مخ ستا دپروردګار چي دلويي او عزت ورکولو خاوند دی.

او دانسان دجنازې لپاره يي خاص احکام ګرځولي دي چي ژوندي کسان يي بايد عملي کړي، او مونږ پدې فصل کي ښځو پوري مخصوص احکام بيانوو:

۱- دښځي مړي ته بايد ښځي غسل ورکړي، او نارينه وو دهغې غسل روا ندی، خو ميړه ته روا ده چي خپلي ښځي (کوروالا) ته غسل ورکړي.

او دنارينه مړي ته به نارينه غسل ورکوي، او ښځو ته دهغه غسل روا ندی، خو ښځي ته روا ده چي خپل ميړه ته غسل ورکړي، ځکه چي علي رضي الله عنه خپلي ښځي دپيغمبر

ﷺ لور فاطمه رضی الله عنها ته پخپله غسل ورکړی وو، او اسماء بنت عميس رضی الله عنها خپل ميړه ابو بکر الصديق رضی الله عنه ته پخپله غسل ورکړی وو.

۲- دښځي کفن په پنځو سپينو جامو کي بهتر دی، چي يو به لنګك (ازار) وي چي (دنامه او ځنګنو تر مينځ) پکي پټه شي، او بل به پوړنی (څادر) وي چي پر سر يي واچول شي، او بل به قميص وي چي بدن يي پټ کړي، او بل به دوي ټوټې (کپړې) وي چي ددي نورو دپاسه واچول شي (او ټول بدن پکي پټ شي، لکه څنګه چي ليلی الثقفيه عنهارضی الله روايت کوي وايي: زه په هغو کسانو کي وم چي ام کلثوم رضی الله عنها دپيغمبر ﷺ لور ته يي دمړيني په وخت غسل ورکړ، نو اول شی چي پيغمبر ﷺ مونږ ته راکړ لنګك (ازار) وو، بيا قميص، بيا پوړنی (څادر)، بيا يوه لويه جامه، او بيا يي يوه بله جامه ورواغوستله[۱].

امام شوکاني وايي: او دا حديث پدې دلالت کوي چي دښځي شرعي کفن عبارت دی: له لنګك (ازار)، قميص (چي ټوله بدن پټوي)، پوړنی، او دوو نورو جامو نه (چي ټول بدن پټ

(۱) احمد او ابو داود روايت کړی دی.

كړي[1].

۳- دښځې دسر دويښتو حكم: دښځې ويښته بايد درې چوټي (كوڅۍ) شي، او شا ته واړول شي، لكه څنګه چې ام عطيه رضي الله عنها دپيغمبر ﷺ دلور دغسل طريقه داسې بيانوي: نو ويښته يې مونږ درې چوټي (كوڅۍ) كړل، او بيا مو دهغې شاته واړول[2].

۴- ښځو ته جنازې سره دتللو حكم: له ام عطيه رضي الله عنها نه روايت دى چې وايي: مونږ دجنازې سره ديو ځاى تللو نه منع شوي يو، خو دا حكم يې مونږ ته په ټينګه نه وو كړى[3]، نو دا منع په ظاهره كې دحراميدو په معنا ده، اما دا چې هغه وايي: په دې حكم باندې يې مونږ ته ټينګار نه وو كړى. نو شيخ الاسلام ابن تيميه پدې باره كې وايي: كيداى شي چې دهغې مقصد داوي چې: دمنع تاكيد يې نه وو كړى، او دا دحرمت حكم نه پورته كوي، او كيداى شي چې هغې ګمان كړى وي چې

(۱) نيل الاوطار ۴۲/۴.

(۲) بخاري او مسلم روايت كړى دى.

(۳) بخاري او مسلم روايت كړى دى.

دا منع دحرمت لپاره نده، خو زمونږ لپاره دپيغمبر ﷺ قول حجت دی، نه دبل چا ګمان[1].

۵- دښځو لپاره دقبرونو زيارت حرام دی: له ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دی وايي چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لَعَنَ اللهُ زَوَّارَاتُ الْقُبُورِ»[2].

ترجمه: الله ﷻ په هغو ښځو لعنت ويلی دی چي قبرونو ته ډير زيات ځي.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: دا خبره واضحه ده که چيري ښځي ته دا دروازه خلاصه شي (يعني دجنازي سره دوتلو اجازه ورکړه شي) نو دابه دهغوی دبي تابي، او وير کولو، او چيغي وهلو سبب وګرځي، ځکه ښځه کمزوري ده، او ډيره بي صبري او بي تابي کوي، او همدارنګه دښځي ژړا به دمړي دتکليف او عذاب سبب شي، او لدې نه علاوه دهغوی اواز اوريدل او هغوی ته کتل به دنارينه وو لپاره دفتنې سبب وي، لکه څنګه

(۱) مجموع الفتاوی ۳۵۵/۲۴.

(۲) احمد، ابن ماجه، او ترمذي روايت کړی دی، او ترمذي هغه صحيح بللی دی.

چي په بل حديث کي راغلي دي: «فــإنکنَّ تفتنَّ الحيَّ، وتُؤذينَ الميتَ».

تـــرجمه: ځکـه تاسـو ژونديـو تـه دفتـنې او دمړي ته دعذاب سبب ګرځئ.

نـو پـدې چـي دښځـو لـپاره دقـبرونو زيـارت د ډيـرو حـرام کـارونو سـبب او ګمـان ګرځـي، دهغـوی پـه حق لـپاره او هـم د نارينه وو لـپاره، او دلته دا حکمت (يعني نومړی احتمال) دپوره تشـخيص او تعيـن وړ نـدی، نـو هـيڅ نشـي کـيدلای چـي دهغـه مقدار اندازه ولګول شي کوم چي دداسي ناوړه او ناروا کارونو درامينځ تـه کـيدلو سـبب نـه ګرځي، او نه ديو او بل په مينځ کي فـرق کـيدلای شـي، او دشريعت له اصولو او بنسـټونو يـو دادی چي ديـو شرعي حکم اصلي حکمت ښکاره او روښانه نه وي، نو شرعي حکـم دهماغـه حکمـت پـه احتمالي او ممکنه حالت او يا ځای پوري تړل کـيږي، نو دا کار (دقبرونو زيارت) حرام دی، تر څـو دداسـي نـاروا کـارونو مخـه ونـيول شـي، لکـه څـنګه چـي دښځـي دنـنه زينت تـه کـتل نـاروا دي ځکـه چـي دا دفتنـي سبب ګرځي، او دپردی ښځـي سـره يواځـي يو ځای کيدل، او يا هغې تـه کتل ناروا دي (ځکه چي دا ديو لوی ناروا کار يعني زنا سبب

ګرځي)، او دقبرونو په زيارت کولو کي کوم داسي مصلحت او منفعت هم نشته چي دذکر شوي فسادونو او اضرارو او ناوړه اثارو مخنيوی وکړای شي، ځکه له زيارت کولو مقصد دوعا کول دي، او دا کار دښځي لپاره په کور کي هم ممکن دی[١].

٦- په زوره ژړا حرامه ده: يعني دا چي په زوره زوره او په چغو چغو وژاړي، او کالي (جامې) څيري کړي، او مخونه ووهي، او ويښتان وشکوي، او مخونه او پوزي توري کړي، او پر مړي باندي په بيتابۍ سره چيغي ووهي، او ښراوي وکړي، او داسي نور کارونه وکړي چي دالله ﷻ په قضا وقدر باندي دنارضائيت (نا خوښۍ) او بې صبرۍ پکښي وي، نو دا ټول کارونه حرام، او لويه ګناه (کبيره ګناه) ده، په بخاري او مسلم کي راغلي دي چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ، وَشَقَّ الْجُيُوبَ، وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ».

ترجمه: هغه څوك چي (دچا په مرګ باندي) مخونه ووهي، او کالي وشکوي، او يا دجاهليت[٢] کارونه وکړي (يعني چيغي

(١) مجموع الفتاوی ٢٤/٣٥٥-٣٦٦.

(٢) جاهليت داسلام نه مخکي دورې ته وايي.

وهي، او ښيرې وکړي) نو هغه زمونږ څخه ندی (يعني داسلام او سنت په طريقه ندی برابر).

او همدارنګه دبخاري او مسلم په بل حديث کي داسي راغلي چي پيغمبر ﷺ له هغه چا نه بيزاره دی چي دغم او مصيبت په وخت کي چيغي ووهي، او ويښتـه وشکوي، او کالي (جامې) په ځان څيري کړي.

او په مسلم کي همدارنګه راغلي دي: چي پيغمبر ﷺ په هغه چا لعنت ويلی دی چي چيغي وهي، او يا په يا يي واوريدلو ته په خپله خوښه ناست وي.

نو مسلماني خوري تاته لازمه ده چي دمصيبت په وخت کي دداسي ناروا کار څخه ځان وژغورې (وساتي)، او صبر وکړې او (له الله نه اجر وغواړې)، نو به دا مصيبت ستا دګناهونو کفاره او دنيکيو او اجرونو دزياتوب سبب وګرځي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوفْ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الأَمَوَالِ وَالأنفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُم مُّصِيبَةٌ قَالُواْ إِنَّا لِلّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعونَ * أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ﴾ [د البقره سورت:

۱۵۵-۱۵۷ آيتونه].

ترجمه: او مونږ به هرومرو (ضرور) تاسو ازمايو په يوه شي سره لکه ويره (له دښمن نه)، او لوږه (ولږه او قحطي)، او دمالونو کموالی (په افتونو سره)، او دنفسونو (په قتل، مرګ، او مرض سره)، او دميوو (په افتونو سره)، او صبر کونکو ته زيري ورکړه، هغه کسان چي کله ورته مصيبت ورسيږي نو وايي: بيشکه مونږ دالله (په ملکيت کي) يو او هغه ته بيا ورتلونکي يو (په اخرت کي)، په همدغو کسانو به ددوی دپروردګار لخوا نه ستايني (بخښني) او رحمت وي، او همدوی دسمي لاري موندونکي دي.

هو، داسي ژړا روا ده چي په چغو سره نه وي، او ناروا کارونه ورسره ونکړي، او دالله دقضاء او قدر نه پکي ناراضه او ناخوښه نه وي، ځکه ژړا دمړي لپاره رحمت وي، او په هغه سره زړه نرميږي، او له ځان نه دفع کول يي ممکنه نه وي، نو ځکه خو هغه روا ده، او کيدای شي کله مستحبه او بهتره وي، والله المستعان.

اووم فصل

دښځو دروژې احکام

دروژې دمياشتې روژه نيول په هر مسلمان نارينه او مسلماني ښځې فرض ده، او هغه داسلام دارکانو څخه يو رکن، او دښستونو څخه يي يو لوی ښست او اصل دی، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [د البقره سورت: ۱۸۳ آيت].

ترجمه: ای هغو کسانو چي ايمان يي راوړی دی! تاسو باندي روژه نيول فرض شوي دي، لکه څنګه چي له تاسو نه مخکي کسانو (پخواني امتونو) باندي فرض شوې وه، اميد دی چي تاسو وويرېږي (او ځان وساتی له ګناهونو نه).

نو کله چي انجلۍ بالغه شي، او دبلوغ له علامتمو نه يوه ښکاره شي، مثلاً حيض يي راشي نو روژه په هغه فرضيږي، او کله انجلۍ ته په نهه (۹) کلنۍ کي حيض راشي، نو بعضي نجوني نه پوهيږي چي په دغه وخت کي روژه پري فرض ده، نو روژه نه نيسي، فکر کوي چي دا وړه (کوچنۍ) ده، او دکور

مشران هم دروژي نيولو وينا ورته نه کوي، چي دا کار داسلام ديو لوی رکن په ترك کولو سره يو لوی تقصير او بي غوري دی، نو که چا داسي وکړه، نو بيا په هغه باندي فرض ده چي دهغي روژې قضاي راوړي چي دحيض دشروع نه يي پري ايښې ده، که څه هم ډير وخت پري تير شوی وي، ځکه هغه روژه لا دهغې په ذمه کي پاته ده[1].

روژه په کومو کسانو فرض ده؟

کله چي دروژې مياشت داخله شي نو په هر مسلمان نارينه او ښځي باندي چي بالغ، له مرض نه سالم، او مسافر نه وي (مقيم وي) روژه نيول فرض دي، او که څوك مسافر او يا مريض وي دروژي په مياشت کي نو هغه ته روژه خوړل روا دي، او بيا به دهغه ورځو قضايي په بل وخت کي راوړي، الله ﷻ فرمايي:

﴿فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ [د البقره سورت: ۱۸۵ آيت].

ترجمه: او څوك چي له تاسو نه دا مياشت وګوري نو ضرور

---

(۱) او پداسي ښځي باندي دروژي دقضايي نه علاوه دهري روژې په بدل کي يوه مسکين ته يو نيم کيلو خواړه ورکول هم فرض دي.

به روژه نيسي، او که څوك مريض او يا مسافر وو، نو (ددې ورځو) په شمار به نوري ورځې (قضايي روژه نيسي) .

او همدارنګه که څوك ډير زوړ او سپين ږيرى (شيخ فاني) وي او روژه نشي نيولای، او يا داسي يو دوامداره او دائمي مرض ولري چي دجوړوالي (رغيدو) اميد يي نه وي، نو وي که ښځه نو روژه به خوري او دهري روژې په عوض کي به يو مسکين ته نيم صاع (تقريباً يو نيم کيلو) دخپل وطن خواړه ورکوي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ [د البقره سورت: ١٨٤ آيت].

ترجمه: او په هغو کسانو چي (دروژې نيولو) طاقت نلري ومسکين ته دفديي په ډول خواړه ورکول لازمي ده. عبد الله بن عباس رضي الله عنهما وايي: دا دهغه چا لپاره ده چي زوړ او سپين ږيرى (شيخ فاني) وي او دجوړيدلو اميد يي نه وي [1].

او هغه مريض چي دمرض نه يي دجوړيدلو (رغيدو) اميد نه وي هغه هم دزوړ سړي په شان دى او هماغه حکم لري، او پر دواړو باندي دروژې قضايي نشته، ځکه چي ورته ممکنه نده،

(١) بخاري روايت کړى دى.

او د (يطيقونه) معنى په ايت كي داده: چي ډير په مشقت او تكليف سره كولاى شي روژه ونيسي.

او د ښځي لپاره څه خاص عذرونه شته چي وهغې ته د فرضي روژې خوړل روا كوي، او بيا به دهغه په شمار نوري ورځي قضايي روژه نيسي.

او هغه عذرونه دادي:

١- حيض او نفاس:

د حيض او نفاس په وخت كي د ښځي لپاره روژه نيول حرام دي، او دهغې قضايي راوړل وريا ندي فرض دي، په بخاري او مسلم كي له عائشې رضي الله عنها نه روايت دى چي كله يوې ښځي پوښتنه ځني وكړه: چي ولي حائضه ښځه د روژې قضايي راوړي او دلمانځه قضايي نه راوړي؟ نو هغې په جواب كي وويل: مونږ ته د روژې په قضايي راوړلو سره امر كيده، خو دلمانځه په قضايي راوړلو سره امر راته نه كيده. نو عائشې رضي الله عنها دا خبره بيان كړه چي دا حكم له هغه شرعي احكامو نه دى كوم چي په هغه كي بايد يواځي د شرعي نص (قران او سنت) متابعت وشي.

د دې حكم حكمت: شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: او هغه وينه چي له حيض سره راوځي نو په هغه كي د وينې راتلل دي،

او حائضه ښځه كولای شي روژه ونيسي كله يې چي وينه نه راوځي، نو روژه يې پدي حالت كي داعتدال او سلامتيا روژه ده، پدي چي په هغه وخت كي له هغې هغه وينه نه وځي كومه چي ددې دبدن دطاقت او تقويې سبب ده، اما په حيض كي روژه نيول پداسي وخت كي وي چي له هغې نه وينه وځي، چي هغه به دهغې بدن كمزوری كړي، او روژه به يې داعتدال او سلامتيا له حالت نه بيرون كړي، نو ځكه ورته امر شوی چي دحيض په ورځو كي روژه ونه نيسي[(١)].

٢- دحمل او ماشوم ته دشودو وركولو په وخت كي:

پدي دوو حالتونو كي روژه نيول ښځي او يا ماشوم ته، او يا دواړو ته تاوان او ضرر رسوي، نو ځكه خو پدي حالاتو كي ورته روژه خوړل روا دي، خو كه چيري كوم ضرر چي دهغه په وجه يې روژه خوړلي ده هغه يوازي ماشوم ته متوجه وي، او مور ته يې نه وي متوجه، نو دخوړل شوو ورځو قضايي به راوړي، او دهري ورځي په عوض كي به يوه مسكين ته خواړه وركوي، او كه نومړی ضرر مور ته متوجه وي، نو يوازي

---

(١) مجموع الفتاوى ٢٥/٢٥١.

قضايي به راوړي، (او فديه وربانديي نشته)، پدې دليل چي حملداره ښځه او کومه چي ماشوم ته شودې ورکوي دالله ﷻ ددغه قول په عمومي حکم کي داخلي دي چي فرمايي: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ [د البقرة سورت: ۱۸٤ آيت].

ترجمه: او په هغو کسانو چي (دروژي نيولو) طاقت نلري ومسکين ته دفديي په ډول خواړه ورکول لازمي ده.

حافظ ابن کثير رحمت الله عليه وايي: حملداره ښځه او هغه ښځه چي ماشوم ته شودې ورکوي، کله چي په خپلو ځانونو او ماشومانو وويريږي، نو پدوی کي هم همدا علت او سبب موجود دی (کوم چي په آيت کي ذکر شو)[۱].

او شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: که چيري حملداره ښځه په خپل ماشوم وويريږي، نو روژه به خوري، او دهري ورځي په عوض کي به يوه ورځ قضايي نيسي، او هم به دهري ورځي په بدل کي يوه مسکين ته يو رطل (تقريباً نيم کيلو) خواړه ورکوي[۲].

---

(۱) تفسير ابن کثير ۳۷۹/۱.

(۲) مجموع الفتاوی ۳۱۸/۲۸.

یو څو پاملرني:

۱- مستحاضه: هغه ښځي ته وايي چي وينه يي دحيض وينه نه وي -لکه څنګه چي مخکي دهغه بيان وشو- نو پر هغې روژه فرض ده، او هغې ته د استحاضې بيمارى په وجه روژه خوړل روا نده.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه دحائضې ښځي دروژې خوړلو له بيان نه وروسته وايي: خو استحاضه ددي خلاف ده، ځکه چي هغه په ټولو وختونو کي وي، او (دبنديدلو لپاره يي کوم ټاکلى وخت نشته چي په هغه کي روژه ونيسي، او له هغه نه ځان ساتل ممکن نه دي، لکه دخوا ګرځيدل، او له زخمونو نه وينه راتلل، احتلام (په خوب کي غسل اوښتل)، او داسي نورو په شان چي يو ټاکلى او معين وخت نلري چي ورنه ځان وساتل شي، نو ځکه خو استحاضه دحيض په شان دروژې نيولو مانع ونګرځيد[۱].

۲- په حائضې، حمل داره، او شودې ورکونکي ښځي باندي فرض دي چي دخوړل شويو روژو قضايي دراتلونکي

(۱) مجموع الفتاوى ۲۵/۲۵۱.

رمضان نه مخکي راوړي، او چي څومره ژر وي هغومره به بهتر وي، او کله چي دراتلونکي رمضان پوري يوازي دقضا شويو روژو په اندازه شپي پاتي شي، نو په دوی باندي دتيرو روژو قضايي فرض ده، تر څو بله دروژي مياشت داخله نشي پداسي حال کي پدوی باندي دتير رمضان روژې پاتي وي، او که چيري بله درمضان مياشت داخله شي او مخکيني روژي پري پاتي وي، نو که دا تاخير (وروسته کول) دکوم عذر په وجه نه وو، نو بيا به وروسته دهغه قضايي راوړي، او هم به دهري روژې په عوض کي يوه مسکين ته خواړه ورکوي (فديه به ورکوي)، او که دعذر په وجه وو، نو يوازي قضايي به يي راوړي، او همدارنګه که هغي دمرض او يا سفر په وجه روژې خوړلي وي، نو دهغه حکم دهغي ښځي په شان دی چي دحيض په وجه يي روژه خوړلي وي، او مخکي دهغه بيان وشو.

۳- که چيري دښځي ميړه (خاوند) په کور کي حاضر وي، نو ښځي ته روا نده چي بيله دميړه داجازې نه نفلي روژه ونيسي، په بخاري او مسلم او نورو (دحديث کتابونو کي) له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی وايي: چي پيغمبر ﷺ فرمايلي: «لاَ يَحِلُّ لامْرَأَةٍ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلاَّ بِإِذْنِه»، وفي بعض الروايات عند أحمدَ وأبي داود: «إِلاَّ رَمَضَانَ».

ترجمه: وهيڅ ښځي ته روا ندي چي (نفلي) روژه ونيسي، پداسي حال کي چي ميړه يي په کور کي وي، مګر دهغه په اجازه، او داحمد او ابو داود په بعضي رواياتو داسي فرمايي: مګر فرضي روژه، (يعني هغه بيله اجازي دميړه نيولای شي).

خو که چيري ميړه ورته دنفلي روژې نيولو اجازه وکړي، او يا په کور کي حاضر نه وي، او يا ميړه ونلري، نو ورته مستحب ده چي نفلي روژه ونيسي، خصوصاً په هغه ورځو کي چي روژه نيول يي مستحب وي، لکه ددوشنبي، او پنجشنبي ورځ، او دهري مياشتي نه درې ورځي، او دشوال شپږ ورځي، او دذي الحجې لسمه، او دعرفات ورځ، او دعاشوراء ورځ او ورسره يوه ورځ مخکي او يا وروسته. خو هغې ته نه ښايي چي نفلي روژه ونيسي او پر هغې باندي دفرضي روژي قضايي پاتي وي، نو اول به قضايي روژه نيسي، والله اعلم.

۴- که چيري حائضه ښځه په رمضان کي دورځي په مينځ له حيض نه پاکه شي، نو هغه پاتي ورځ دي روژه ونيسي، او بيا دي دهغه قضايي له هغو ورځو سره راوړي چي دحيض په حالت کي يي خوړلي دي، او دپاکيدلو وروسته دپاتي ورځي نيول دروژې دوخت داحترام په وجه په هغې فرض دي.

اتم فصل

دښځې دحج او عمرې احکام:

دبيت الله شريفي حج هر کال په اسلامي امت فرض کفائي دي، او پر هر هغه مسلمان باندي چي دحج دفرضيت شرطونه پکښي موجود وي، يو ځل په عمر کي حج کول فرض دي، او لدي نه اضافه مستحب او نفلي دي. حج داسلام دارکانو څخه يو رکن دی، او هغه وښځي ته دجهاد په عوض کي دی، لکه څنګه چي عائشه رضي الله عنها وايي: يَا رَسُولَ الله، هَلْ عَلَى النِّسَاءِ جِهَادٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ، عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لا قِتَالَ فِيهِ: الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ»(١)، وللبخاري عنها أنها قالت: يَا رَسُولَ الله، نَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ، أَفَلا نُجَاهِدُ؟ قَالَ: «لَكِن أَفْضَلُ الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ».

ترجمه: ای رسول الله ايا پر ښځو باندي جهاد شته؟ هغه وفرمايل: هو، پر هغوی باندي داسي جهاد دی چي جنګ به پکښي نه وي، هغه حج او عمره ده، او دبخاري په روايت کي

---

(١) احمد، او ابن ماجه په صحيح سند سره روايت کړی دی.

عائشـه رضي الله عنها وايـي: ای رسـول الله، مونـږ جهـاد دټولـو اعمالو نه بهتر ګڼو، نو ايا جهاد ونکړو؟ پيغمبر ﷺ وفرمايل: ليکن بهترين جهاد نيك او قبول شوی حج دی.

او په حج کې دښځو لپاره خاص احکام دي، چې له هغې جملې نه دادي:

۱- دمَحرَم موجوديت: دنارينه او ښځې دحج کولو عام شرطونه دادي: اسلام، عقل، ازادي، بالغيدل، مالي قدرت او توانايي، او دښځې لپاره خاص شرط دمَحرَم موجوديت دی چې له هغې سره به وحج ته سفر کوي، او هغه به دښځې ميړه وي، او يا هغه څوك چې ابدي نکاح يي ورسره دنَسَب په وجه حرامه وي، لکه دهغې پلار، زوی، ورور، او يا هغه څوك چې نکاح يې ورسره په يوه مشروع او روا سبب حرامه وي، لکه دهغې رضاعي (۱) ورور، او يا دمور ميړه (پلندر)، او دميړه زوی (دبني زوی).

او ددې خبري دليل هغه حديث دي چې ابن عباس عنهما رضي الله روايت کړی دی وايي چې له پيغمبر ﷺ نه يې

---

(۱) رضاعي ورور هغه ته وايي چې دواړو ديوې ښځې شودې رودلې وي.(ژباړن)

اوريدلي چي په خطبه کي يي ويل: «لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إلاَّ وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ وَلاَ تُسَافِرْ الْمَرْأَةُ إلاَّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ» فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّه إنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَّةً وَإِنِّي اكْتُتِبْتُ فِي غَزْوَةِ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: «فَانْطَلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ»[(١)].

ترجمه: هيڅ سړی به له ښځي سره نه يو ځای کيږي، مګر دا چي دهغې مَحرَم به موجود وي، او هيڅ ښځه به بيله مَحرَم نه (يوازي) سفر نه کوي، نو يو سړی ودريد او ويي ويل: ای رسول الله! زما ښځه دحج په قصد له کور نه وتلې ده، او زه له فلانی غزا (جنګ) لپاره تعين شوی يم، پيغمبر ﷺ (ورته) وويل: لاړ شه او له خپلي ښځي سره حج وکړه.

او له ابن عمر رضي الله عنهما نه روايت دی وايي: پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلاثاً إلاّ مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ»[(٢)].

ترجمه: ښځه به ددريو ورځو لپاره سفر نکوي، مګر دا چي مَحرَم به ورسره وي. او پدې باره کي ډير حديثونه راغلي چي

---

(١) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(٢) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

ښځه منع کوي چې حج ته او يا بل ځای ته بيله محرم نه سفر وکړي، ځکه ښځه ضعيفه او کمزورې ده او په سفر کې درنګارنګ تکليفونو او مشکلاتو سره مخامخ کيږي چې دهغو مخنيوی يوازې نارينه کولای شي، او لدې نه علاوه ښځې ته دفاسقانو لخوا هم تکليف رسيدلای شي، نو ځکه دمحرم موجوديت ضروري دی ترڅو له دا ډول تکليفونو نه دهغې ساتنه او حفاظت وکړي.

او کوم محرم چې بايد دښځې سره په حج کې ملګری وي، دهغه لپاره شرط دادی چې عاقل، بالغ، او مسلمان وي، ځکه کافر داطمينان او اعتماد وړ ندی، او که چيرې ښځه په دغه شرايطو سره محرم پيدا نکړي، نو ضرور به بل څوك مکلف کوي چې دهغې لپاره حج وکړي.

۲- که چيرې حج نفلي وي نو دهغه لپاره يې دميړه اجازه شرط ده، ځکه په حج کې دميړه حق بيځايه کيږي، په مغني کې راغلي دي: ميړه کولای شي ښځه دنفلي حج نه منع کړي، ابن المنذر وايي: ټول هغه علماء چې زه پرې علم لرم- پدې خبره متفق دي چې ميړه کولای شي ښځه دنفلي حج نه منع کړي، او دا ځکه چې دميړه حق پر ښځې فرض دی، نو ورته روا نده چې هغه پداسې کار سره ضايع کړي چې هغه فرض نه وي،

لکه دبادار او مريي په شان[۱] (يعني لکه څنګه چي مريي ته روا ندي چي دبادار فرضي حق په يو غير فرضي کار سره ضايع کړي).

۳- ښځه کولای شي چي دنارينه لپاره (په نيابت کي) حج او عمره وکړي، شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: ښځي ته په اتفاق دعلماوو روا دي چي دبلي ښځي په عوض (نيابت) کي حج وکړي، لور يي وي او که بيله هغه نه بل څوك، او همدارنګه دڅلورو امامانو (ابو حنيفه، مالك، شافعي، او احمد) او اکثرو علماوو په نظر ښځي ته روا دي چي دسړي لپاره (په نيابت کي) حج وکړي، لکه څنګه چي پيغمبر ﷺ دخثعمي دقبيلي ديو ښځي په جواب کي چي ويل يي: يا رسول الله! پر بندګانو باندي دالله ﷻ دحج فريضه زما په پلار هم فرض شوې ده پداسي حال کي چي هغه زوړ او سپين ږيری، نو پيغمبر ﷺ هغې ته امر وکړ چي دخپل پلار په عوض (نيابت) کي حج وکړي، سره لدې چي دنارينه احرام دښځي تر احرام

---

(۱) المغني ۳/ ۲۴۰.

کامل دی[1].

۴- که چيري ښځې ته پداسي حال کي حيض يا نفاس راشي چي حج ته روانه وي، نو که داحرام په وخت کي وي، نو دا به دنورو پاکو ښځو په شان احرام تړي، ځکه داحرام دتړلو لپاره پاکوالی شرط ندی.

په مغني کي (ابن قدامه) وايي: او لنډه خبره داده چي دښځو لپاره دنارينه وو په شان داحرام په وخت کي غسل کول روا دي، ځکه دا هم يو دحج دافعالو نه دی، او غسل کول دحائضې او نفاس داره ښځې لپاره زيات دتاکيد وړ دی، نظر په هغه حديث چي پدي باره کي راغلی دی، جابر رضي الله عنه وايي: حَتَّى أَتَيْنَا ذَا الْحُلَيْفَةِ فَوَلَدَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَأَرْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ أَصْنَعُ؟ قَالَ: «اغْتَسِلِي وَاسْتَثْفِرِي بِثَوْبٍ وَأَحْرِمِي»[2].

ترجمه: تر څو چي مونږ وذو الحليفي ته راغلو، نو له اسماء بنت عميس نه محمد بن ابو بکر پيدا (تولد) شو، نو پيغمبر ﷺ

---

(۱) مجموع الفتاوی ۱۳/۲۶.

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

ته یې سړی واستوه چې پوښتنه ځنې وکړي چې څه وکړم؟ پیغمبر ﷺ ورته وویل: غسل وکړه، او (دویني په ځای کې) کومه ټوټه کښېږده، او احرام وتړه. او له ابن عباس رضی الله عنهما له پیغمبر ﷺ نه روایت کوي چې فرمایي: «النُّفَسَاءُ وَالْحَائِضُ إِذَا أَتَيَا عَلَى الْوَقْتِ يُحْرِمَانِ وَيَقْضِيَانِ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا غَيْرَ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ»[1].

ترجمه: نفاس داره او حائضه ښځه چې کله ومیقات[2] ته راشي نو دواړه به احرام تړي، او د کعبې دطواف نه بغیر به نور ټول (دحج او یا عمرې) اعمال په ځای کوي. او پیغمبر ﷺ وعائشې ته امر وکړ چې دحج داحرام لپاره غسل وکړي پداسې حال کې چې هغه حائضه وه[3].

او دحائضې او نفاس داره ښځې داحرام لپاره په غسل کې حکمت دادی چې (دبدن) نظافت او صفایي یې وشي، او بد

---

(۱) ابو داود روایت کړی ی.

(۲) میقات هغه معین ځای ته وایي چې هلته احرام تړل کیږي، او له هغه نه باید بیله احرامه څوك تیر نشي.(ژباړن)

(۳) المغني ۳/۲۹۳-۲۹۴.

بويـي يـي لاړه شـي کـوم چي دخلکو ديوځای کيدو په وخت نورو تـه دتکليف سبب ګرځي، او نجاست يي له مينځه لاړ شي. او که چيري ورتـه داحـرام په حالت کي حيض يا نفاس راشي نو داحرام لـپاره څـه نقصـان نلري، او پـه خـپل احـرام کـي بـه پاتـه وي، او داحـرام دممـنوعـاتو نه به ځان ساتي، او دکعبي طواف به نه کوي تـر څو چي له حيض او نفاس نه پاکي شي او غسل وکړي، او که دعـرفات ورځ راشي او دوی پاکـي شـوي نه وي او دعمري احرام يـي تړلـی وي چـي وروستـه بـيا له هغـې سره حـج هـم وکـړي، نو دوی بـه دعمـري داحـرام برسيره دحـج احـرام تـړي (دحـج نيـت بـه کوي) نو پدې سره به ددوی حج دقِرَان[1] حج وګرځي.

او دلـيل يـي دادی چـي عائشـې رضی الله عنها دعمـري احـرام تړلـی وو او حـيض يـي راغـی، نـو پيغـمبر ﷺ پداسـي حـال کـي ورغلـو چـي هغـې ژړل، پيغـمبر ﷺ وويـــل: «مَا يُبْكِيكِ؟ لَعَلَّكِ نُفِسْتِ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: هَذَا شَيْءٌ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ

(۱) دقِرَان حـج هغـه دی پـه کـوم کـي چـي عمـره او حـج په يوه احرام او يوه نيت سره وکړي شي.(ژباړن)

افْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لاَ تَطُوفِي بِالْبَيْتِ»[۱].

ترجمه: ولي ژاړې، شايد چي حيض به دي راغلی وي؟ هغې وويل: هو، پيغمبر ﷺ وفرمايل: دا شی الله ﷻ دادم عليه السلام په لونړو باندي مقرر کړی دی، نو ته ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چي يو حاجي يي کوي، خو دکعبي نه طواف مه کوه. او دجابر رضی الله عنه په حديث کي چي بخاري او مسلم روايت کړی وايي: او پيغمبر ﷺ عائشې رضی الله عنها ته پداسي حال کي ورغلی چي هغې ژړل، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: «مَا شَأْنُكِ؟» قَالَتْ: شَأْنِي أَنِّي قَدْ حِضْتُ، وَقَدْ حَلَّ النَّاسُ وَلَمْ أَحْلِلْ وَلَمْ أَطُفْ بِالْبَيْتِ، وَالنَّاسُ يَذْهَبُونَ إِلَى الْحَجِّ الآنَ، فَقَالَ: «إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَاغْتَسِلِي ثُمَّ أَهِلِّي بِالْحَجِّ»، فَفَعَلَتْ وَوَقَفَتْ الْمَوَاقِفَ حَتَّى إِذَا طَهَرَتْ طَافَتْ بِالْكَعْبَةِ وَالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ قَالَ: «قَدْ حَلَلْتِ مِنْ حَجِّكِ وَعُمْرَتِكِ جَمِيعًا».

ترجمه: تاته څه پيښ شوي؟ هغې وويل: زما حيض راغی، او ټولو خلکو څانونه حلال کړي دي (دعمري احرامونه يي

(۱) بخاري اومسلم روايت کړی دی.

خلاص کړي دي)، او ما لاځان ندی حلال کړی، او نه مي دکعبي طواف کړی دی، او خلک اوس حج ته روان دي، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: دا شی الله ﷻ دادم عليه السلام په لوڼو مقرر کړی دی، نو ته غسل وکړه، او بيا احرام وتړه، نو هغې احرام وتړی، او ټول افعال يي په ځای کړل، تر څو چي پاکه شوه نو بيا يي دکعبي طواف وکړ او دصفا ومروا سعي يي وکړه، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: (اوس نو) له حج او عمرې دواړو څخه حلاله شوې (ووتلې).

علامه ابن القيم وايي: صحيح او صريح احاديث پدي دلالت کوي چي عائشه رضی الله عنها اول دعمرې احرام تړلی وو او بيا چي کله يي حيض راغی نو پيغمبر ﷺ ورته امر وکړ چي دحج احرام وتړي، نو پدې سره يي حج دقرآن حج وګرځيد، نو څکه خو پيغمبر ﷺ ورته وويل: «يَكْفِيكِ طَوَافُكِ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ لِحَجِّكِ وَعُمْرَتِكِ»(١).

ترجمه: دکعبي (يو) طواف او دصفا او مروا (يوه) سعي ستا دحج او عمري (دواړو) لپاره تاته کفايت کوي.

---

(١) تهذيب السنن ٣٠٣/٢.

۵- کوم کارونه چې ښځه يې بايد داحرام تړلو په وخت کې وکړي: ښځه بايد دنارينه په شان داحرام په وخت کې غسل وکړي، او دنوکونو په اخيستلو، او وېښتانو لرې کولو او بد بويي ورکولو (خوشبويي وهلو) سره ځان پاك کړي، تر څو بيا داحرام په حال کې دې شيانو ته ضرورت پيدا نکړي، ځکه چې هغه وخت بيا دا کارونه کول ممنوع دي، او که چيرې دغو شيانو ته ضرورت نه وو نو کول يې حتمي ندي، او نه هغه داحرام دخصوصياتو څخه دي، او پروا نلري چې پداسې عطرونو سره ځان خوشبويه کړي چې تيز بوی ونلري، لکه عائشه رضی الله عنها چې وايي: كُنَّا نَخْرُجُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِلَى مَكَّةَ فَنُضَمِّدُ جِبَاهَنَا بِالسُّكِّ الْمُطَيَّبِ عِنْدَ الإِحْرَامِ فَإِذَا عَرِقَتْ إِحْدَانَا سَالَ عَلَى وَجْهِهَا فَيَرَاهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلاَ يَنْهَانَا[1].

ترجمه: مونږ به دپیغمبر ﷺ سره (ومکي) ته تللو او داحرام تړلو په وخت کې به مو په خپلو تنديو (وچولی) باندې مشك وهل، نو کله چې به له مونږ نه ديوې (بدن) خولې شو نو مشك به يې پر مخ راتوی شول، او هغه به پیغمبر ﷺ ليدل خو له هغه

---

(۱) ابو داود روايت کړی دی.

څخه يې نه منع کولو.

شوکاني وايي: دپيغمبر ﷺ سکوت ددې کار په جواز او روا والي دلالت کوي، ځکه چې هغه ديو ناروا او باطل کار باندې چپ نه پاتې کيږي[1].

۶- داحرام دنيت سره به هغه ځادرې (بوقره) او نقاب ليرې کړي چې اغوستې يې وي، او بوقره او نقاب هغه دي چې مخ پټوي او په هغه کښې دسترګو لپاره سورې وي چې ښځه له هغه نه ګوري، دليل يې دبخاري دا حديث دی: «لا تنتقب المحرمة»، يعني: احرام تړونکې ښځه به نقاب نه اچوي، او څادرې خو له نقاب نه هم زياته ده. او همدارنګه به دستکلې (دستکشې) هم ليرې کوي که يې مخکې له احرام نه اغوستې وي، او دستکشې هر هغه شي ته وايي چې دلاسونو دپټولو لپاره په لاسونو اغوستل کيږي. او کله چې ښځه دبيګانه نارينه وو سره مخامخ شي نو خپل مخ به بيله نقابه او څادرې نه په کوم بل شي لکه پوړنۍ او يا جامې سره پټوي، او همدارنګه له بيګانه نارينه وو نه به خپل لاسونه بيله دستکلو نه په بل شي

(۱) نيل الاوطار ۱۳/۵.

لکه خپله جامې سره پټوي، ځکه دښځي مخ او لاسونه عورت ګڼل کيږي، چي له بيګانه نارينه وو نه يي پټول فرض دي، که داحرام په حالت کي او يا په بل حالت کي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: ښځه ټوله عورت ده، نو ځکه ورته روا دي چي دځان دپټولو لپاره جامي واغوندي، او دکجاوې له سيوري نه استفاده وکړي، خو پيغمبر ﷺ ښځه له نقاب او دستکلو اچولو نه منع کړي ده، او دستکلي هغه پوښونو ته وايي چي لاسونو ته اغوستل کيږي، او که ښځه خپل مخ پداسي جامه سره پټ کړي چي له مخ سره نه نښلي، نو دا په اتفاق (دعلماوو) سره روا ده، خو که له مخ سره نښليده نو صحيح داده چي دا هم روا ده، او ښځه مکلفه نده چي په لرګي يا لاس اويا بل شي سره جامه له خپل مخ نه ليري کړي (تر څو له مخ سره يي ونه نښلي)، ځکه پيغمبر ﷺ دښځي مخ او لاسونه يو شانتي ګڼلي دي، او دواړه دنارينه دبدن په شان دي نه دهغه دسر په شان، او دپيغمبر ﷺ ښځو به په خپلو مخونو جامه اچول بيله دي چي دهغه ليري والي په نظر کي ونيسي، او له علماوو نه هيڅ يوه له پيغمبر ﷺ نه ندي نقل کړي چي هغه فرمايلي دي: «إِحْرَامُ الْمَرْأَةِ فِي وَجْهِهَا».

ترجمه: دښځې احرام دهغې په مخ کې دی، بلکه دا دسلفو[1] دبعضې علماوو قول دی.

علامه ابن القیم وایي: له پیغمبر ﷺ نه یوه کلمه هم په احرام کې دښځې دمخ دلوڅولو په فرضیت کې نده راغلې، او یوازې له نقاب نه منع راغلې ده.. او بیا وایي: له اسماء رضی الله عنها نه روایت دي چې هغې به داحرام په حال کې خپل مخ پټاوه، او عائشه رضی الله عنها وایي: كَانَ الرُّكْبَانُ يَمُرُّونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مُحْرِمَاتٌ فَإِذَا حَاذَوْا بِنَا سَدَلَتْ إِحْدَانَا جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهُ[2].

ترجمه: سواره خلك به زمونږ له خوا نه تیریدل پداسې حال کې چې مونږ به دپیغمبر ﷺ سره په احرام کې وو، نو کله چې به زمونږ سره مخامخ او نژدې شول نو زمونږ نه هرې یوې به خپل څادر (پوړنی) دسر لخوا نه پر خپل مخ باندې را ځوړند کړ، او چې کله به له مونږ نه تیر شول نو بیا به مو مخ لوڅ کړ.

---

(۱) سلف: وصحابه وو، تابعینو، تبع تابعینو او نورو داسلام داول عصر امامانو او سترو علماوو ته ویل کیږي.(ژباړن)

(۲) ابو داود روایت کړی دی.

نو ای مسلماني احرام تړونکې خوري پوه شه چي تا ته دمخ او لاسونو پټولو اجازه نشته په هغه څه سره چي خاص دهغه لپاره جوړ (ګنډل) شوي وي، لکه نقاب او دستکلې (دستکشي)، او په تا باندي فرض دي چي له بيګانه (نا محرمه نارينه وو نه خپل مخ او لاسونه په خپل پوړني، يا جامي، او يا بل شي سره پټ کړې، او دداسي شي لکه لرګی، پټکی او يا بل څه استعمالول چي پوړنی له مخ نه ليري کړي تر څو ورسره ونه نښلي، دا کوم شرعي اصل نلري.

۷- وښځي ته روا دي چي داحرام په حال کي دخپلي خوښي سره هر نوع کالي واغوندي، چي زينت او ښکلا پکښي نه وي، او دنارينه وو دکاليو سره مشابهت ونلري، او نه داسي تنګ وي چي دبدن اندامونه وښيي، او نه داسي نازك وي چي بدن نه پټوي، او نه داسي لنډ وي چي پښي او لاسونه يي ترينه راووځي، بلکه ازاد پلن او ډبل کالي به وي.

ابن المنذر وايي: علماء پدي باندي اتفاق لري چي داحرام لرونکي ښځي لپاره دقميص، پرتوګ، څادر، او موزې اچول روا دي[(۱)].

(۱) المغني ۳۲۸/۳.

او ښځي ته ضروري نده چي کوم معین او خاص رنګك - مثلاً زرغون رنګك- کالي واغوندي، بلکه هغه رنګونه به اختیاروي کوم چي معمولاً ښځي اغوندي لکه سور، زرغون، او تور، او کولای شي چي یو رنګك جامي په بل رنګك جامو سره بدلي کړي.

۸- او ښځي ته سنت دي چي داحرام نه وروسته په دومره ټیټ اواز سره لبیك ووایي چي یوازي یي خپله واوري. ابن عبد البر وایي: علماء اتفاق (اجماع) لري دښځي لپاره سنت طریقه داده چي خپل اواز پورته نکړي، یوازي به یي خپل ځان ته اوروي، او دفتنې دډار او ویري په وجه ورته اواز پورته کول مکروه دي، نو ځکه خو ورته اذان کول او اقامت ویل روا ندي، او په لمانځه کي به (دسهوي په صورت کي وامام ته) دفتح ورکولو او خبرولو لپاره لاسونه ټکوي (پړقکوي)، او (دنارینه وو په شان به) تسبیح نه وایي[(۱)].

۹- په ښځي باندي په طواف کي پوره ستر کول او ځان پټول فرض دي، او دا چي اواز به نه پورته کوي، او سترګي به

---

(۱) المغني ۲/ ۳۳۰-۳۳۱.

(له حرامو کتلو څخه) ساتي، او دنارينه وو سره به ډکې نه وهي يعني ګڼه به نه جوړوي، خصوصاً دحجر اسود او رکن يماني په حصه کې، او دکعبې څخه ليري دمطاف[1] په اخيري حصه کې له نارينه څخه ګوښه طواف کول ورته بهتر او افضل دي له هغه طواف نه چې دنارينه وو په ازدحام کې يې وکعبې ته نژدي وکړي، ځکه له نارينه وو سره څنګ او ډکې وهل (يعني ګڼه جوړول) حرام دي، پدي چې هغه دفتنې سبب ګرځي، او وکعبې ته نژدي والی او دحجر اسود مچول دواړه دامکان په صورت کې سنت دي، نو دسنت لپاره به حرام او ناروا کار نکوي، بلکه پداسې حالت کې هغه دښځې په حق کې سنت ندي، او هغې ته سنت طريقه داده چې کله ورته مخامخ شي يوازي اشاره ورته وکړي.

امام نووي وايي: زمونږ علماء وايي: وښځو ته دحجر اسود مچول مستحب ندي، او حتی مسه کول (لاس وروړل) هم ورته مستحب ندی، مګر په هغه حالت کې چې مطاف (دطواف ځای) دشپې لخوا او يا بل وخت کې خالي وي، ځکه پدي کې

---

(۱) مطاف: دکعبې شاوخوا هغه منطقې ته وايي چې خلګ پکښې طواف کوي.(ژباړن)

دښځو او دنورو خلکو لپاره تکلیف دی[۱].

او په مغني کې وايي: وښځې ته په شپه کې طواف کول مستحب دي، ځکه په هغه کې دښځې ستر زيات وي، او ازدحام هم کم وي، نو کولای شي چې وکعبې ته نژدې شي او حجر اسود مسه کړي[۲].

۱۰- په مغني کې وايي: دښځو طواف او دهغوی (دصفا او مروا) سعي ټوله د(عادي) تګ په شکل ده، ابن المنذر وايي: دعلماوو پدې اتفاق دی چې په ښځو باندې دکعبې په طواف (په اولو دريو دَورو) او صفا ومروا کې منډه وهل (رَمَل) نشته، او نه پرې اوږه لوځول (اضطباع) شته، ځکه له هغه نه مقصد دطاقت او قوت ښکاره کول دي، او دا دښځو په حق کې نشته، ځکه دهغوی لپاره ستر پکار دی، او په منډه وهلو ډو اوږو لوڅولو کې دبدن لوڅیدل دي[۳].

۱۱- دحج هغه اعمال چې بايد حائضه ښځه يې وکړي، او

---

(۱) المجموع ۳۷/۸.

(۲) المغني ۳۳۱/۳.

(۳) المغني ۳۹۴/۳.

هغه چې بايد ويې نکړي تر څو پاکه شي: حائضه ښځه دحج اعمال ټول تر سره کولای شي، لکه احرام تړل، په عرفات ودريدل، مزدلفي ته تلل، دجمرو ويشتل، خو دکعبې طواف به نکوي تر څو چې پاکه شي، څکه عائشه رضي الله عنها چې کله يې حيض راغی نو پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: «افْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لاَ تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي»[۱].

ترجمه: ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چې يو حاجي يې کوي، خو دکعبې طواف مه کوه، تر څو چې پاکه شي. او دمسلم په روايت کي داسي راغلي دي: «فَاقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ، غَيْرَ أَنْ لا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَغْتَسِلِي».

ترجمه: ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چې يو حاجي يې کوي، خو دکعبې طواف مه کوه، تر څو چې غسل وکړي.

شوکاني وايي: پدي حديث کي دحائض ښځي لپاره دطواف کولو څخه ښکاره منع راغلي ده تر څو چې وينه يې بنده شي او غسل وکړي، او منع (او نهي) دفساد او باطليدو

---

(۱) بخاري اومسلم روايت کړی دی.

تقاضا کوي، نو دحائضې ښځې طواف کول باطل دي، او دا داکثره علماوو قول (نظر) دی[1].

او دصفا ومروا په مينځ کې به سعي هم نکوي، ځکه سعي دطواف څخه وروسته وي، او پيغمبر ﷺ هيڅکله مخکې له طواف نه سعي نده کړي.

امام نووي وايي: فرعي مسأله: که څوك له طواف نه مخکې سعي وکړي نو زمونږ په نزد يې سعي نه صحيح کيږي، او دا داکثرو علماوو قول دی، او مخکې مو وويل چې ماوردي پدې مسأله کې دعلماوو اجماع نقل کړيده، او دا دمالك او ابو حنيفه او احمد مذهب هم دی، او ابن المنذر له عطاء او داهل حديث له بعضې علماوو نه نقل کړي دي چې نومړي سعي صحت لري، دا قول زمونږ علماوو له عطاء او داود نه نقل کړی دی.

زمونږ دليل دادی: چې پيغمبر ﷺ دطواف نه وروسته سعي وکړه، او ويې فرمايل: «لِتَأْخُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ».

---

(۱) نيل الاوطار ۴۹/۵.

ترجمه: خپل دحج اعمال او مناسك لما نه واخلی (لما نه يي زده کړی)، او دابن شريك رضي الله عنه حديث چي وايي: خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ حَاجًّا فَكَانَ النَّاسُ يَأْتُونَهُ فَمنْ قَائِلٍ: يَا رَسُولَ اللّه، سَعَيْتُ قَبْلَ أَنْ أَطُوفَ، أَوْ قَدَّمْتُ شَيْئًا أَوْ أَخَّرْتُ شَيْئًا، فَكَانَ يَقُولُ: «لاَ حَرَجَ، لاَ حَرَجَ إِلاَّ عَلَى رَجُلٍ اقْتَرَضَ عِرْضَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ وَهُوَ ظَالِمٌ، فَذَلِكَ الَّذِي هَلَكَ وَحَرِجَ»[۱].

ترجمه: زه دپيغمبر ﷺ سره مي دحج لپاره سفر وکړی، نو خلك ورته راتلل، چا به ويل: ای رسول الله له طواف نه مخکي مي دصفا ومروا سعي وکړه، او يا مي څه شی وروسته وکړی، او يا مي مخکي وکړی، نو پيغمبر ﷺ به ويل: چي هيڅ پروا (ګناه) نشته، مګر په هغه چا باندي چي ديو مسلمان حق (او يا دهغه عزت) يي په ظلم سره واخيست (او پايماله يي کړ)، نو همدا شخص هلاك شو او په ګناه کي ولويدی. نو پدې حديث کي ددي خبري چي وايي: له طواف نه مخکي مي سعي وکړه،

---

(۱) ابو داود پداسي سند سره روايت کړی چي دسند راويان يي ټول دبخاري او مسلم له راويانو نه دي ما سوا داسامه بن شريك څخه.

معنی داده چي دطواف قدوم نه وروسته او له فرض طواف نه مخکي مي سعي وکړه، او خطابي هم دحديث همداسي معنی کړيده[۱].

زمونږ استاذ شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کي وايي: پوه شه چي اکثر علماء پدي نظر دي چي سعي يوازي له طواف نه وروسته صحيح کيږي، نو که له طواف نه مخکي سعي وکړي داکثره علماوو په نظر صحيح نده، چي له هغه جملي څلور امامان هم دي، او ماوردي او نورو پدي باره کي دعلماوو اجماع نقل کړي ده، او بيا يي دنووي مخکيني قول او دهغه لخوا دابن شريك دحديث جواب يي ذکر کړ، او بيا وايي: نو هغه دا خبره: چي مخکي له طواف نه (مي سعي وکړه) يعني: مخکي له فرضي طواف نه چي رکن دی، او دا ددي نفي نکوي چي سعي به يي دطواف قدوم[۲] نه وروسته

(۱) المجموع ۸۲/۸.

(۲) طواف قدوم: هغه طواف دی چي دعمري او يا دحج دټولو اعمالو نه مخکي کيږي.(ژباړن)

کړي وي کوم چي رکن ندی[(١)].

په مغني کي وايي: سعي دطواف تابع ده، او له هغه نه مخکي طواف کولو نه بغير صحيح نده، نو که له طواف نه مخکي يي سعي وکړه نه صحيح کيږي، او دا دمالك، شافعي، او احنافو نظر دی، او عطاء وايي: (له طواف نه مخکي سعي) روا ده، او له احمد نه روايت دی چي وايي: که يي په هيره سره وکړه، روا ده، او په قصد سره وي نده روا، ځکه له پيغمبر ﷺ نه چي کله دهيري او ناپوهی په صورت دتقديم او تاخير پوښتنه وشوه، نو فرمايل به يي: چي «لاحرج» يعني څه پروا او ګناه نشته.

او داول قول دليل دادی چي پيغمبر ﷺ له طواف نه وروسته سعي کړي ده، او بيا يي فرمايلي دي: «لِتَأْخُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ» يعني: له مانه دخپل حج مناسك او اعمال واخلی او زده يي کړی[(٢)].

---

(١) اضواء البيان ٢٥٢/٥.

(٢) المغني ٢٤٠/٥.

نو له مخکي خبرو نه دا معلومه شوه چي په کوم حديث چي داول قول خاوندان استدلال کوي او وايي چي سعي له طواف نه مخکي روا ده، نومړي حديث پدي خبره دلالت نکوي، ځکه حديث دوه احتماله لري: يا خو حديث دهغو کسانو په باره کي دی چي دفرضي طواف نه مخکي سعي وکړي، خو له هغه نه مخکي يي دطواف قدوم لپاره سعي کړي وي، نو سعي يي له طواف نه وروسته راغله (نه مخکي)، او يا دهغه کسانو په باره کي دی چي په هيره او ناپوهي سره بيله قصده (له طواف نه مخکي سعي وکړي).

او ما پدي مسأله کي پدي وجه اوږد بحث وکړ، چي اوس داسي کسان پيدا شويدي چي دطواف نه مخکي مطلقاً سعي کول روا بولي او پدي سره فتوا ورکوي، والله المستعان.

پاملرنه:

که ښځي ته له طواف نه وروسته حيض راشي، نو پدي حالت کي به سعي کوي، ځکه دسعي لپاره پاکوالی او اودس شرط ندی، په مغني کي وايي: اکثره علماء دا نظر لري چي دصفا او مروا دسعي لپاره اودس شرط ندی، او لدي جملي نه

عطاء، مالك، شافعي، ابو ثور، او احناف دي.. او بيا وايي: ابو داود وايي: ما له احمد نه اوريدلي دي چي ويل يي: کله چي ښځه دکعبي طواف وکړي، او بيا حيض ورته راشي، نو دصفا او مروا سعي دي وکړي، بيا دي منى ته ولاړه شي، او له عائشي او ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دى چي دوى دوو ويلي دي: کله چي ښځه دکعبي طواف او دوه رکعته لمونځ وکړي، او بيا يي حيض راشي، نو دصفا او مروا سعي دي وکړي، دا خبره اثرم روايت کړيده[1].

۱۲- وښځو ته له مزدلفي نه دضعيفه او کمزوره حاجيانو سره يو ځاى دسپوږمۍ دلويدو نه وروسته راوتل، او منى ته په ررسيدو سره لوى شيطان ويشتل روا دي، تر څو په ازدحام (ګڼه ګوڼه) کي ګير نشي.

موفق ابن قدامه په مغني کي وايي: څه باك نشته چي ضعيفه حاجيان او ښځي مخکي له مزدلفي نه ووځي، او عبد الرحمن بن عوف او عائشه رضي الله عنها له هغو کسانو نه وو

---

(۱) المغني ۵/۲۴۶.

چې خپل د کور کمزوري به يې مخکې ومنی ته استول، او دا دعطاء، ثوري، شافعي، ابو ثور، او احنافو قول دی، او زمونږ له معلومات سره څوك ددې خبري مخالف نشته، او پدې کې دهغوی لپاره اسانتيا او دازدحام دتکليف نه خلاصون، او دپيغمبر ﷺ دسنت متابعت دی[1].

امام شوکاني وايي: دلائل پدې دلالت کوي چې دشيطانانو ويشتلو وخت دهغه چا لپاره چې رخصت[2] ورته نه وي دلمر ختلو نه وروسته دی، او دچا لپاره چې رخصت او اجازه شوي وي لکه ښځې او ضعيفه او کمزوري حاجيان، نو هغوی ته دلمر ختلو نه مخکې روا دی[3].

امام نووي وايي: شافعي او دمذهب علماء وايي: دښځو او نورو ضعيفه حاجيانو لپاره سنت طريقه داده چې له مزدلفې نه

---

(١) المغني ٢٨٦/٥.

(٢) رخصت دې ته وايي چې شريعت دتکليف او عذر په وجه په حکم کې اسانتيا راولي، لکه د ښځو او ضعيفو کسانو لپاره د مزدلفې څخه په نيمه شپه کې راوتل او شيطانان ويشتل.(ژباړن)

(٣) نيل الاوطار ٧٠/٥.

ومنی ته دنيمي شپي نه وروسته او له سهار نه مخکي لاړ شي، تر څو دخلکو دبير وبار (ګڼي) نه مخکي لوی شيطان وولي[١]، او بيا يي پدي باره کي راغلي احاديث ذکر کړل.

١٣- ښځه به دحج او عمري داحرام نه دوتلو لپاره به دخپل سر ويښته دګوتو دسرو په اندازه لنډوي، او دسر خرَيل (کَلَول) ورته روا ندي، او دګوتو سرونه دګوتي دلوړ (اوچت) بند نه پورته حصه ده.

په مغني کي وايي: دښځي لپاره شرعي طريقه دويښتانو لنډول دي، نه خريل، او پدي کي دعلماوو اختلاف نشته، ابن المنذر وايي: علماوو پدي اتفاق کړی دی، او دا ځکه چي خريل دښځي په حق کي مُثلَه[٢] ګڼل کيږي، له ابن عباس نه روايت دی وايي: پيغمبر ﷺ فرمايي: «لَيْسَ عَلَى النِّسَاءِ حَلْقٌ، إِنَّمَا عَلَى

---

(١) المجموع ١٢٥/٨.

(٢) مُثلَه: دي ته وايي چي دچا يو اندام پري کړي شي، لکه غوږ، پوزه، او لاس.(ژباړن)

النِّسَاءِ التَقْصِيرُ»[١].

ترجمه: پر ښځو باندي (دويښتو) خريل نشته، پر ښځو باندي يوازي (دويښتو) لنډول دي.

علي رضی‌الله‌عنه وايي: نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ تَحْلِقَ الْمَرْأَةُ رَأْسَهَا[٢].

ترجمه: پيغمبر ﷺ ښځه دخپل سر خريلو (کلولو) نه منع کړيده. او احمد به ويل: ښځه دهري کوڅۍ نه دګوتي دسرونو په اندازه لنډوي، او دا دابن عمر، شافعي، اسحاق، او ابو ثور قول (نظر) دی. ابو داود وايي: له احمد نه مي اوريدلي چي پوښتنه ځني وشوه چي آيا ښځه به ټول سر نه کَمَوي؟ (يعني له ټولو نه به دګوتو دسرونو په اندازه اخلي؟) ويل يي: هو، ويښته به دسر مخي ته راټول کړي، او بيا به دويښتو دسرونو نه دګوتو دسرونو په اندازه اخلي او لنډوي به يي[٣].

---

(١) ابو داود روايت کړی دی.

(٢) ترمذي روايت کړی دی.

(٣) المغني ٥/٣١٠.

امام نووي وايي: علماء پدې خبره متفق دي چې ښځه دسر په خریلو سره مکلفه نده، بلکه دهغې لپاره یوازې دسر ویښته لنډول دي... ځکه (خریل) دهغې په حق کې بدعت دی او په هغه کې مُثله هم ده[1].

۱۴- حائضه ښځه چې کله اخیرنی شیطان وولي او ویښته لنډ کړي، نو له احرام نه وځي (حلالیږي)، او کوم شیان چې داحرام په وخت کې پرې حرام وو، هغه ورته روا کیږي، خو میړه ته لانده روا، نو هغه به له ځان سره دیو ځای کیدلو ته نه پریږدي، تر څو چې فرضي طواف وکړي، او که په دغه حالت کې جماع او یوځایوالی ورسره وکړي نو فدیه پرې لازمیږي، او هغه یو پسه په مکه کې حلالول او دحرم په مسکینانو به یې تقسیموي، ځکه دا کار داول حلالوالي[2] نه وروسته شوی دی.

---

(۱) المجموع ۸/ ۱۵۰-۱۵۴.

(۲) اول حلالوالی هغه دی چې دفرضي طواف نه مخکې ځان له احرام نه وباسي، او دوهم او اخیرنی حلالوالی هغه وخت وي چې فرضي طواف وکړي، او ټول مناسك او اعمال یې پوره شي.(ژباړن)

۱۵- که ښځي ته دفرضي طواف نه وروسته حيض راشي، نو په هغي باندي درخصت طواف[۱] نشته، او کولای شي چي هر وخت وغواړي سفر وکړي، عائشه رضی الله عنها وايي: حَاضَتْ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ بَعْدَ مَا أَفَاضَتْ قَالَتْ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّه ﷺ فَقَالَ: «أَحَابِسَتُنَا هِيَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهَا قَدْ كَانَتْ أَفَاضَتْ وَطَافَتْ بِالْبَيْت، ثُمَّ حَاضَتْ بَعْدَ الإِفَاضَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فَلْتَنفِرْ إِذَنْ»[۲].

ترجمه: صفيه د حيي لور ورسته لدي چي فرضي طواف يي وکړ حيض يي راغی، نو دا خبره مي وپيغمبر ﷺ ته وکړه، نو وېي فرمايل: آيا هغه مونږ له سفر کولو نه راګرځوي؟ ورته ومي ويل: ای رسول الله هغې فرضي طواف کړی دی، او بيا يي دطواف نه وروسته حيض راغلی دی، نو وېي فرمايل: نو بيا خو دي سفر وکړي.

---

(۱) طواف وداع هغه طواف چي دمکي څخه دوتولو نه مخکي کيږي، او بيا وحرم ته نه راځي، او هغه ته (طواف وداع) هم وايي.(ژباړن)

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

له ابن عباس روايت دی وايي: وخلکو (حاجيانو) ته امر شوی چي اخيرنی کار به يي دکعبي طواف وي، خو له حايضي ښځي نه دا کار تخفيف شوی دی (يعني په هغه مکلفه نده)[۱]،

او همدارنګه وايي: پيغمبر ﷺ حايضي ښځي ته دا اجازه کړي ده چي له طواف وداع نه مخکي له مکي نه ووځي، که يي فرضي طواف کړي وي[۲].

امام نووي وايي: ابن المنذر ويلي دي: او اکثره علماء په همدي نظر دي، لکه: مالك، اوزاعي، ثوري، احمد، اسحاق، ابو ثور، ابو حنيفه او نور[۳].

په مغني کي وايي: دا دښارونو[٤] داکثره علماوو نظر دی.

او وايي: او دنفاس داره ښځي حکم دحايضي په شان دی، ځکه

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۲) احمد روايت کړی دی.

(۳) المجموع ۲۸۱/۸.

(٤) دښارونو نه مراد: مکه، مدينه، کوفه، بصره، او بغداد دي.(ژباړن)

دنفاس او حيض احكام په فرضياتو او مُسقِطاتو[(۱)] كي يو شان دى[(۲)].

۱۶- ښځې ته له مَحرَم سره دمسجد نبوي زيارت دلمونځ او دوعا كولو لپاره مستحب دى، خو دپيغمبر ﷺ دقبر زيارت ورته روا ندى، ځكه دا دقبرونو له زيارت نه منع شويده.

شيخ محمد بن ابراهيم ال الشيخ رحمت الله عليه دسعودي عربستان مفتي وايي: او صحيح خبره داده چي ښځه دپيغمبر ﷺ له زيارت نه منع ده، له دوو وجهو نه:

اول: عام دلائل (پدي باره كي)، او منع چي كله عامه وي نو هيچا ته يي تخصيص كول بيله دليل نه روا ندي، او (دمنعي) علت (دكوم له وجهي نه چي ښځه له دقبرونو دزيارت نه منع شويده) پدي مساله كي موجود دى...[(۳)].

---

(۱) مُسقِطات هغه شيانو او اسبابو ته وايي چي كوم شرعي حكم ساقط كړي.(ژباړن)

(۲) المغني ۴۶۱/۳.

(۳) مجموع فتاوى الشيخ محمد بن ابراهيم ال الشيخ ۲۳۹/۳.

شـيخ عـبد العزيـز بـن بـاز رحمـت الله علـيه دپيغمـبر ﷺ دزيـارت کولـو پـه بـاره کـي دهغـه چـا لـپاره چـي دمسـجد نـبوي زيـارت وکړي وايـي: او دا زيـارت يـوازي دنارينـه وو لـپاره روا دی، او دښځو لـپاره دهيـڅ قـبر زيارت روا ندی، لکه څنګه چي دپيغمبر ﷺ نـه راغلي دي چي هغه په هغه ښځو لعنت ويلی دی چـي دقـبرونو زيـارت کـوي، او پـه هغـو کسـانو چـي پـه قـبرونو باندي مسجدونه جوړوي، او څراغونو او شمعونه پکښي بلَوي.

امـا مديـني مـنوري تـه پـدي قصـد تلـل چـي په مسجد نبوي کـي لمونـځ او دوعـا او نور طاعتونه -چي په نورو مسجدونو کي روا دي- وکړي، نو دا دټولو لپاره روا دي[1].

---

(۱) التحقـــيق والايضاح لكثير من مسائل الحج والعمرة والزيارة على ضوء الكتاب والسنة ص۱۹.

نهم فصل

دمشترک ژوند او دنکاح دعقد څخه مربوط احکام

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [د الروم سورت: ۲۱ آيت].

ترجمه: او دالله ﷻ (دقدرت) له نښو (څخه دادي) چي تاسو ته يي ستاسو له جنس نه ښځي پيدا کړي، تر څو له هغوی سره آرام پيدا کړی، او ستاسو په مينځ کي يي مينه او مهرباني پيدا کړيده، بيشکه پدي کي (دالله دقدرت) نښي دي دهغه کسانو لپاره چي (دالله په مخلوقاتو) کي فکر کوي.

او فرمايي: ﴿وَأَنكِحُوا الْأَيَامَى مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ [د النور سورت: ۳۲ آيت].

ترجمه: او واده (نکاح) کړی بي خاونده ښځي او بي ښځو سړي، او نيک خويه مريان او مينځي خپل، که (هغوی) فقيران

وي نو الله به له خپل فضل نه هغوی غنيان کړي، او الله دلوی فضل خاوند او ډير پوه دی.

امام ابن کثير رحمت الله عليه وايي: دا په واده کولو سره امر دی، او بعضي علماء هغه په هر هغه چا چي قدرت يي لري فرض ګڼي، او پدي حديث استدلال کوي: «يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَـــنْ اسْتَطَاعَ مِنكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّـــهُ لَـــهُ وِجَاءٌ»، بخاري او مسلم له ابن مسعود نه روايت کړی دی.

تـــرجمه: ای ځوانانو څوك چي له تاسو نه دجماع کولو توان (او دهغه مصارف او خرچه) ولري، نو واده دي وکړي، ځکه هغه سترګي (له حرامو نه) ښکته کوي، او (دانسان) فرج او شرمګاه (له حرامو) نه ساتي، او څوك چي توان ونلري، نو روژه دي ونيسي، ځکه هغه دده لپاره (له حرامو نه) دساتني وسيله ده.

او بيا يي دا خبره وکړه چي واده دغني کيدلو سبب دی، ځکه الله ﷻ فرمايي: ﴿إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ﴾، او دابو بکر الصديق ﷺ دا وينا يي ذکر کړه چي وايي: دالله دامر اطاعت وکړی چي تاسو ته يي په نکاح کولو امر کړی، تر څو هغه خپله وعده تاسو ته پر ځای کړي، او غنيان به مو کړي،

الله ﷻ فرمايي: ﴿إِن يَكُونُــوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾.

ابـن مسـعود وايـي: غـنى او ثـروت په نكاح كي ولټوى، الله ﷻ فرمايـي: ﴿إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِـــيمٌ﴾، ابـن جريـر روايـت كړى، او بغـوي هـم لـه عمـر ﷺ نـه همداسي روايت كړى دى[1].

شـيخ الاسـلام ابـن تـيمه وايـي: الله ﷻ مومنانو ته نكاح كول او طـلاق وركـول، او دطـلاق شـوي ښـځـي سـره دوباره نكاح كول رواكړيـدي وروسـته لـدي نـه چـي بـل مـيړه يـي كـړى وي، او نصرانيانو[2] پـه يو بل باندي نكاح كول حرام كړيدي، او چا چي يـي نكـاح روا كـړي، نـو طـلاق يـي ورتـه نـدى روا كـړى، او يهـودو[3] طـلاق روا كـړى، خـو هغـه طلاق شوي ښځه چي له بل مـيړه سـره يـي نكـاح كـړي وي، نـو دهغـه نكـاح كـول داول مـيړه لـپاره روا نـه بولـي، او پـه نصـرانيانو كـي طـلاق نشـته، او يهـودو

---

(۱) تفسير ابن كثير ۵/۹۴-۹۵، د دار الاندلس چاپ.
(۲) نصرانيان دعيسى عليه السلام د دين پيروانو ته ويل كيږي.(ژباړن)
(۳) يهود دموسى عليه السلام د دين پيروانو ته ويل كيږي.(ژباړن)

کي که ښځه له طلاق نه وروسته بل ميړه وکړي، نو بيا داول ميړه لپاره رجوع کول او دوباره دهغې په نکاح کول روا نه بولـي، او الله ﷻ مومنانو ته پورتني دواړه کارونه روا کړيدي[۱].

امام ابن القيم رحمت الله عليه دجماع دفوائدو په باره کي چي دنکاح دمقصدونو نه يو مقصد دى داسي وايي: ځکه جماع په اصل کي ددريو اصلي مقصدونو لپاره ده:

اول: دنسل ساتل، او دانساني اصل ساتل تر څو هغه عدد پوره شي کوم چي الله ﷻ يي پدي دنيا پيدا کيدل غواړي.

دويم: دهغه اوبو ويستل کوم چي دننه پاتي کيدل يي ټول بدن ته زيان رسوي.

دريم: شهوت پوره کول، او لذت اخيستل، او د(نکاح) دنعمت په خوند پوهيدل.

نو په واده کي ډيري لويي ګټي شته چي له ټولو نه زياتي مهمي ګټي دادي:

په هغه کي له زنا ځخه ليري والى، او دحرامو ځخه دسترګو ساتل دي.

---

(۱) مجموع الفتاوى ۳۲/۹۰.

داولاد پيداکيدل، او دنسب ساتل.

دميړه او ښځي په مينځ کي سکون او روحي ارامي مينځ ته راتلل.

دميړه او ښځي تر مينځ تعاون او همکاری دصالح او نيکي کورنۍ جوړول، کومه چي داسلامي ټولني په جوړښت کي يوه مهمه خښته ده.

دميړه لخوا نه دښځي سرپرستي او حفاظت، او دښځي لخوا دکور کارونه کول، او په ژوند دخپلي وظيفي په صحيح او طبيعي ډول پر ځای کول، نه هغسي چي دښځي او ټولني دښمنان وايي چي ښځه دکور نه بهر کار کي دسړي سره يو شانتي شريکه ده، نو ځکه خو يي ښځه له کور نه وويستله، او له خپلي اصلي او طبيعي وظيفي نه يي محرومه کړه، او دهغي کار يي بل چا ته وسپاره، چي پدي ډول دکورنۍ نظم ګډوډ شي، او دميړه او ښځي په مينځ کي دغلط فهمي او مشکلاتو درامينځ ته کيدلو سبب وګرځي، چي دهغه په وجه په اکثره وختونو کي دوی په خپلو کي سره جلا شوي او بيل شوي، او يا خو دمشکلاتو او مصيبتونو او جنجالونو سره يو ځای پاته دي.

زمونږ استاذ محمد امين الشنقيطي وايي: پوه شه -الله دي ما او تا ته دهغه ځه توفيق راکړي چي هغه يي خوښوي او

پرې راضي دی- چې دا دکفارو غلط او شوم نظر او داحساس، عقل، اسماني وحي، او دالهي شریعت مخالف فکر چې وايي ښځه او نر په ټولو احکامو او ډګرونو کې سره برابر دي، چې پدې نظر کې دومره فساد او دټولنې دنظم خرابوالی او ګډوډ کېدل دي چې له هیچا نه پټ ندي، مګر هغه چا نه چې دبصیرت سترګې يې الله ړندي کړې وي، او دا ځکه چې الله ﷻ ښځې ته خاص خویونه او صفتونه ورکړي چې په هغه سره کولای شي دټولنې دجوړولو په بیلابیلو اړخونو کې داسې برخه واخلې چې هغه دنورو لپاره نه ښايي، لکه دماشوم په ګېډه کېدل، لنګېدل، ماشوم ته شودې ورکول، داولادونو تربیه کول، دکور خدمت کول، او دکور کارونه لکه پخلی، اوړه مېشتول، جارو کول، او داسې نور، او دبشرې ټولنې لپاره دداسې خدمتونو کول په کور کې دننه او د خپل پت، عزت، شرف، اخلاقو او انساني ارزښتونو په ساتلو سره دنارینه دهغه خدمتونو نه کم ندي کوم چې يې له کور نه بهر سرته رسوي. نو ددې جاهلانو او پست مشریه کافرانو او ددوی دپیروانو دا ګمان غلط دی چې وايي: ښځه دنارینه په شان دکور نه بهر دکار کولو حق لري، سره لدې چې ټولو ته معلومه ده- چې ښځه دحَمَل (چې ماشوم يې په ګېډه کې وي)، او ماشوم ته

دشودو ورکولو او نفاس په وخت کي نشي کولای داسي کار وکړي چي معمولي تکليف پکښي کي وي، نو که چيري دا او ميره يي له کور نه ووځي، نو دکور کارونه لکه دوړو ماشومانو ساتل، او دتي ماشوم ته شودي ورکول، دناريينه لپاره چي کله له کار نه راشي دخوراك ښنباك برابرول، دا ټول کارونه به ضايع او په ځاى پاتي شي، او که چيري ددي کارونو لپاره يو کس په مزدوري راوستل شي نو دا کس به پدي کور کي دهماغه ښځي په شان (دبهر له کار نه) بيکاره پاتي شي له کوم نه چي دکور ښځه تښتيدلي وه، نو نتيجه به هماغه اولنۍ خبره وي، سربيره پر دي چي دښځي په وتلو او کار کولو کي ددين او اخلاقو او عزت برباديده هم دي (۱).

نو اى مسلماني خوري له الله نه وويريږه او په دغه مغرضانه او چلناکه افکارو مه تيروځه، ځکه دهغو ښځو واقعيت کوم چي په دغسي افکارو غوليدلي ډير ښه شاهد دى ددي افکارو په فساد او ناکامي باندي، او تجربه ډير ښه دليل دى.

مسلماني خوري که ته ښه ځواني لرې نو دواده کوښښ

(۱) اضواء البيان ۳/۴۲۲.

وکړه، او هغه دتعلیم دتکمیل په وجه او یا دکار او وظیفې په وجه مه څنډوه، بې شکه کامیاب واده کې ستا نیکبختي او وراحت دی، او هغه د هر تعلیم او وظیفې عوض دی، او دهغه نه هیڅ تعلیم او وظیفه ځومره چې اوچته هم وي نشي عوض کیدلای. خپل دکور خدمت وکړه، او اولادونه تربیه کړه، او همدا ستا دژوند اساسي او ګټوره وظیفه ده. له هغه نه سوا په بل کار پسې مه ګرځه، ځکه بل هیڅ کار دهغه ځای نه نیسي، او دصالح سړي سره دواده کولو نه ډډه مکوه، ځکه پیغمبر ﷺ فرمایي: «إ إِذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ إِلاَّ تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيضٌ»(١).

ترجمه: که تاسو ته داسي ځوك (دنکاح کولو لپاره) راشي چې دیانت او اخلاق یې ستاسو خوښ وي، نو هغه ته ښځه ورکړی، که دا کار ونکړی نو په ځمکه کې به دلوی فساد او فتنې سبب شي.

دښځې په واده کې دهغې نظر اخیستل:

کومه ښځه چې په نکاح ورکول کیږي له دریو حالاتو نه بهر

(١) ترمذي روایت کړی، او هغه یې دشواهدو په لرولو سره حَسَن بللی دی.

نه وي: يا به ډيره وړه پيغله[۱] وي، او يا به بالغه پيغله وي، او يا به واده کړې وي، او دهري يوي لپاره بيل حکم دى:

۱- وړه پيغله نجلۍ: پدي کي دعلماوو اختلاف نشته چي پلار يي کولی شي چي بيله دهغې د اجازې نه هغه واده کړي، ځکه چي هغه دنظر خاونده نده، او ابو بکر الصديق ﷺ خپله لور عائشه رضي الله عنها وپيغمبر ﷺ ته په نکاح کړه پداسي حال کي عمر يې شپږ کاله وو، او دنهو کالو وه چي ورسره کوروالي وشو[۲].

امام شوکاني وايي: نومړي حديث پدي دلالت کوي چي پلار ته روا دي خپله لور له بلوغ نه مخکي په نکاح ورکړي، او همدارنګه وايي: او پدي کي دليل دى چي دوړې انجلۍ لوى سړي سره نکاح روا ده، او په همدي سره بخاري عنوان ايښى او بيا يي دعائشي مخکينى حديث ذکر کړى دى، او په فتح الباري کي يي پدي خبره دعلماوو اجماع نقل کړي ده[۳].

---

(۱) پيغله نجلۍ هغه ده چي چا ورسره جماع نه وي کړي، او په فقهي اصطلاح کي (باکره) ورته وايي. (ژباړن)

(۲) بخاري او مسلم روايت کړى دى.

(۳) نيل الاوکار ۶/۱۲۸-۱۲۹.

په مغني کي وايي: ابن المنذر ويلي دي: ټول هغه علماء چي پري خبر يو پدي خبره متفق دي چي پلار ته دوړي نجلۍ په نکاح ورکول مناسب سړي ته روا دي[(۱)].

زه وايم: او دا چي ابو بکر الصديق ﷺ عائشه رضي الله عنها دشپږ کلنۍ په عمر کي پيغمبر ﷺ ته په نکاح کړه، پدي کي په هغو کسانو باندي ډير شديد رد دی کوم چي دوړي نجلۍ ورکول ولوی سړي ته ناروا او ناوړه کار بولي او په بده سترګه ورته ګوري، چي دا يوازي ددوی دجهالت او بدنيتۍ علامه ده.

۲- بالغه پيغله: دهغي له اجازي نه بغير نه په نکاح کيږي، او چپوالی دهغي اجازه ده، لکه چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «وَلَا تُنْكَحُ الْبِكْرُ حَتَّى تُسْتَأْذَنَ» قَالُوا: يَا رَسُولَ الله، فَكَيْفَ إِذْنُهَا؟ قَالَ: «أَنْ تَسْكُتَ»[(۲)].

ترجمه: پيغله نه په نکاح کيږي تر څو اجازه تري واخيستل شي، صحابه وو ويل: ای رسول الله دهغي اجازه به څنګه وي؟ ويي فرمايل: چي چوپه پاتي شي. نو اجازه اخيستل يي حتمي

---

(۱) المغني ۶/۴۸۷.

(۲) بخاري اومسلم روايت کړی دی.

دي، کـه څـه هـم پـلار يـي پـه نکـاح ورکـړي، او همـدا دعلمـاوو ددوو قولونو نه صحيح قول دی.

علامه ابـن القـيم وايـي: او دا داکثرو علماوو قول دی، او دا دابو حنيفه مذهب او په يوه روايت داحمد قـول دی، او همـدا قـول مونـږ دالله ديـن ګڼـو، او پـه بـل قـول بـاور نلـرو، او همـدا دپيغمبر ﷺ دحکم او امر ونهي مطابق دی[1].

۳- واده شـوي ښځـه[2]: دهغـي بيله اجازي په نکاح ورکول صحيح نـدي، او اجـازه يـي پـه وَيلـو سره ده، داسي نه لکه پيغله چي اجازه يي په سکوت او چوپتيا سره وي.

پـه مغنـي کـي وايـي: دعلمـاوو پـه مينځ کي هيڅ اختلاف نه ګورو چي دواده شـوي ښځـي اجـازه پـه ويَلـو سـره ده، ځکـه ژبـه دزړه نـه تعبـير کـوي، او همـاغـه معتـبره پـه هر هغه ځای کي چي اجازي اخيستلو ته ضرورت وي[3].

شـيخ الاسـلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: نه ښايي چي

---

(۱) زاد المعاد في هدي خير العباد ۹۶/۵.

(۲) واده شـوي ښځـه نـه مقصد هغـه ښځـه ده چي جمـاع ورسـره شوي وي، او هغه ته په فقهي اصطلاح کي (ثيبه) وايي.(ژباړن)

(۳) المغني ۴۹۳/۶.

څوك ښځه دهغې داجازې نه بغير په نكاح وركړي، لكه څنګه چي پيغمبر ﷺ امر كړى دى، كه يي خوښه نه وه، نو په زوره به په نكاح نه وركول كيږي، خو وړه پيغله پلار كولاى شي چي بيله اجازي يي په نكاح وركړي، او دهغي رايه نشته، او بالغه واده شوي ښځه بيله اجازي په نكاح وركول ناروا دي كه پلار وي او كه بل څوك، او پدي سره دمسلمانانو اجماع ده، او همدارنګه بالغه پيغله هم بيله دهغې داجازي نه په نكاح وركول دپلار او نيكه نه بغير بل چا ته روا ندي دټولو مسلمانانو په اجماع سره، او دپلار او نيكه لپاره بهتره ده چي اجازه يي واخلي.

علماء دواده شوي ښځي په اجازه اخيستلو كي اختلاف لري چي آيا فرض ده او كه مستحب؟

صحيح داده چي فرض ده، او دښځي په ولي[1] فرض دي چي دهغې په نكاح وركولو كي دالله ﷻ وويريږي، او وګوري چي كوم سړي ته چي يي وركوي ايا دهغي سره مناسب دى او كه نه؟ ځكه ښځه خو دهغې د مصلحت لپاره وده وي، نه دځان

---

(۱) دښځي ولي هغه څوك دى چي دښځي واك او صلاحيت ورسره وي، لكه پلار، نيكه او يا ددوى په شان نور.(ژباړن)

د مصلحت لپاره [۱].

د ښځې په نکاح ورکولو کې دولي شرط والی او د هغه حکمت:

ښځې ته د مناسب خاوند د اختيار حق ورکول پدې معنی ندی چې هغه هر رنګې وغواړي هماغسې سړې سره واده وکړي، که څه هم پکې د دي د کورنۍ او يا خپلوانو لپاره ضرر هم وي، بلکه دا په خپل ولي پورې تړلې ده چې د هغې د اختيار په هکله به غور کوي او په کار کې به ورته لارښوونه کوي، او د نکاح تړلو کار به يې په غاړه اخلي، نو دا به پخپله د ځان نکاح نه تړي، که يې داسې وکړه نو نکاح يې باطله ده، لکه څنګه چې د عائشې رضي الله عنها په حديث کې راغلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ نَكَحَتْ نَفْسَهَا بِغَيْرِ إِذْنِ وَلِيِّهَا فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ..».

ترجمه: هره هغه ښځه چې د ولي له اجازې بغير خپل ځان په نکاح کړي، نو نکاح يې باطله ده، نکاح يې باطله ده، نکاح يې باطله ده. ترمذي وايي: دا حديث حَسَن دی، او ترمذي، ابو داود، نسائي او ابن ماجه کې راغلي دي: «لا نِكَاحَ إِلاَّ بِوَلِيٍّ».

(۱) مجموع الفتاوی ۳۲/۳۹-۴۰.

تـــرجمه: نکاح بيله ولـي نه نشته (صحت نلري)، نو دا دوه حديثه او کـوم چـي پـه همـدي معنی راغلي دي پدي دلالت کوي چي نکـاح بيله ولـي نه صحيح نده، ځکه اصل په نفي کولو کي د(شـرعي) صـحت نفـي کـول دي، او تـرمذي وايـي: پـدي حديـث علمـاوو عمـل کـړی، لکـه عمـر، علـي، ابـن عبـاس، ابو هريره او نـور، او همـدا ډول دتابعينو دفقهاوو نه نقل شوي دي چي وايي: بيله ولـي نکـاح صـحت نلري، او دا دشـافعي، احمد او اسحاق قـول دی[1].

په واده کي داعلان لپاره دښځو دريي وهل:

دښـځو لـپاره دريـي وهـل مستحب دي تـر څـو دواده اعلان وشـي او خـبر يـي خـپور شـي، او دا بـه يوازي دښـځو په مينځ کي وي، او سـاز او سـرود اسـباب، او سـندرو ويونکـو ښـځـو آوازونـه بـه ورسـره نـه وي، خـو دښـځـو لـخـوا دشـعـر او تـرانو ويـل پـدي مناسبت سره چـي نارينه يـي وانـه وري پـروا نلـري، پيغمـبر ﷺ فــرمايي: «فَصْـــلُ مَا بَيْنَ الْحَلاَلِ وَالْحَرَامِ الدُّفُّ وَالصَّوْتُ فِي

(۱) المغني ۶/۴۴۹.

النِّكَاحِ»[1].

ترجمه: دحلال او حرامو په مينځ كي توپير او علامه په واده كي دريي وهل او آوازونه ويل دي.

شوكاني وايي: دا ددي دليل دى چي په واده كي دريي وهل او په لوړ اواز سره څه شيان ويل لكه: مونږ تاسو ته راغلو، مونږ تاسو ته راغلو او داسي نور، روا دي، خو نه هغه سندري چي شر تري پاريږي، او دښكلا او ناروا شيانو او يا شرابو توصيف او بيان پكښي كي وي، چي دا په واده او بيله واده په بل ځاى كي هم حرام دي، او همدارنګه نور ناروا لهو ولعب هم حرام دي[2].

اى مسلماني خوري دواده لپاره دسرو زرو او جامو په اخيستلو كي له حده تيرى مكوه، ځكه دا د هغه اسراف څخه شميرل كيږي له كوم نه چي الله ﷻ منع كړيده، او فرمايلي دي چي دهغه خاوندان نه خوښوي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تُسْرِفُواْ

---

(۱) بخاري، ترمذي، ابن ماجه، او نسائي روايت كړى، او ترمذي هغه حَسَن بللى دى.
(۲) نيل الاوطار ۶/ ۲۰۰.

إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾.

ترجمه: او اسراف مکوی، بیشکه هغه اسراف کونکي نه خوښوي. نو تا ته ښايي چي له اعتدال نه کار واخلي او له بيځايه فخر او سيالي کولو نه ځان وساتي.

پر ښځي دمیړه اطاعت کول فرض، او نافرماني کول حرام دي:

مسلماني خوري په تا دميړه اطاعت کول په نيکو کارونو کي فرض دي، ابو هريره ﷺ وايي چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «إِذَا صَلَّتْ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا دَخَلَتْ الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَتْ»[1].

ترجمه: کومه ښځه چي خپل پنځه وخته لمونځ وکړي، او خپله فرضي مياشت روژه ونيسي، او دخپل ميړه اطاعت وکړي، او دخپل پت حفاظت وکړي، نو جنت به د هري دروازي نه چي وغواړي ننوځي.

له ابو هريره عنه رضی الله نه روايت دی چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لاَ يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلاَّ بِإِذْنِهِ

(۱) ابن حبان په خپل (صحيح) کي روايت کړی دی.

وَلاَ تَأْذَنَ فِي بَيْتِه إِلاَّ بِإِذْنِه»[۱].

تــرجمه: ښځـي تـه دميړه په حضور كي روژه نيول روا ندي، مګر دهغـه پـه اجـازه سـره، او دمـيړه كـور تـه بـه څوك نه پرېږدي مګر دميړه په اجازه سره.

او لـه ابـو هريـره ﷺ نـه روايـت دی چي پيـغمبر ﷺ فرمايي: «إِذَا دَعَــا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِه فَلَمْ تَأْتِه فَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا لَعَنَتْهَا الْمَلاَئِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ»[۲].

ترجمه: كلـه چـي ميړه خپله ښځه وخپل بستر ته وغواړي، او هغـه ورتـه رانشي، او ميړه يي ترينه په خفګان شپه تيره كړي، نو ملائكي به پر هغې باندي تر سهاره پوري لعنت وايي.

او لـه ابـو هريـره ﷺ نـه روايـت دی چي پيـغمبر ﷺ فرمايي: «وَالَّــذِي نَفْســـي بِيَدِه مَا مِنْ رَجُلٍ يَدْعُو امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِه فَتَأْبَى عَلَيْه إِلاَّ كَانَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ سَاخِطًا عَلَيْهَا حَتَّى يَرْضَى عَنْهَا».

تــرجمه: زمـا دي پـه هغـه ذات قسم وي چي زما نفس (روح)

---

(۱) بخاري او مسلم روايت كړی دی.
(۲) بخاري او مسلم او نورو روايت كړی دی.

يـي پـه لاس کـي دی، داسـي سړی به نه وي چي خپله ښځه وخپل بستر تـه راوبولي، او هغـه يـي ونـه مني، مګـر هغـه ذات چي پـه اسمـان کـي دی پر هغې باندي به په غضب او قهر وي تر څو چي ميړه څني راضي شي.

او پـه ښځـي بـاندي مـيړه حق لـري چـي د کـور سرپرسـتي او خدمـت يـي وکـړي، او دهغـه بـي اجـازي له کـور نـه ونـه وځـي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا»[۱].

تـــرجمه: او ښځـه دمـيړه د کـور سرپرسـته ده او دخـپل لاس لانـدي امورو نه مسئوله ده، او همدارنګه ميړه پر ښځي حق لري چي د کـور کـار ورتـه وکـړي او خادمـي راوستلو ته يي اړ نکړي، چي بيا دهغـي سره پـه تکليف وي، او دهغي په وجه ځان او يا اولاد ته يي خطر متوجه شي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: دالله ﷻ دا قــول: ﴿فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّهُ﴾ [د النساء سورت: ٣٤ آيت].

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

ترجمه: نو صالحې او نيکې ښځې (هغه دي کومې چې دمېړه) اطاعت کونکې (فرمان وړونکې ، او دالله په (توفيق او حفاظت سره (دمېړه) په غياب کې (دهغه دمالونو او اسرارو) ساتونکې وي. دا آيت دلالت کوي پدې باندې چې پر ښځې دمېړه اطاعت فرض دی، لکه دکور خدمت کول، ورسره سفر کول، ځان ورته په هر وخت کې دهغه طلب ته تيارول، او داسې نور، او د پيغمبر ﷺ سنت هم په همدې دلالت کوي[1].

علامه ابن القيم وايي: کوم کسان چې په ښځې باندې دمېړه خدمت فرض بولي داسې استدلال کوي: چې دا کار دالله ﷻ دخطاب او دې آيت نازولو په وخت دخلکو په مينځ کې دعرف او عادت سره سم پيژندل شوی کار وو، اما دښځې لخوا دکور کار نه کول، او دا چې مېړه يې خدمت وکړي، او جارو وهل، غنم اوړه کول، اوړه ميشته ول، کالي وينځل، او دکور فرشول، او دکور نور کارونه کول، نو دا دمُنکَراتو او ناوړه کارونو څخه ګڼل کيږي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [د البقره سورت: ۱۲۸ آيت].

---

(۱) مجموع الفتاوى ۳۲/ ۲۶۰-۲۶۱.

ترجمه: او له ښځو لپاره له عرف او عادت سره سم هماغه شان حقوق دي کوم چي په هغوی دي، او فرمايي: ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ﴾ [د النساء سورت: ۳٤ آيت].

ترجمه: نارينه په ښځو باندي حاکم دي. نو که ښځه د ميړه خدمت ونکړي، بلکه ميړه د هغي خدمت وکړي نو بيا به ښځه پر ده باندي حاکمه وي. او بيا وايي: بلکه الله ﷻ په ميړه باندي د ښځي نفقه او کالي او ځای ورکول د هغې سره د مشترك ژوند او د هغې د خدمت په مقابل کي فرض کړيدي کوم چي ميړه يي د ښځي نه لاس ته راوړي، فرض کړي ده. او بل دا چي هغه عقدونه چي له شرطونو نه خالي وي، نو هغه د عرف او عادت سره سم اجراء کيږي، او (د نکاح په باره کي) عرف او عادت دادی چي ښځه به خدمت او د کور د ننه کارونه په غاړه اخلي. او بيا (د خپلي وينا په ادامه کي) وايي: چي پدي کار کي د لوی حيثيت والا او ټيټ حيثيت والا، او د مالداري او غريبي ښځي په مينځ کي فرق نشته، ځکه چي فاطمه رضی الله عنها چي د ټولو ښځو نه زيات شرافت ورپه برخه وو، د خپل ميړه خدمت يي کاوه، او پيغمبر ﷺ ته يي د خدمت او کار له وجهي شکايت

وکړ، خو هغه يي شکايت وانه وريدی[۱].

سوال: کـه ښځـه وګوري چي ميړه يي ورسره خوښ ندی، او دا غـواړي چـي ورسـره پاتـي شـي، نـو دا بـه ددي مشـکل دحـل لپاره څه کوي؟

جواب: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلاَ جُنَاْحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ [د النساء سورت: ۱۲۸ آيت].

تـرجمه: کـه کومـه ښځـه پـه خپل ميړه پوه شي چي سرکښي ورسـره کوي او مخ ځني ګرځوي (بي پروايي ورسره کوي)، نو څه بـاك نشـتـه کـه هغـوی پـه خپلو کي سره روغه وکړي، او روغه (له ټولو نه) بهتره ده.

حـافظ ابـن کثير وايي: که دښځي سره دا ويره وي چي ميړه بـه نفرت ځنـي وکـړي او يا مخ ځني وګرځوي، نو کولای شي چي لـه خـپلو بعضـو حقوقـو نـه لکـه نفقه يا جامي يا شپه تيرول او يا داسـي نـورو نـه تـيره شـي، او مـيړه تـه هـم روا ده چـي ورنـه ويـي منـي، نـه ښځـي تـه پدي کـي څـه بـاك شـتـه او نـه دميـړه لـپاره پـه

(۱) الهدي النبوي لابن القيم ۱۸۸/۵-۱۸۹.

قبلولو كي څه باك شته، څكه الله ﷻ فرمايي: ﴿فَلاَ جُنَاْحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾.

ترجمه: نو څه باك نشته كه هغوى په خپلو كي سره روغه وكړي، او روغه (له تهولو نه) غوره ده.، او دروغي دغوره والي معنى داده چي هغه له جداكيدو نه غوره ده... او بيا (ابن كثير) دسوده بنت زمعه رضي الله عنها قصه ذكر كړه، چي كله مشكل لوى شو او پيغمبر ﷺ له هغي نه دجداكيدو اراده وكړه، نو هغې روغه ورسره وكړه، چي خپله شپه به وعائشي رضي الله عنها ته وركړي، خو له هغي نه به نه جداكيږي، نو پيغمبر ﷺ دا روغه تري ومنله، او هغه يې له ځان سره وساتله[1].

سوال: كه چيري ښځه له ميړه سره خوښه نه وي او غواړي ځني جلا شي نو څه بايد وكړي؟

جواب: الله ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [د البقره سورت: ۱۲۹ آيت].

ترجمه: كه وويريدلاست چي دوى دواړه (ښځه او ميړه) به

---

(۱) تفسير ابن كثير ۴۰۶/۲.

دالله ﷻ احکام په ځای نکړي، نو کوم عوض چي ښځي (دطلاق په مقابل کي میړه ته) ورکړی دی، دهغه (په اړه) دوی دواړو لره څه ګناه نشته.

حافظ ابن کثیر په خپل تفسیر کي وايي: که چیري دښځي او میړه په مینځ اختلاف راشي، او ښځه دمیړه حقوق په ځای نکړي، او بد یي راشي، او ګډ ژوند ورسره ګران شي، نو دا کولای شي چي میړه ته د مهر نه څه ورکړي او ځان ځني خلاص کړي، او پدي باندي هغه ته ورکولو کي څه باك نشته، او نه یي په منلو کي پر میړه څه باك شته[۱]. او دي ته (په شریعت کي) خُلع[۲] وايي.

سوال: که ښځه له میړه نه بیله کوم عذر جلا والی وغواړي، نو هغې ته څه ګناه شته؟

جواب: له ثوبان ﷺ نه روایت دی چي پیغمبر ﷺ فرمايلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلاَقَهَا مِنْ غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ

---

(۱) تفسیر ابن کثیر ۴۸۳/۱.

(۲) خُلع دي ته وايي چي ښځه دپیسو او یا بل عوض په مقابل کي له میړه نه طلاق واخلي.(ژباړن)

عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ»[۱].

ترجمه: كومه ښځه چي بيله كوم سبب او عذر نه له خپل ميړه نه طلاق وغواړي، نو دجنت بوى په هغي باندي حرام دى. او دا ځكه چي طلاق هغه حلال كار دى چي الله ﷻ يي نه خوښوي، او يوازي به دضرورت او حاجت په وخت كي په هغه عمل كيږي، او بيله ضرورته هغه مكروه دى، ځكه چي له هغه نه داسي ضررونه او مشكلات مينځ راځي چي ټولو ته ښكاره دي، او هغه ضرورت چي دهغه په وجه ښځه كولاى شي طلاق وغواړي هغه دادى چي ميړه ددي (شرعي) حقوق په ځاى نكړي، او دښځي په پاتي كيدو كي دهغي لپاره ضرر وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۹ آيت].

ترجمه: نو (پر ميړه) په ښه وجه سره (دښځي) ساتل، او يا په نيكۍ سره (دهغي) پريښودل پكار دي، ﴿لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَآؤُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ وَإِنْ

(۱) ابو داود او ترمذي روايت كړى، او ابن حبان په خپل (صحيح) كي صحيح ګڼلى دى.

عَــزَمُواْ الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۶-۲۲۷ آيتونه].

تــرجمه: دهغـو کسـانو لپاره چي دخپلو ښځو (دجماع کولو نـه) قسـم کـوي، ښايـي څلور مياشتـي انـتظار وکړي، نـو که يي رجـوع وکـړه (او سره يو ځای شول)، نو الله ﷻ ښه بخښونکی او ډيـر مهـربان دی، او که يي دطلاق اراده او قصد وکړو نو الله ښه اوريدونکی او ښه عالم دی.

نکاح دعقد دختميدلو وروسته احکام:

دښځـي او مـيړه په مينـځ کـي جـلا والی دوه قسمه دی: اول پـه ژونـد کـي جـلا والـی، او دوهـم دمرګ پـه وجه جلا والی، او په دواړو حالـتونو کـي پر ښځـي عِدَت لازم دی، او عدت دادی چي يـوه معيـنه مـوده (څلـور مياشـتي دجداوالـی وروسـته) بـه انـتظار کـوي، او پـدي کـي حکمـت دادی چي پـه هغـه کـي ديـو مکملـي نکـاح دختميدو حد او اندازه ده، او همدارنګه داولاد نه دښځـي درَحِـم[1] پاکوالی دی، تر څو نوی ميړه يي جماع ورسره ونکړي،

---

(۱) دښځـي (رَحِـم) (يـا بچـی دانـه) هغـه ځـای دی پـه کـوم کـي چـي دماشـوم پيدا ايښت وي.(ژباړن)

چي په نتيجه کي به يي اشتباه مينځ ته راشي او داولاد نسب به ضايع شي، او په هغه کي دنکاح دمخکيني عقد او دجدا شوى ميړه دحق احترام، او دجدا والى په وجه دخفګان او تاثُر اظهار هم دى.

عدت څلور قسمه دى:

اول قسم: دحمل داره ښځي عدت: دهغي عدت دماشوم په پيدا کيدلو سره پوره کيږي، رجعي طلاق[1] يي وي او که بائن، په ژوند کي جلا شوي وي، او که دميړه دمرګ په وجه، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَأُوْلَاتُ الاحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او دحمل داره ښځو عدت تر هغه پوري دى چي ماشوم وزيږوي.

دويم قسم: دهغه طلاقه شوي ښځي عدت چي حيض لري: او دهغي عدت دري مياشتي دى، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلاَثَةَ قُرُوءٍ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۸

(۱) (رجعي طلاق) هغه دى چي دهغه وروسته ميړه ښځي ته بيله نوي نكاح رجوع كولاى شي، او (بائن طلاق) هغه دى چي ميړه ښځي ته بيله نوي نكاح نه رجوع نشي كولاى.(ژباړن)

آيت].

ترجمه: او طلاق شوي ښځي به دري حيضه انتظار کوي.

دريم قسم: دهغي ښځي عدت چي حيض يي نه وي: او هغه ددوو ښځو په حق کي وي، يو هغه وړه نجلۍ چي حيض يي لا نه وي راغلی، او بله هغه زړه ښځه چي دحيض راتلو اميد يي نه وي، نو الله ﷻ ددي دواړو عدت داسي بيان کړيدی: ﴿وَاللاَّئِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللاَّئِي لَمْ يَحِضْنَ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او ستاسو هغه ښځي چي له حيض نه نا اميده وي، که تاسو (دهغوی په باره کي) په شك کي ياست، نو دهغوی عدت دري مياشتي دی، او دهغو ښځو چي حيض نه ورته راځي، يعني دهغوی عدت هم همداشان دی.

څلورم قسم: هغه ښځه چي ميړه يي مړ شوي وي: الله ﷻ يي عدت داسي بيان کړی دی: ﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾ [د البقره سورت: ٢٣٤ آيت].

ترجمه: او کوم کسان چي له تاسو نه وفات کيږي، او ښځي

تړینه پاتې شي، ښځې به یې ځلور میاشتې او لس ورځې انتظار کوي. نو دا حکم عام دی دهغو ښځو په باره کې چې خلوت ورسره شوی وي او که نه، وړه وي او که لویه (بالغه)، او حملداره ښځه پدې حکم کې نده شامله، ځکه هغه پدې ایت سره بیله شوه: ﴿وَأُوْلَاتُ الاحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آیت].

ترجمه: او دحمل داره ښځو عدت تر هغه پوري دی چې ماشوم وزیږوي[۱].

کوم شیان چې عدت والا ښځې ته حرام دي:

۱- دهغې دغوښتلو[۲] حکم:

الف- هغه ښځه چې طلاق یې رجعي وي: دعدت والا ښځې غوښتل او طلبګاري کول که په صراحت وي او که په اشاره، حرام دي، ځکه چې هغه دمیړه لرونکې ښځې حکم لري، نو هیچا ته دهغې طلبګاري روا نده، ځکه هغه لا تردي وخته پوري دخپل اول میړه په نکاح کې ده.

---

(۱) الهدي النبوي دابن القیم تالیف ۵/۵۹۴-۵۹۵، تحقیق شوی چاپ.
(۲) دغوښتلو نه مقصد له هغې نه دنکاح طلبګاري کول دي.(ژباړن)

ب- هغه ښځه چې طلاق يې رجعي نه وي: دهغې طلبګاري کول صراحتاً حرام دي، او اشارتاً روا دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُم بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاء﴾ [د البقره سورت: ۲۳۵].

ترجمه: او په تاسو باندي څه ګناه نشته دښځو په هغه طلبګاري کي چي تاسو په اشاره او کنايه سره کړيده. او تصريح داده چي په نکاح کولو کي خپله خوښه او رغبت ښکاره کړي، مثلاً ووايي: زه غواړم ستا سره واده وکړم، ځکه چي کيداى شي دښځي حرص او خوښه په نکاح کي ددي سبب شي چي دا دخپل عدت دپوره کيدو دعوه وکړي مخکي لدينه چي هغه فعلاً پوره شوى وي، خو اشاره او کنايه داسي نه وي، ځکه په هغه کي دنکاح کولو صراحت نه وي شوى، ځکه څه ناروا پکي نشته، او دمخکيني آيت (مفهوم مخالف)[1] هم په همدي دلالت

---

(۱) مفهوم مخالف: په کلام کي دذکر شوى حکم مخالف حکم ته وايي، مثلا په ايت کي ددي خبري بيان شوى دى چي که دعدت لرونکي ښځي طلبګاري په کنايه سره روا ده، ددي حکم مخالف حکم (يعني مفهوم مخالف) چي په آيت کي نه دى ذکر شوى دادى: چي په صريح ډول دنومړي ښځي طلبګاري روا نده.(ژباړن)

کوي. او داشاري مثال دادی چي ووايي: ستا غوندي ښځه مي خوښيږي. او د غير رجعي طلاق والا ښځي ته روا دي چي دکنايي طلبګار ته جواب په اشاره سره ورکړي، خو دصراحت طلبګار ته جواب ويل روا ندي، اما هغه ښځي چي طلاق يي رجعي وي هغه به نه په صراحت او نه اشاره دطلبګار غوښتني ته جواب وايي.

٢- دعدت والا پر ښځي دنکاح عقد تړل ناروا دي: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تَعْزِمُواْ عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّىَ يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ﴾ [د البقره سورت: ٢٣٥ آيت].

ترجمه: او نکاح مه تړی تر هغه پوري چي تاکلی (عدت) خپلي اخيري نيتي ته ورسيږي.

ابن کثير وايي: يعني: نکاح مه تړی تر هغه پوري چي عدت ختم شي، او علماوو پدي اجماع کړيده چي دعدت په وخت کي نکاح تړل صحيح ندي[1].

---

(١) تفسير ابن کثير ١/٥٠٩.

دوه مسالې:

اوله مسأله: کومه ښځه چي له صحيح خلوت[۱] نه مخکي طلاقه شي پر هغې باندي عدت نشته، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا﴾ [د الاحزاب سورت: ٤٩ آيت].

تـرجمه: ای مومنانو کله چي مومني ښځي په نکاح کړی او بيا طلاق ورکړی مخکي لدينه چي ورسره يوځای شی، نو تاسو لره په هغوی باندي کوم عدت نشته چي تاسو دهغه شمار وکړی او حساب يي کړی.

ابن کثير په خپل تفسير کي وايي: دا دعلماوو په مينځ کي يوه اتفاقي خبره ده چي ښځه که دخلوت نه مخکي طلاقه شي پر هغې باندي عدت نشته، نو کولای شي چي سمدستي دچا

(۱) صحيح خلوت: دي ته وايي چي ميړه دښځي سره له نکاح نه وروسته په يوه کوټه کي داسي يوازي شي چي بل څوك موجود نه وي، او دجماع کولو څه ممانعت هم نه وي، نو داسي خلوت دجماع حکم لري، که څه هم جماع يي نه وي کړي.(ژباړن)

سره چي وغواړي واده وکړي.

دوهمه مسأله: کومه ښځه چي له خلوت نه مخکي طلاقه شي او مهر یي تعین شوی وي، نو هغه دنیم مهر اخیستلو حق لري، او دکومي ښځي لپاره چي مهر نه وي تعین شوی، نو هغه دمتعي (۱) حق لري، چي دخپل وسعي سره سم څه کالي او یا نور شیان ورته ورکړي.

او کومه ښځه چي دخلوت نه وروسته طلاقه شي، نو هغه دپوره مهر حق لري، الله ﷻ فرمایي: ﴿لاَّ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِن طَلَّقْتُمُ النِّسَاء مَا لَمْ تَمَسُّوهُنُّ أَوْ تَفْرِضُواْ لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدْرُهُ﴾ [د البقره سورت: ۲۳٦ آیت].

ترجمه: په تاسو څه ګناه نشته که ښځي مو طلاقي کړې مخکي لدي نه چي جماع ورسره وکړی او (دمهر) اندازه ورته تعین کړی، او دوی لره متعه ورکړی، پر غني سړی دخپلي وسعي په اندازه او پر نادار سړي باندي دخپلي وسعي په اندازه

---

(۱) متعه: وهغو کالیو او یا نورو شیانو ته وایي چي میړه یي وخپلي ښځي ته له طلاق نه وروسته دخپلي وسعي په اندازه دهغي دخوشحالولو لپاره ورکوي، او دا هله وي چي دښځي مهر نه وي تعین شوی. (ژباړن)

(دمتعې ورکول لازم دی)، تر دې آیته پورې: ﴿وَإِن طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ﴾

[د البقره سورت: ۲۳۷ آیت].

ترجمه: او که مو هغوی ته طلاق ورکړ مخکې لدینه چې جماع ورسره وکړی، او هغوی لره مو (دمهر) اندازه تعین کړې وي، نو نیم مهر به (ورکوی) له هغه (مهر) نه چې تاسو تعین کړی دی. یعنې ای دښځو خاوندانو په تاسو باندې څه گناه نشته که خپلې ښځې له جماع او مهر تعینولو نه مخکې طلاقې کړی، که څه هم په هغې کې دښځو دخفگان او خاطر رنجې ده، نو ځکه خو په متعه کې ددې خفگان جبران دی، او متعه دهر سړي دوسعې په اندازه او له رسم ورواج سره سمه وي، او بیا الله ﷻ دهغې ښځې ذکر وکړی کومې ته چې مهر تعین شوی وي، نو دنیم مهر ورکولو حکم یې وکړی.

حافظ ابن کثیر په خپل تفسیر کې وایي: دمهر نیموالی په نومړې حالت کې دعلماوو تر مینځ اتفاقي خبره ده او کوم اختلاف دهغه په باره کې نشته [۱].

---

(۱) تفسیر ابن کثیر ۵۱۲/۱.

۲- کومه ښځه چې میړه یې وفات شوی وي په هغې باندې په عدت کې ښځه شیان حرام دي چې (حداد) ورته وایي:

اول: دعطرو ټول انواع: نه به په بدن عطر وهي او نه په خپلو جامو، او نه به خوشبویه شیان استعمالوي، پیغمبر ﷺ په صحیح حدیث کې فرمایي: «وَلاَ تَمُسَّ طِيباً».

ترجمه: او عطر (خوشبويي) مه استعمالوه.

دوهم: دبدن سینګارول: دنکریزي کول او نور دسینګار ټول انواع لکه سترګي تورول، او دمخ مختلف پوډرو استعمالول پرې حرام دی، خو که وسترګو تورولو ته دعلاج لپاره ضرورت پیدا شي، نه دسینګار لپاره، نو څه پروا نلري، نو دشپې به سترګي توروي او دورځې به یې پاکوي، او پروا نلري که سترګي بیله رنجو نه په بل شي سره معالجه کړي چې دسینګار له شیانو نه نه وي.

دریم: دهغو جامو اغوستل چې دسینګار لپاره جوړې شوي وي، خو داسې جامې اغوستلای شي چې عادتاً سینګار پکې نه وي، او دکوم خاص رنګ تعین نشته بلکه درواج سره سم رنګونه به اغوندي.

څلورم: دانګشترۍ (ګوتې) په شمول دسرو زرو دټولو

انواعو استعمال .

پنځم: بيله هغه کور نه چي ددي په موجوديت کي يي ميړه پکښي وفات شوی په بل کور به شپه نه تيروي، او بيله کوم شرعي عذر نه بل کور ته نه ځي، او نه به دمريض پوښتني ته ځي، او نه به دخپل او دوست ليدلو ته ځي، خو دورځي لخوا يوازي دخپلو ضروري کارونو دکولو لپاره وتل ورته روا دي.

او بيله دغو پنځو شيانو نه نور هيڅ شي له هغو شيانو نه ورته ناروا ندی، کوم چي الله ﷻ ورته روا کړي دي.

ابن القيم وايي: وهغي ته دنوکونو اخيستل، دبغل دوېښتانو ليري کول، او دهغو ويښتو خريل چي شرعاً مستحب دي، او په سدر (زميو)[۱] سره لامبل، او ويښتو زمونځول، ورته روا دي[۲] .

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: وهغي ته دحلالو شيانو لکه ميوه، غوښه خوړل، او دروا ځښاکو چښل.. روا دي، او بيا وايي: او دهيڅ روا کار کول لکه خامك دوزي، خياطي، اوبدل

---

(۱) سدر يا زمی: د بيرو تنکی پاڼو ته وايي چي پخوا به پري خلکو سر، ځان او جامي پري مينځلي.(ژباړن)
(۲) الهدي النبوي ۵۰۷/۵.

او نـور داسـي کارونـه چي ښځـي يي کوي، دا ټول ورته روا دي، او هغـه څه چي دعـدت نـه مخکـي ورته روا وه لکه دضرورت په وخـت کـي دنارينه وو سـره پـه ستر کي خبري کول، او داسي نور ورتـه روا دي، او همـدا د پيغمبر ﷺ دسنت مطـابق هغه طريقه ده کومـه چي دصبحابه وو رضي الله عنهم ښځـو بـه دخپل مـيړونو دوفات نه وروسته اختيارولـه[1].

او دا چـي عـوام خلـك وايـي: چي لـه سـپوږمۍ نـه بـه مـخ پټوي، او دکـور بـام تـه بـه نـه خيژي، دنارينـه وو سـره بـه خـبري نکـوي، او لـه محـرمو نارينـه وو نـه بـه مـخ پټوي، او نوري داسي خبري دا ټولي بيځايه دي او څه اساس نلري، والله اعلم.

---

(۱) مجموع الفتاوی ۳۴/۲۷-۲۸.

لسم فصل

دهغو احکامو بيان چې په هغې سره دښځې عزت او عفت خوندي کيږي:

١- ښځه دسړي په شان (له حرامو نه) دسترګو په پټولو، او دفرج (شرمګاه) په ساتلو ورته امر شوی دی، الله ﷻ فرمايي: ﴿قُــلْ لِّلْمُؤْمِــنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَــى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ۞ وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾ [د النور سورت: ٣٠-٣١ آيتونه].

ترجمه: (ای پيغمبره) ووايه مومنانو ته چې پټې کړي سترګې خپلې (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامو نه)، دا دوی لره ډير پاکيزه (او ګټور) دی، الله ډير ښه خبر دی په هغه څه چې دوی يې کوي، او (ای پيغبره) ووايه مومنو ښځو ته چې پټې کړي سترګې خپلې (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامو نه).

زمونږ شيخ محمد الامين الشيقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کې وايي: الله ﷻ مسلمانو نرو او ښځو ته امر کړی

دی چې خپلې سترګي او فرجونه (له ناروا نه) وساتي، او دفرجونو په ساتلو کې دا هم ده چې له زنا لواطت[1]، مساحقت[2]، لوخول، او خلکو ته له ښودلو نه يې وساتي.. او بيا وايي: او الله ﷻ هغه نرو او ښځو لپاره چې پدې آيت سره عمل کوي دبخښنې او لوی اجر او ثواب وعده کړې ده، که چيرې ورسره هغه کارونه هم وکړي کوم چې داحزاب په سورت کې ذکر شوي دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ﴾ إلى قوله: ﴿وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ [د الاحزاب سورت: ۳۵].

ترجمه: بيشکه مسلمان نارينه، او مسلماني ښځې... او دخپلو فرجونو ساتونکي نر او ښځې، او دالله ډير يادونکي نر او ښځې، دوی لره الله مغفرت (دګناهونو بخښنه) او لوی اجر او ثواب تيار کړی دی[3].

---

(۱) لواطت: دي ته وايي چې نر له نر سره دشا لخوا جماع وکړي.(ژباړن)
(۲) معنا به يې لږ وروسته په متن کې راشي.(ژباړن)
(۳) اضواء البيان ۶/۱۸۶-۱۸۷.

او مساحقت دي ته وايي چي يوه ښځه خپل فرج دبلي ښځي له فرج سره ومُښي، او دا ډير لوی جرم او ګناه ده چي ددي كار دواړه كونكي دلوی سزا او ادب مستحق دي.

په مغني كي وايي: كه چيري دوي ښځي خپل فرجونه يو بل سره ومُښي، نو دوی دواړه زناكاره او لعنتي دي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِذَا أَتَتْ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ فَهُمَا زَانِيَتَانِ».

ترجمه: كه چيري ښځه دبلي ښځي سره بد فعل (مساحقت) وكړي، نو دوی دواړه زناكاره دي. او هغوی ته دتعزير په شكل سزا وركول كيږي، ځكه دا داسي زنا ده چي (په شريعت كي) ټاكلي سزا نلري[1].

نو مسلمانه ښځه او خصوصاً ځواني ښځي بايد لدي ناوړه او ناروا كار نه ډډه وكړي.

اما (دناروا شيانو نه) دستركو پټولو په باره كي ابن القيم وايي: اما دستركو كتل چي دي نو هغه دشهوت جلبونكي او

---

(۱) المغني ۸/۱۹۸.

او شيخ ابــن تيمــية په مجموع فتاوی ۱۵/۳۲۱ كي وايي: نو پدي سره ساحقه ښځه زناكاره ګڼل كيږي، لكه څنګه چي په حديث راغلي: دښځو سحاق دهغوی زنا ده.

راوستونکي دي، او دهغي ساتل دفرج ساتل دي، او چا چي خپلو سترګو ته لاره خلاصه کړه نو ځان يي له هلاکت سره مخامخ کړ، او پيغمبر ﷺ فرمايي: «يَا عَلِيّ، لاَ تُتْبِعْ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ، فَإِنَّمَا لَكَ الأُولَى».

ترجمه: اى علي، (وحرامو شيانو ته) په يو ځلي کتلو پسي بيا مه ګوره، يوازي اول ځل کتل ستا لپاره (روا) دي. لدي کتلو نه مراد ناڅاپه کتل دي چي بغير له قصد نه وي.. او وايي: په مسند کي له پيغمبر ﷺ نه روايت دی فرمايي: «النَّظَرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيس».

ترجمه: دسترګو کتل دشيطان دغَشُو نه يو زهرجن غَشی دی.. او بيا وايي: او کتل دټولو هغو پيښو اساس دی کوم چي انسان ته رسيږي، ځکه يو ځلي کتل دانسان په خاطر کي يوه انګيزه پيدا کوي، او له هغه نه فکر مينځ ته راځي او هغه فکر بيا په شهوت بدليږي، او له شهوت نه اراده پيدا کيږي، او بيا دا اراده ټيګيږي، او کلك عزم ځني جوړ شي، او بالاخره که مانع او خنډ پيدا نشي، نو هغه به خامخا دعمل جامه اغوندي، نو ځکه خو ويل شوي دي: چي په سترګو پټولو او ساتلو باندي

صبر کول لدي نه اسانه دی چي له هغه نه وروسته دواقع شوي کار (ګناه) په جزا او درد باندي صبر وشي[۱].

نو ای مسلماني خوري پر تا باندي لازمه ده چي ونارينه وو ته له کتلو نه، او له هغه شهوت انګيزه عکسونو نه چي بعضي مجلو کي، او يا په تلويزيون او ويډيو کي دي، خپلي ستر ګي وساتي، او نور له بد عاقبت نه به سالمه پاته شې، ډير داسي کتل وي چي وکتونکي ته يي لوی مصيبتونه پيښ کړي وي، او اور له وړو بڅرو نه مينځ ته راځي.

۲- او دفرج دساتلو له اسبابو نه يو هم دسندرو او ساز سروز له اوريدلو نه ليري والی دی.

ابن القيم وايي: او دشيطان له غولونکي شيانو نه چي دناخيزه علم، عقل او (ضعيفه) ديانت خاوندان پري تيروځي، او دجاهلانو او فساد کارانو زړونه يي په هغه سره ښکار کړيدي، يو هم داوازونو او دناروا ساز وسرود الاتو اوريدل دي چي زړونه له قران نه ليري کوي، او دګناهونو او فسق وفجور خوا ته يي رابولي، نو د(ساز وسرود الات) دشيطان کتاب، او دالله ﷻ (له ذکر) نه دغفلت پرده ده، او دلواطت او زنا وسيله

(۱) الجواب الکافي ص۱۲۹-۱۳۰.

ده، او دهغـه پـه واسـطه سـره ناکـاره او فاسـق عاشـق دخپلـي معشـوقي نـه خپل لـوى (نـاروا) مقصد لاس تـه راوړي... او بـيا وايـي: امـا دښځـي او بـي ږيري هلك دسندرو اوریدل دډيرو لويو گناهونو نـه دي، او لـه هغي نـه غټ فساد پـه دين كي پيښيږي... او بيا وايـي: او پدي كـي شـك نشـته چـي هر غيرتمن سړى خپل ښځـه او اولادونـه دسندرو لـه اوريـدو داسـي لـيري سـاتي، لكـه څنګه چـي يـي لـه نـورو مشـكوكو كـارونو او اسـبابو نـه لـيري ساتي.. او همدارنګـه وايـي: او ټولـو تـه معلومـه ده چـي كلـه ښځـه دمـيړه غوښتنـي تـه ځان نـه وركـوي، نـو هغـه كوښښ كـوي چـي سندري ورتـه واوروي، نو بيا هغه نرمي ښكاره كوي، او دا ځكه چـي داوازونـو پـه مقابل كي پـه چټكي سره دښځـي احساسات را پاريږي، نـو كـه چيري دا اواز دسندري وي نـو دښځـي راپاريدل پـه دوو وجهـو سـره وي: داواز لـه جهتـه، او دهغـه معنا لـه جهتـه.. او وايـي: نـو كـه ددي عـلاج سره ډول، څواني، رقص، او مستـي يـو ځـاى شـي، نـو كـه دښځـي لـه سندرو نـه ماشوم پـه ګيډه كيده، نـو لـه همـدي سندرو نـه بـه يـي ماشوم پـه ګيډه شـي، نـو قسَم پـه الله ﷻ چـي څومـره پـت داره او عـزت داره ښځـي پـه سـندرو سره بـي

پته او فاحشې شوي دي؟![1].

نو ای مسلماني خوري له الله نه وويرېږه، او لدې خطرناکه اخلاقي مرض نه چي سندري اوريدل دي ډډه وکړه، کوم چي دمسلمانانو په مينځ کي په مختلفو وسايلو او طريقو سره يي دنشرولو کوښښ کيږي، چي ډيري ناپوه نجوني يي له معينه ځايونو نه لاس ته راوړي او بيا يي په خپلو مينځونو کي يو بل ته لاس پلاس کوي.

۳- او دفرجونو دساتلو داسبابو نه بل وخارج ته له سفر کولو نه دښځي منع کول دي، بيله دي چي کوم محرم ورسره وي چي دفاسقانو او بدکارانو نه يي وساتي.

پدي باره کي صحيح احاديث راغلي دي چي ښځه بيله محرم نه له سفر کولو نه منع ده، له هغه جملي نه دابن عمر عنهما رضي الله حديث دي وايي چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ إِلاَّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ»[2].

ترجمه: ښځه دي ددريو ورځو سفر بيله محرم نه نکوي. او

---

(۱) إغاثة اللهفان ۱/۲۶۴، ۲۴۸، ۲۴۲-۲۶۵.

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

له ابو سعيد الخدري عنه رضي الله نه روايت دی چي پيغمبر ﷺ منع کړيده چي ښځه د دوو ورځو او دوو شپو په مسافه دخپل ميړه يا محرم نه بغير سفر وکړي، او ابو هريرة له پيغمبر ﷺ نه روايت کوي چي فرمايلي يي دي: «لاَ يَحِلُّ لامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ تُسَافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إلاّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ عَلَيْهَا»(۱).

ترجمه: کومه ښځه چي په الله او دقيامت په ورځ ايمان لري ددريو شپو او ورځو په اندازه سفر ورته روا ندی، مګر دا چي محرم به په سفر کي ورسره وي.

او په پورتني احاديثو کي ددريو، او دوو، اويوه شپه او ورځ مسافي نه مقصد هغه مسافه ده کومه چي دهغه وخت دنقليه وسائلو په واسطه په پښو او يا سپرلی (بودګانو) سره وهل کيده، او داحاديثو اختلاف چي دمسافي په تعين کي په دريو او دوو او يوه شپه او ورځ سره او له دي نه هم کم- راغلی دهغه وجه ځنګه چي علماوو ويلي دي داده: چي له هغه څخه مقصد مطلقاً سفر دی، نو کومي مسافي ته چي سفر ويل کيږي ښځه بيله محرمه دهغي مسافي تللو نه منع ده.

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

امام نووي وايي: نو خلاصه دا شوه: چي هر هغه تګ ته چي سفر وويلي شي، نو ښځه بيله ميړه او يا محرم نه له هغه نه منع ده، که دا تګ ددريو ورځو په اندازه وي، او يا دوو ورځو، او يا يوه ورځ، او يا يو رباط وي او يا په بله اندازه وي، ځکه دابن عباس روايت مطلق راغلی دی، او هغه دمسلم داخيرني رواياتو نه دی چي وايي: «لا تسافر امرأة إلا مع ذي محرم» ترجمه: ښځه به بيله محرم نه سفر نکوي. او دا هر هغه څه په بر کي نيسي کوم چي دسفر اطلاق باندي کيږي، والله اعلم[۱].

اما هغو کسانو چي فتوی يي ورکړيده چي ښځه کولای دښځو ديوي ډلي سره دفرضي حج سفر وکړي، نو دا فتوی دسنت خلاف ده، امام خطابي وايي: پيغمبر ﷺ ښځه منع کړيده چي بيله محرم سړي نه سفر وکړي، نو ښځي ته دحج لپاره دسفر کولو اجازه ورکول بيله هغه شرط نه چي پيغمبر ﷺ اينبی دی، دسنت خلاف خبره ده، نو که چيري دښځي وتل بيله محرم نه ګناه وي، نو بيا حج وړباندي لازمي ندی، او هغه

(۱) شرح صحيح مسلم للنووي ۹/۱۰۳.

داسي عبادت دی چي نتيجه او عاقبت به يي ګناه وي[۱].

زه وايم: دغو کسانو دښځي لپاره بيله محرم نه عامه اجازه نده ورکړي، بلکه دا يي يوازي دفرضي حج لپاره ورکړيده او بس.

امام نووي وايي: وښځي ته بيله محرم نه دعبادت، تجارت، زيارت او نورو شيانو لپاره سفر کول روا ندي[۲].

نو کوم کسان چي په دي زمانه کي دښځي بيله محرم نه په هر نوع سفر اجازه ورکولو کي سهل انګاري کوي، دهغوی قول معتبر ندی، او هيڅ معتبر عالم ورسره پدي کي موافق ندی.

او دا چي وايي: مَحرَم ښځه په طياره کي سپَروي، او بيا يي بل محرم په هغه بل وطن کي چي دا ورته سفر کوي، استبقالوي، او طياره -ددوی په ګمان- دډيرو نارينه او ښځينه سورليو په وجه داطمينان او امن ځای دی.

نو موږ په جواب کي ورته وايو: هيڅکله داسي نده، بلکه طياره نسبت بل ځای ته دلوی خطر ځای دی، ځکه په هغه کي سورلي ټول سره ګډي وي، بلکه کيدای شي چي سړی دښځي

---

(۱) معالم السنن مع التهذيب لابن القيم ۲/۲۷۶-۲۷۷.

(۲) المجموع ۸/۲۴۹.

ځنګ ته کښيني، او کيداى شي طياري ته څه داسي مشکل پيښ شي چي له خپل مسير نه يي وګرځوي او بل ميدان ته لاړه شي، نو هلته به داسي څوك نه وي چي ددي ښځي استقبال وکړي، نو له خطر سره به مخامخ وي، او دښځي به څه حال وي پداسي يو ښار کي چي نه پکښي بلده وي، او نه ورسره محرم وي؟

۴- او دفرجونو دساتلو له اسبابو نه بل دښځي او سړي په مينځ کي بيله محرمه نه ديوازي کيدلو منع کول دي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلا يَخْلُوَنَّ بِامْرَأَةٍ لَيْسَ مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ مِنْهَا، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: څوك چي په الله او دقيامت په ورځ ايمان لري، دښځي سره دي بيله محرم نه خلوت نه کوي، ځکه ددوى دوو (ښځي او سړي) دريم کس به شيطان وي. او له عامر بن ربيعه عنه رضي الله نه روايت دى چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «أَلاَ لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ، إلا مَحْرَمٍ».

ترجمه: با خبره اوسى، چي يو سړى به له يوي ښځي سره خلوت نکوي، (دا) ورته روا ندي، ځکه چي دريم کس به

شيطان وي، مګر دا چي محرم ورسره وي. مجد په (المنتقى) کي وايي: دا دوه حديثه احمد روايت کړي دي، او معنا يي مخکي دابن عباس په متفق عليه حديث کي ذکر شوه.

امام شوکاني وايي: او له بيګانه ښځي سره يو ځاى خلوت کول په اجماع سره حرام دى، لکه څنګه چي حافظ (ابن حجر) په (فتح الباري) کي راوړي دي، او دحراموالى علت لکه څنګه چي په حديث کي راغلي دى دادى چي ددوى سره دريم کس شيطان دى، او دشيطان موجوديت دوى وګناه ته رابولي، اما که محرم وي نو خلوت کول دبيګانه ښځي سره جائز دى، ځکه دګناه او جرم واقع کيدل دهغه په حضور کي ناممکنه ده[۱].

او بعضي ښځي او ددوى اولياء (دواك خاوندان) په بعضي انواع دخلوتونو کي سهل انګاري کوي، او هغه په لاندي ډول دي:

الف- دښځي خلوت دميړه له خپلوانو سره، او هغه ته مخ لوڅول، او دا خلوت له نورو نه زيات خطرناکه خلوت دى، پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ»، فَقَالَ رَجُلٌ

---

(۱) نيل الاوطار ۶/ ۱۲۰.

مِـــنْ الأَنْصَـــارِ: يَـــا رَسُولَ اللَّهِ أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ؟ قَالَ: «الْحَمْوُ الْمَوْتُ»[۱].

تـــرجمه: د ښځـو سره دخلـوت کولـو نـه ډډه وکـړئ، نـو لـه انصـارو نـه يـوه سـړي وويـل: اى رسـول الله ايـا دمـيرېه ورور هـم؟ ويـي فـرمايل: دمـيرېه ورور (لـيور) د مـرګ (پـه شـان) دى. او (الحمـو) پـه حديـث کـي دمـيرېه ورور تـه وايـي، يعنـي ګواکـي پيغمبر ﷺ دا بد وګڼل چي له هغه سره (ښځه) خلوت وکړي.

حافظ ابن حجر وايي: نووي ويلي دي: دلُغت علماوو پدي خبره اتفاق کړى دى چي (احماء) دميرېه خپلوانو ته وايي، لکه دهغه پلار، تره، ورور، وراره، دتره زوى، او نور، او همدارنګه وايي: دهغه نه مقصد په حديث کي دميرېه خپلوان دي، ما سوا دهغه له پلرونو او زامنو نه، ځکه هغوى يي دښځي لپاره محرم بلل کيږي او خلوت ورسره روا دى، او خلوت تـه يـي دمـرګ نسبت نه کيږي.. وايي: او عادتاً خلك پدي باره کي دبي باکۍ نه کار اخلي او ورور دخپل ورور دښځي (ورنداري) سره خلوت کوي، نو ځکه يي له مرګ سره مشابهت ورکړ، او ځکه خو

(۱) احمد، بخاري، او ترمذي روايت کړى دى، او ترمذي صحيح ګڼلى دى.

ځني اجتناب کول غوره دي[(۱)].

شوکاني وايي: د پيغمبر ﷺ دا قول: «الْحَمْـوُ الْمَوْتُ» معنا داده: چي له نورو نه بايد زيات له هغه نه ويره وي[(۲)].

نو اى مسلماني خوري له الله نه وويرېږه، او پدي کار کي بي باکۍ ونکړي، که څه هم خلکو پدي باره کي له بي باکۍ نه کار اخيستى دى، ځکه اعتبار دشريعت حکم ته دى نه دخلکو رسم ورواج ته.

ب- بعضي ښځي او دهغوى دواك خاوندان (اولياء) په موټر کي يوازي دنامحرم موټروان سره سپريدلو کي بي باکي کوي، پداسي حال کي چي دا ناروا خلوت دى.

شيخ محمد بن ابراهيم آل الشيخ (په خپل وخت کي دسعودي عربستان مفتي رحمت الله عليه وايي: او اوس پدي کي څه شك نشته چي دبيگانه ښځي يوازي او بيله محرم نه سپريدل له موټروان سره يو ښکاره ناروا کار دى، او په هغه کي ډير فسادونه وجود لري چي بايد ساده ونه بلل شي، برابره ده که ښځه کورنۍ پټ خولي وي، او که بهر راوتونکي او دنارينه

(۱) فتح الباري ۳۳۱/۹.
(۲) نيل الاوطار ۱۲۲/۶.

وو سره خبري کونکي وي، او کوم سړی چي دخپلو ښځو لپاره داسي کار خوښوي نو هغه دضعيف ايمان او کمزوري نارينتوب خاوند دی، چي په خپل ناموس باندي بي غيرته دی، او پيغمبر ﷺ فرمايي: «أَلاَ لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: با خبره اوسی، چي يو سړی به له يوي ښځي سره خلوت نکوي، (هغه) ورته روا نده، ځکه چي دريم کس به شيطان وي. او په موټر کي دموټروان سره يو ځای سپريدل، له هغه خلوت نه خطرناك دی کوم چي په کور کي او يا بل ځای کي وي، ځکه په موټر کي هغه کولای شي چي په داخل دښار او بهر له ښار نه هر ځای ته وغواړي يوړلی شي که ښځه راضي وي که نه وي، چي لدي نه ډير لوی فسادونه را پيداکيدلای شي کوم چي په عادي خلوت کي دهغه توقع نشته[١].

او هغه کس چي خلوت په هغه سره روا کيږي بايد لوی او بالغ وي، او دماشوم موجوديت کافي ندی، او دا چي بعضي ښځي ګمان کوي چي که ماشوم له ځان سره ملګری کي نو

---

(١) شرح صحيح مسلم ١٠٩/٩.

خلوت به ورسره روا شي، دا غلط ګمان دی.

امام نووي وايي: اما که چيري يو بيګانه سړی له بيګانه ښځي سره خلوت وکړي، و دريم سړی ورسره نه وي، نو دا خلوت دعلماوو په اتفاق سره حرام دی، او همدارنګه که ددوی سره داسي څوك وي چي دماشومتوب په وجه حيا نه ورنه کيږي، نو دا خلوت روا ندی[1].

ج- بعضي ښځي او دهغوی دواك خاوندان (اولياء) دډاکټر سره دښځي دخلوت کولو په باره کي بيباکي کوي، پدي دليل چي ښځه وعلاج ته ضرورت لري، او دا ډير لوی ناروا کار دی، او خطر يي ډير لوی دی، چي بايد دهغه په باره له سکوت نه کار وانه خيستل شي.

شيخ محمد بن ابراهيم رحمت الله عليه وايي: په هر حال، دبيګانه ښځي سره خلوت کول شرعاً حرام دی، که څه هم دهغه ډاکټر سره وي چي دښځي علاج کوي، نظر پدي حديث: «لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: يو سړی به له يوي ښځي سره خلوت نکوي، (هغه

---

(۱) مجموع الفتاوی ۱۰/۵۲.

ورته روا نده، ځکه چي دريم کس به يي شيطان وي. نو ديو چا موجوديت له ښځي سره حتمي دی، که ميړه وي او که يي بل نارينه محرم وي، که چيري ممکن نه وي نو بايد دخپلوانو نه يي يوه بله ښځه ورسره وي، او که له تيرو کسانو نه هيڅوك نه وي، او مرض خطرناکه وي، او وروسته کول يي ممکن نه وي، نو کم تر کمه يوه نرسه خو بايد چي موجوده وي، تر څو دممنوع او حرام خلوت نه مخنيوی وشي[۱].

او همدارنګه ډاکټر ته روا ندي چي دبيګانه ښځي سره خلوت وکړي، که څه هم دا ښځه ډاکټره او ملګري يي وي، او يا نرسه وي، او و ړانده معلم او دده په شان بل چا ته روا ندي چي دشاګردي سره خلوت وکړي، او په طياره کي وميلمه پاله ښځي ته روا ندي دبيګانه سړي سره خلوت وکړي، او خلګ دناچله تمدن په نامه او دکفارو نه دتقليد په وجه، او وشرعي احکامو ته دنه اهميت ورکولو په وجه، پدي کارو کي دبيباکۍ نه کار اخلي، فلا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم.

او وسړي ته روا ندي چي دکور دخادمي او مزدوري سره خلوت وکړي، او نه به دکور خاونده دخادم او مزدور سره خلوت

---

(۱) مجموع الفتاوی ۱۳/۱۰.

کوي. دخادمانو نارينه وو او ښځو مشکل يو ډير خطرناکه مشکل دی چي ډير خلك پدي زمانه کي پري مبتلا شوي دي، پدي وجه چي ښځي په تعليم او له کور نه بهر کارونو باندي بوختي شوي دي، چي پر مسلمانانو سړو او ښځو چي ددي کار نه په کلکه ډډه وکړي، او داحتياطي تدابيرو نه پدي باره کار واخلي، او دخلکو دبدو او ناوړو عادتونو سره سم لاړ نشي.

اتلسمه مسئله:

ښځي ته ناروا دی چي دبيګانه سړي سره مصافحه[1] وکړي.

شيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز رحمت الله عليه وايي: دبيګانه ښځو سره مصافحه مطلقاً حرامه ده، ځوانانـي وي او که زړې وي، او که مصافحه کونکی ځوان وي او که سپين ږږی وي، ځکه پدي کي ودواړو ته دفتني خطر دی، او له پيغمبر ﷺ نه روايت چي فرمايي: «إِنِّي لا أُصَافِحُ النِّسَاءَ».

ترجمه: زه له ښځو سره مصافحه نکوم. او عائشه رضي الله عنها وايي: د پيغمبر ﷺ لاس قطعاً دښځي له لاس سره

---

(۱) مصافحه: دلاس سترې مشي کول.(ژباړن)

تماس ندی کړی، او دهغوی سره يوازي په خبرو بيعت کاوه. او فرق نلري چي دمصافحي په وخت کي يي لاس په څه پټ کړی وي او که نه وي، ځکه يو دعامو دلائلو په خاطر، او بل پدي کي دفتني داسبابو مخنيوی دی[۱].

شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کي وايي: يوه شه چي بيګانه سړي ته دبيګانه ښځي سره مصافحه کول روا نده، او ناروا ده چي دسړي دبدن کومه حصه دښځي دبدن دکومي حصي سره تماس وکړي، او دليل يي دادی:

اول: پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «إِنِّي لا أُصَافِحُ النِّسَاءَ».

ترجمه: زه له ښځو سره مصافحه نکوم. او الله ﷻ فرمايي: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ [د الاحزاب سورت: ۲۱ آيت].

ترجمه: په تحقيق سره چي د پيغمبر ﷺ (په کردار او افعالو کي) ستاسو لپاره غوره پيروي ده. نو بايد د پيغمبر ﷺ

---

(۱) الفتاوی، دمؤسسة الدعوة الإسلامية الصحفية چاپ ۱/۱۸۵.

دسنت پيروي وکړو او دښځو سره مصافحه ونکړو، او دحج په سورت کي مو ونارينه وو ته داحرام په وخت او نورو وختونو کي مطلقاً دژړ لباس اغوستلو دحرام والي په بحث کي دنومړي حديث ذکر وکړی، او همدارنګه داحزابو دسورت دحجاب په ايت کي، او دا چي پيغمبر ﷺ دبيعت په وخت کي دښځو سره مصافحه نکول واضح دليل دی ددي خبري چي سړی بايد دښځي سره مصافحه ونکړي، او نه ښايي چي دده دبدن کومه حصه دهغي دبدن دکومي حصي سره تماس وکړي، ځکه له ټولو نه دبدن سپك تماس مصافحه ده، نو چي له هغه نه پيغمبر ﷺ پداسي وخت کي ډډه وکړه چي هغه ضرور وه او دبيعت اخيستلو وخت وو، نو پدي يي دلالت وکړ چي هغه ناروا ده، او هيچا ته د پيغمبر ﷺ مخالفت روا ندی، ځکه هغه دخپل امت لپاره په خپلو اقوالو، افعالو او تقريراتو[۱] سره دشريعت بيان کونکی دی.

دوهم: کوم چي مونږ مخکي ذکر کړل چي ښځه ټوله

---

(۱) تقرير: دي ته وايي چي د پيغمبر ﷺ په مخکي کوم کار وشي او هغه له هغه نه منع ونکړي، نو دي ته تقريري سنت ويل کيږي.(ژباړن)

عـورت ده، پـر هغـي لازمـه ده چـي سـتر وكـړي، او دسـتركو پـه ساتلو ځكـه امر شـوي ده تـر څو پـه فتنه كي ونه لويږي، او پدي كـي شـك نشـتـه چـي ددوو بدنونـو تمـاس كـول نسـبت دسـتركو كـتلو تـه زيات شهوت راپاروي، او فتني ته انسان رابولي، او هر انصاف داره سړي ته ددي خبري صحت معلوم دی.

دريـم: دا دبـيگانه ښځـي نـه دخونـد اخيسـتلو ذريعـه ده، ځكـه چي دالله څخـه ويـره او تقوی پـه نن زمانه كي ډيره كمه ده، او امانـتداري نشـتـه، او دمشـكوكو كـارونو دكولـو څـوك پـروا نلري، او مونږ پـه وارو وارو اوريدلـي دي چي بعضـي عوام خلك دخپلـي ښځـي خور (خوښينه يا خينه) په خوله مچوي، او هغوی دا مچـول ـچـي پـه اجمـاع سـره حـرام دي- سـلام بولـي، او ورتـه وايـي: سـلام پـري واچـوه، او مقصـد يـي دا وي: چـي مچ يي كړه. نـو كـوم حق چي پـه هغـه كـي هـيڅ شـك نشـتـه دادی: چي له ټولو فتنو، او مشكوكو كارونو، او دهغه داسبابو نه ليري والی پكار دی، او له لويـو فتـنو نـه دناريـنه لخـوا دبيگانه ښځـي دبـدن يوه حصـه مسـه كـول دي، او كـوم شی چي دحرام كار سبب گرځي له هغه نه مخنيوی فرض دی[1].

(۱) اضواء البيان ۶۰۲/۶-۶۰۳.

او به اخير کي:

اى مسلمانو نارينه وو او ښځو تاسو ته دالله ﷻ هغه وصيت او توصيه پيادوم چي فرمايي: ﴿قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ * وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُوْلِي الإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاء وَلاَ يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [د النور سورت: ٣٠-٣١ آيتونه].

ترجمه: (اى پيغمبره) ووايه مومنانو ته چي پټې کړي ستر ګي خپلې (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامو نه)، دا (کار) دوى لره ډير پاکيزه (او ګټور) دى، الله ډير

ښـه خبر دی پـه هغـه څه چي دوی يي کوي، او (ای پيغبره) ووايه مومنو ښځو ته چي پټي کړي سترګي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فـرجونه (شـرمګاوي) خـپل (لـه حـرامو نـه)، او ښکـاره نکړي ښايست خپل (او ځاي دسينګار)، مګـر هغـه څه (زينت) چـي ښکاريږي له هغـه نـه (دکار او کسب په وخت کي)، او وادي چـوي پوړنـي خـپل پـر خـپلو ګـريوانونو بـاندي، او نـدي ښکـاره کـوي (باطنـي) زينت خپل، مګر خپلو ميړونو ته، يا خپلو پلرونو تـه، يـا دميـړونو پلرونو تـه، يا خپلو ځامنو ته، يا دميړونو ځامنو تـه، يـا خـپلو ورونړو تـه، يـا دورونړو ځامنو تـه، يا دخويندو ځامنو تـه، يـا خـپلو ښځـو تـه، يـا هغـو (مريانو) ته چي ددوی لاسونه يي مـالکان دي، يـا هغه تابع نارينه (لکه طفيلي کسان او داسي نور سـاده نارينه) چـي دشـهوت خـاوندان نـه وي، يـا هغـه هلکان چي دښځـو پـه اسـرارو نـه وي خبر (او دهغـوی شـرمګاوي يـي نـه وي ليدلـي)، او نـه دي وهي پښـي خپلي (په ځمکه) تر څو معلوم شي هغـه زينـت چـي دوی يـي پټـوي، او ټول الله ﷻ ته توبـه وکړی ای مومنانو، تر څو کاميابه او خوشبخته شی.

والحمـــد لله رب العالمين، وصلى الله على نبينا محمد، وآله وصحبه وسلم.

دهغو کلماتو لست چي په ترجمه کي راغلي، او دلهجي داختلاف په صورت کي دهغه مرادفي معناګاني

کلمه	معنی
اړ	محتاج
اړخونه	برخي، قسمتونه
اړه	باره کي
استحاضه	کومه وینه چي دښځي له فرج نه دمریضی په وجه وځي، نه دمیاشتني عادت په وجه
اطاعت	پیروي، تابعداري
انحرافات	کاږه او ناروا کارونه
انجلۍ	جنۍ، جنکۍ
اوصاف	صفتونه
اونۍ	هفته
بالغه شي	مړانه يي ووهي، ځواني ته ورسيږي
بام	چت
بوقره،	خادري، چیل
بوکونه	ګوپان

کلمه	معنی
بې باکي	سهل انګاري، بې پروايي
بيلابيلو	مختلفو
پاريږي	ولاړيږي، پورته کيږي
پخلی	پخلنه، پخَوَل
پرې	غوڅ
پوښتنه	تپوس، سوال
بهر	دباندې، بيرون
پيغله	ځوانه جينۍ
تره	کاکا، اکا
ټولنه	جامعه، مجتمع، معاشره
توان	قدرت، وسعه
جارو کول	کانته کول، په جارو سره ځای پاکول
جامې	کالي، کپړې
جلا	جدا، بيل
جماع	د ښځې سره يوځای کيدل، کوروالې
جوړښت	تهداب، بنياد، اساس، بنسټ
جواب	ځواب

معنی	کلمه
چتکتیا، ژر	چټکې
کمځي، کوځي، چونتي	چوتي
چیرته	چیري
هغه ښځه چي په ګېډه کي ماشوم لري، امیدواره	حامله ښځه
خاص	ځانګړي
کومه وینه چي له ښځي ته هره میاشت وځي، جامي راتلل	حیض
مزدوره ښځه	خادمه
اوچتیدل، اوچتیږي، بره تلل	ختل، خیژي
په چاړه سره دوبښتانو لیري کول، کلول	خریل
دچینلو شیان	څښاك
کولاویدل، پرانستل	خلاصیدل
خلق، خلك	خلګ
ساتلی، محفوظ	خوندي
نس	خیټه
ور	دروازه
چمبه، دریاګی	دریه

معنی	کلمه
دسماغو، لاسکله، لاس پیټلي، دستاني	دستکلي
میدانونه	ډګرونه
دعوت کوي، راغواړي	رابولي
دماشوم له خپلي مور شودي څښل	رودل
رومونځ، منګځ، ګومنځ	ږمونځ
دويښتانو سمول، ګومنځول	ږمونځول
ساتل، حافظت کول	ژغورل
بوډا	سپين ږيرى
علاوه لدي نه	سربيره پر دی
نظام، بنياد	سستم
اوازونه، غزلي، ګاني	سندري
ډول، ښايست، ښکلا، فيشن	سينګار
ښکلا	ښايست
پي	شودي
شيونه، خيزونه	شيان
يو کيلو يا نيم کيلو (تصحيح شي)	صاع
هوايي جهاز، الوتکه	طياره

معنی	کلمه
معذرت	عذر
تصویر، فوټو	عکس
سوچ	فکر
نظر، رایه، وینا	قول
جوپان، ډولۍ، ډولکۍ	کجاوه
نامنظم، خراب تراب	ګډوډ
زیور، سره او سپین زر	ګاڼه
شمیرو	ګڼو
لااقل	کم نه کمه
چونټی	کَوڅۍ
کهول، فامیل، خاندان	کورنۍ
جماع، ښځي سره یوځای کیدل، همبستري	کوروالي
لارښودنه، رهنمایي	لارښوونه
لمبیدل، غسل کول	لامبل
نران، سړي	نارینه
دماشوم پیدا کیدل، لنګون	لنګیدل
لور ګاني	لوڼي

کلمه	معنی
ليچي	موټې، څنګلې
ماشوم	بچي، کوچنی
منفعت	ګټه
موټر	ګاډی
موبيل	مړل
نارينه	نر، سړی
نازك	مېين، نری
ناوړه	بد، بدکاره
نجلۍ	جينۍ، جنکۍ
نښرول	تيتول، خپرول، خورول
نښې	علائم، علامې، نښانې
نفاس	کومه وينه چي داولاد پيداکيدلو نه وروسته راشي، ځلوينښتي
نومړی	مذکور
نيکر، نيکرونه	چوټه، چوټې، چوټي
نيکه	دمور پلار او يا دپلار پلار
همدارنګه	دغه شان

کلمه	معنی
واړه	کوچني
واده	په نکاح کول
وار	خلي
وراره	دورور زوی
ویره	یره، ډار
ویریدل	یریدل، ډاریدل
ویښتان	وریښتان، ویښته

دموضوعاتو فهرست

سريزه ۳
لومړی فصل: عمومي احکام ۶
۱- داسلام نه مخکې دوره کې دښځې مقام: ۶
۲- -دښځې مقام په اسلام کې: ۸
۳--داسلام دښمنان او دهغوی لاس پوڅي غواړي چې په اوس عصر کې له ښځې نه دهغې کرامت او حقوق واخلي: ۱۲
۴- مونږ له کور نه بهر دښځې دکار کولو مخالف نه يو که چيرې دلاندنيو شرايطو سره برابر وي: ۱۴
دوهم فصل: دښځې جسمي زينت پورې مربوط احکام ۱۶
۱- [د فطري سنتونو احکام]: ۱۶
۲- دښځې دسر او وريځو دويښتانو، او نکريزو، او دويښتانو درنګولو احکام: ۱۷
دريم فصل: دحيض، استحاضې، او نفاس احکام.......... ۳۰
اول: حيض: ۳۰
مسأله: د«صُفره» او «کُدره» حکم: ۳۶

بله مسأله: ۳۷
يوه مهمه پاملرنه: ۳۹
دوهم: استحاضه: ۴۱
دريم: نفاس:.. ۴۷
څلورم فصل: دجامو او حجاب احکام........................ ۵۸
اول: دمسلماني ښځي دشرعي جامو (لباس) کيفيت: ۵۸
دوهم: دپردې (حجاب) معنا، دلائل، او فايدې:................ ۶۲
پنځم فصل: دښځي دلمانځه احکام:........................ ۶۷
شپږم فصل: دښځو دجنازې احکام:........................ ۸۷
اووم فصل: دښځو دروژې احکام........................ ۹۵
روژه په کومو کسانو فرض ده؟ ۹۶
۱- حيض او نفاس: ۹۸
يو څو پاملرنې:.. ۱۰۱
اتم فصل: دښځي دحج او عمرې احکام:........................ ۱۰۴
پاملرنه:.. ۱۲۷
نهم فصل: دمشترك ژوند او دنکاح دعقد ختمولو
مربوط احکام.. ۱۳۷

دښځي په واده کي دهغي نظر اخيستل: ۱۴۴
دښځي په نکاح ورکولو کي دولي شرط والی او دهغه
حکمت: ۱۴۹
په واده کي داعلان لپاره دښځو دريې وهل: ۱۵۰
پر ښځي دمېړه اطاعت کول فرض، او نافرماني کول
حرام دي: ۱۵۲
دنکاح دعقد دختميدلو وروسته احکام: ۱۶۱
عدت څلور قسمه دی: ۱۶۲
کوم شيان چي عدت والا ښځي ته حرام دي: ۱۶۴
۱ - دهغي دغوښتولو حکم: ۱۶۴
دوې مسالې: ۱۶۷
۲ - کومه ښځه چي مېړه يي وفات شوی وي په هغې
باندي په عدت کي پنځه شيان حرام دي چي (حداد)
ورته وايي: ۱۷۰
لسم فصل: دهغو احکامو بيان چي په هغي سره دښځي
عزت او عفت خوندي کيږي: ۱۷۳
اخيرنی مساله: ۱۹۰

او په اخير کي:.. ۱۹۴
دهغـو کلمـاتو لسـت چي پـه تـرجمه کـي راغلـي، او
دلهجـي داخـتلاف پـه صـورت کـي دهغـه مرادفـي
معناګاني.. ۱۹۶
دموضوعاتو فهرست.. ۲۰۳

Download From; Aghalibrary.com

إدارة أوقاف
صالح عبدالعزيز الراجحي

تنبيهات على أحكام تختص بالمؤمنات

تأليف

د. صالح بن فوزان الفوزان

ترجمة

عبد الناصر زالان

باللغة البشتو

Download From; Aghalibrary.com

طبع على نفقة
إدارة أوقاف صالح عبدالعزيز الراجحي
غفر الله له ولوالديه ولذريته ولجميع المسلمين

مطبعة دار طيبة - الرياض - ت: ٤٢٨٣٨٤٠

GIFT NOT FOR SALE